L. Stejneger

c.2 With the compliments of Udgiveren af Naturen Kra, 10 Okt. '88

VITUS J. BERING

OG

DE RUSSISKE OPDAGELSESREJSER FRA 1725-43.

AF

P. LAURIDSEN.

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF DEN HIELMSTIERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE.

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG.

FR. BAGGES BOGTRYKKERI.

1885.

L. Stejneger
Oct. 23. '85.

VITUS J. BERING

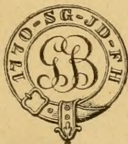
OG

DE RUSSISKE OPDAGELSESREJSER FRA 1725-43.

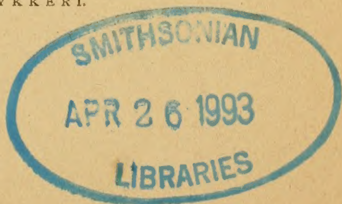
AF

P. LAURIDSEN.

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF DEN HIELMSTIERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE.

KJØBENHAVN.
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).
FR. BAGGES BOGTRYKKERI.
1885.

Hans Excellence

Admiral Th. Wesselago,

Departementsdirektør i det kejserlige Admiralitet i Sct. Petersborg,

tilegnes dette Arbejde.

FORORD.

Ved en Rejseunderstøttelse, som jeg i Sommeren 1883 modtog af den Hielmstierne-Rosencrone'ske Stiftelse, sattes jeg i Stand til i nogen Tid at opholde mig i Sct. Petersborg for i derværende Arkiver og Bibliotheker at gjøre Forstudier til det foreliggende Arbejde. Det viste sig dog snart, at jeg her stod over for Vanskeligheder, som jeg ikke formaaede ved egne Midler at overvinde; thi ikke alene vare — imod Forventning — alle Kildeskrifter og Arkivalier angaaende Berings Historie affattede paa russisk, men de sidste endog i et saa vanskeligt Sprog, at kun palæografisk uddannede Russere kunde læse dem. Jeg maatte derfor have vendt tilbage med uforrettet Sag, hvis jeg ikke hos to Mænd, Hans Excellence Admiral Th. Wesselago og Hr. Telegrafexpedient August Thornam, havde mødt al den Hjælp, jeg behøvede.

Hr. Admiralen, der er Direktør for Admiralitetets hydrografiske Departement, der bestyrer dettes storartede Arkiv og selv er en nøje Kjender af den russiske Flaades Historie, gav mig ikke alene fortrinlige og udtømmende Literatur-Anvisninger og stillede Departementets Bogsamling, for saa vidt den angik mit Emne, til min Raadighed, men lod ogsaa foretage Afskrifter af vanskelig tilgængelige Værker og Arkivsager og har senere, efter min Hjemkomst, utrættelig skaffet mig de Oplysninger fra Arkivet, som jeg ønskede. For al denne Godhed, der fik forhøjet Værdi ved Hr. Admiralens smigrende Udtalelser om Danmark og Danskerne, er det mig en kjær Pligt herved at fremføre min ærbødige Tak. Men ikke mindre skylder jeg Hr. Thornam. Ved Siden af en anstrængende Tjeneste paa Hovedtelegrafstationen i Sct Petersborg fandt han sig i, Uge ud og Uge ind, at arbejde sammen med mig, ofte 8—10 Timer i Døgnet, for at oversætte det store og meget besværlige Stof, ligesom jeg i høj Grad nød godt af hans omfattende Kjendskab til Sibirien, indhøstet paa Rejser netop i de Egne, hvor Bering i sin Tid færdedes. Desuden har han havt den Godhed at gjennemgaa baade Admiralitetets og det kejserlige Bibliotheks Kaartsamlinger,

(der ikke vare tilgængelige under mit Ophold), at tilstille mig værdifulde Kaartkopier og at gjennemgaa en Række Tidsskriftartikler, der indeholde Notitser om de her skildrede geografiske Foretagender. — Kun ved saa megen og saa værdifuld Bistand er det lykkedes mig at grundlægge denne Levnedsskildring ogsaa paa den russiske Literatur, og, som jeg haaber, at bringe den op i Højde med, hvad der af russiske Forfattere er skrevet om dette Emne.

Af de mange, der ellers paa en eller anden Maade have støttet mine Bestræbelser for efter bedste Evne at give en værdig Biografi af vor berømte Landsmand, tror jeg særlig — foruden Direktionen for den Hielmstierne-Rosencrone'ske Stiftelse — at burde takke Marineministeriet, Hr. Justitsraad Hegel, Hr. Oberst Hoskiær, Docenten i de slaviske Sprog ved Universitetet, Dr. Karl Verner, der har gjennemarbejdet en Række højst vanskelige Arkivalier for mig, Sekretæren ved det kejsl. russ. geogr. Selskab, Hr. Alexander Vasilievitsch Grigorieff og Sekretæren ved Svenska Sällskapet för Anthropologi og Geografi, Hr. E. W. Dahlgren.

Forfatteren.

INDLEDNING.

I de to sidste Aarhundreder er først Rusland og senere England gaaet i Spidsen for den arktiske Granskning, og hovedsagelig skylde vi disse to Verdensfolk vort Kjendskab til Kontinenternes arktiske Kystlinjer. De engelske Foretagender have virket med større Midler, under mere opsigtvækkende Omstændigheder, de ere blevne ypperlig beskrevne og ere derfor de bedst kjendte; men i Opgavernes Storhed, i Førernes Udholdenhed, i Møje, Farer og tragiske Skæbner staar den russiske Opdagelseshistorie værdig ved deres Side. Landets geografiske Beliggenhed, Folkets Udbredelse over Jordens koldeste Egne, dets tarvelige og hærdede Vaner, dets mærkelige Evner til overalt at finde sig til Rette, dets eventyrlige Foretagelsesaand og Lyst til Vandringer — alt dette gjør Russeren særlig skikket til arktiske Foretagender. De gjennemførte derfor ogsaa allerede i det 18de Aarhundredes første Halvdel for Asiens Vedkommende, hvad Englænderne først mere end 100 Aar senere formaaede paa Jordens anden Side: Ishavskysternes Kaartlægning. Under dette Arbejde indførte

hine Kystsejladserne og Slæderejserne i Polartogternes Tjeneste, og det er først derigjennem og ved en methodisk Udvikling af disse Midler, at Vestevropa har kunnet fejre sine smukkeste Triumfer i arktiske Egne og naaet længere frem end det 17de Aarhundredes Navigatorer. Den russiske Polarforskning har en Række smukke Navne, der kun savnede en *Sherard Osborne's* Pen for at glimre ved Siden af Franklins og Mc. Clure's, og det er vort Folks Hæder, at en af de største og den første af disse Mænd var vor Landsmand, at det mest glimrende Afsnit i det store Riges Forskningshistorie skyldes *Vitus Jonassen Berings* Initiativ og utrættelige Energi. Peter den store sendte ham paa et heldigt Togt nordøst for Asien, men da han kom hjem derfra, gjorde han Udkast til hele Nordøstpassagens Undersøgelse fra det hvide Hav til Japan, og om han end bukkede under midt i sin Gjerning, levede han dog længe nok til at se sin kæmpemæssige Plan nærme sig Fuldendelsen. Langt ude i det stille Hav, midt i Skuepladsen for hans Manddomsgjerning, hviler hans Ben under den Sanddysse, der ogsaa var hans Dødsseng. Kun et simpelt Trækors betegnede gjennem mange Slægtled hans Hvilested, og desværre har hans Eftermæle været fattigt og ringe som dette. Hans Gjerning tilhørte et fremmed Folk, der kun havde liden Sympathi for Manden, og hans eget Folk, hvor han kunde have fundet denne sympathetiske Deltagelse, kjendte kun højst ufuldkomment hans Gjerning. Næsten 100 Aar efter sin Død fandt han først en omhyggelig Biograf, men endnu i vore Dage har en stor Videnskabsmand og lykkelig Fælle,

Akademikeren *v. Baer*, fundet det nødvendigt at tage ham i Forsvar mod Misforstaaelser og smaalige Angreb. — Vor egen Literatur indeholder intet af Betydning om ham, thi de to Smaaskrifter, som for flere Menneskealdere siden udgaves af M. Hallager og Odin Wolff ere kun tarvelige Uddrag af G. F. Müllers historiske Værker. Vi ville derfor i det følgende, idet vi støtte os saa vel til den russiske som til den vest-evropæiske Literatur og til nogle Arkivmeddelelser fra Admiralitetets Arkiv i St. Petersborg, søge at rejse ham et Minde i et kort Omrids af hans Liv og Gjerning, og samtidig skildre et Afsnit af Geografiens Historie, der hverken savner Betydning eller Interesse.

FØRSTE AFSNIT.

Berings første Rejse.

I.

Vitus Jonassen Bering var en Søn af «Visiterer» *Jonas Svendsen* (Halmstad) og hans anden Hustru *Anna Pedersdatter Bering* i Horsens, hvor han fødtes i Sommeren 1681 og døbtes den 12te August[1]). Paa Mødreneside nedstammede han fra den ansete Beringske Slægt, der i det 17de og 18de Aarhundrede blomstrede i alle Landets Egne og omfattede en meget anselig Række Præster og Retsbetjente. Slægtens Stamfader hed *Jens Madsen* (eller Andersen) *Bering* og levede som en »fornem Borger« i Viborg, formodentlig i Midten af det 16de Aarhundrede, efter at have afstaaet sin Gaard i Bjerring By i Middelsom Herred til sin ældste Søn og optaget Bynavnet som Slægtnavn. Denne Mands Sønnesøn, Peder Pedersen Bering, var Borgmester i Viborg fra 1631 til 1658 og havde med sin Hustru af 1ste Ægteskab, Maren Vitusdatter, Sønnerne *Peder Pedersen Bering*, Magister,

Provst og Præst i Østersnede ved Horsens, og *Vitus Pedersen Bering*, den bekjendte kgl. Historiograf og latinske Digter under Frederik den 3die og Christian den 5te. Søfarerens Moder var en Datter af Provst Bering, og han opkaldtes efter Grandonkelen, Slægtens Stolthed og fornemste Mand [2]).

Berings Slægttavle.

Jens Madsen (Andersen) Bering,
Gaardejer i Bjerring ved Viborg.

Peder Jensen Bering,
Raadmand i Viborg. Død 4/5 1591.

Jens P. Bering, (Store Jens B.) Raadmand i Viborg.	Peder P. Bering, Borgmester i Viborg 1631—58. 4 Gange gift. 1ste Gang med Maren Vitusdatter, Datter af Vitus Brun i Møllerup.

Peder P. Bering, Mag., Provst og Præst.	Vitus Pedersen Bering, kgl. Historiograf.

Anne Pedersdatter Bering. Gift med Visiterer Jonas Svendsen i Horsens.	Margrethe P.datter Bering. Gift med Borgmestrene Cortsen og Blymester i Horsens.

Vitus Jonassen Bering. Født 1681. Kommandør i russik Tjeneste. Død 1741. Gift med Anna Mjatvjejefna.	Jørgen Christoffer Jonassen (Blymester). Sorenskriver i Norge.

Timophei Bering. Kollegie-Assessor.	Johan B. Major.	Anton B. Kaptain.	En Datter. Gift med Baron Korff, Overpolitimester i St. Petersb.

I et dannet og kristeligt Hjem i den jyske Søkjøbstad tilbragte Søfareren sin Barndom. Faderen beklædte i en Række af Aar Tillidshvervet som Kirkeværge ved Byens Sognekirke og var nøje knyttet til Stadens ledende Mænd, da hans Hustrus Søster, Margrethe Bering eller »den gamle Fru Borgmesters«, var gift med to efter hinanden følgende Borgmestre, Cortsen og Blymester, men forøvrigt var Jonas Svendsen langt fra nogen velhavende Mand; han havde mange Børn, og en Søn af første Ægteskab voldte ham mange Udgifter, indtil han sluttelig sendtes til Østindien. I Skiftebehandlingen[3]) af hans Dødsbo 1719 findes et Skøde fra ham og Hustru, hvori det hedder: Vi som begge ere gamle, skrøbelige og affældige Folk, og intet kan være os selv gode, mindre til vort Ophold i nogen Maade forhverve, og vores Formue bestaar kun af dend gamle, brøstfældige Gaard, vi i boer, og dend liden Bohave, der udi findes, som er af ringe Priis, — og Fortegnelsen over Bohavet gjør næppe nok Indtryk af et fattigt Middelstandshjem for 200 Aar siden. Det stemmer godt hermed, at Dødsboets Værdi kun beløb sig til 214 Rdl. 5 Mk. 9 Sk., der kom til Deling mellem Børnene af de tvende Ægteskaber, og det var denne Arvepart med paaløbne Renter, ialt 140 Rdl., Vitus Bering senere skjænkede sin Fødeby »at employere den fattige Husarme til Nytte.« [4])

Af Tilbøjelighed og tvunget af Hjemmets smaa Kaar søgte *Bering* Søen og uddannede sig paa Langvejstogter til en dygtig Sømand. Fra en Østindiefart kom han 1703 til Amsterdam, hvor han gjorde Bekjendtskab med den norsk-

fødte[5]) Admiral *Cruys* og traadte umiddelbart efter ind i den russiske Flaade som Underløjtnant, 22 Aar gammel[6]). Hvad dansk-norske Sømænd paa dette Tidspunkt øvede i Rusland, er gaaet fuldstændig i Glemmebogen, ikke fordi disse Mænd fortjente Glemsel, ikke fordi deres Gjerning ikke hædrer vort Navn, men fordi vore Historikere have undladt at fortælle os noget om dem. Blandt den Række af intelligente Udlændinge, *Czar Peter* brugte til Rigets Omdannelse, indtager det dansk-norske Kontingent — særlig i Forhold til Landenes Størrelse — en meget fremragende Plads. Men dette skyldtes hovedsagelig Peter selv og hang paa det nøjeste sammen med hans Erfaringer i Holland. Efter at han paa sin første store Udenlandsrejse havde lært Skibsbyggeriet — ikke i Zaandam, som det almindelig fortælles — men paa det østindiske Kompagnies Dok i Amsterdam, var han i høj Grad misfornøjet med den empiriske Maade, hvorpaa Hollænderne udførte deres Nybygninger, og han skrev til Vorònezh, hans eget Skibsværft hjemme, at de hollandske Skibsbyggere dersteds ikke længere maatte arbejde paa egen Haand, men skulde stilles under Opsigt af Danskere eller Britter. Denne Højagtelse for det dansk-norske Skibsbyggeri og for vort Søvæsen bevarede Peter hele sit Liv, derfor kunde vore Landsmænd udøve en saa betydelig Indflydelse i St. Petersborg og derfor modtoges danske Sømænd med saa megen Velvilje, selv længe efter den store Czars Død. Næst efter Peter have norsk-danske Mænd den største Lod i den russiske Flaades Grundlæggelse og Hæderspladsen blandt disse indtages utvivlsomt af Stavangerboen *Cornelius Cruys*, der

1697 var Undereqvipagemester i den hollandske Marine og stod i høj Anseelse som Skibsbygger, som Kaarttegner og som velforfaren i alt, hvad der angik en Flaades Udrustning. Peter gjorde ham til sin Viceadmiral og overdrog ham Flaadens tekniske Ledelse, dens Nybygninger, dens Udrustning og Equipering, samt særlig dens Forsyning med vestevropæiske Befalingsmænd. *Weber* anviser Cruys en Plads i første Linje blandt de af Ruslands Udvikling fortjente Fremmede og bemærker, at det var ham, «den uforlignelige Equipagemester, der bragte den russiske Flaade paa Kjølen og ud i Søen.» Han tilhørte de toneangivende Kredse i St. Petersborg, ejede et stort og smukt Palais paa Nevakajen, hvor nu Vinterpaladset og Eremitagen hæver sig, og hørte med til de faa Rigmænd, der ved festlige Lejligheder modtoge Peter i deres Huse og paa en Maade repræsenterede Staten som Festgivere. Han blev Vicepræsident i Admiralitetskollegiet, forfremmedes ved Fredsslutningen i Nystad til Admiral »af det blaa Flag« og udnævntes til Ridder af Alexander-Nevsky-Ordenen. I Peter den stores mærkelige Hus i St. Petersborg opbevares, blandt mange andre Reliquier, en Chaluppe, der kaldes Flaadens Bedstefader. Med den havde Peter begyndt sine nautiske Forsøg, og da han 1723 højtideligholdt Flaadens Grundlæggelse, roede han i denne ned ad Nevaen. Han sad selv til Rors, Apraxin var Kvartermester, og Admiral Cruys, Viceadmiralerne Gordon, Sievers og Menshikof førte Aarerne. Ved denne Lejlighed omfavnede Czaren Cruys og kaldte ham sin Fader.

Cruys bevarede hele sit Liv en levende Forkjærlighed for sit norsk-danske Hjemland, og det var naturligt, at den skandinaviske Sømandskolonni i St. Petersborg samlede sig om ham. Hans Eftermand som Vicepræsident i Admiralitets-kollegiet og Equipagemester var den tidligere danske Sølieutenant *Peter Sievers*, der ligeledes hævede sig op til de betydeligste Stillinger og øvede en højst gavnlig Indflydelse paa den russiske Flaades Udvikling, men ved Siden af disse to Mænd stod en Række andre som Admiralerne Daniel Jakob Wilster og Peter Bredal, Kommandør Thure Trane, Skeving, Herzenberg og Peder Grib, «Tordenskjolds tapre Vaabenfælle» o. m. fl.

Vitus Bering hørte i lang Tid til Cruys' nærmeste Omgivelser, og disse to og Admiral Sievers danne et hæderligt skandinavisk Trekløver i den fremmede Marine. Bering ansattes strax i den østersøiske Flaade, og i Ruslands mangeaarige Kampe fandt hans Energi den Tumleplads, han tidligere havde søgt paa Oceanet, og samtidig havde han den Tilfredsstillelse at kæmpe mod sit eget Fædrelands Fjender. Han var en modig og dygtig Skibschef, under hele Krigen færdedes han snart i det asovske og sorte Hav, snart i de østersøiske eller andre nordiske Farvande, og nogle af de vanskeligste Førselsexpeditioner betroedes ham. Czaren satte Pris paa ham, og da han — efter Ulykken ved Pruth 1711 — tænkte paa ved en dristig Sejlads gjennem Bosporus at frelse 3 af Sortehavsflaadens bedste Skibe, betroede han *Vitus Bering*, *Peder Bredal* og *Simon Skop* dette Hverv. Om

Planen kom til Udførelse, er noget vanskelig at afgjøre. Berck benegter det og tilføjer: »Jeg anfører dette kun for at bevise, at Bering allerede dengang var anset for en udmærket Skibschef;« men i forskjellige vestevropæiske Kilder siges udtrykkelig, at *Sievers* førte Skibene til England, og i en Oversigt over Berings Liv, udgivet 1882 af Admiralitetet, hedder det, at Bering 1711 udnævntes til at føre Skibet «Munker» fra det asovske Hav til Østersøen, men da Admiralitetet i en meget sammentrængt Oversigt næppe vilde have omtalt Planer, som aldrig kom til Udførelse, anser jeg det for sandsynligst, at Berch er urigtig underrettet.

1707 forfremmedes han til Løjtnant, 1710 til Kaptainløjtnant, 1715 til Kaptajn af 4. Klasse og samtidig overtog han i Arkangelsk Kommandoen paa det nybyggede Skib »Selafail« for at føre det til Kjøbenhavn og Kronstadt. 1716 deltog han under Sievers Overbefaling med Skibet »Perlen« i de forenede Flaaders Sejlads under Bornholm, 1717 forfremmedes han til Kaptain af 3., 1720 til Kaptain af 2. Rang og deltog indtil Fredsslutningen i de forskjellige Flademanøvrer i Østersøen under Schoutbynacht Gordons og General-Admiral Apraxins Kommando[7]).

Men efter Freden i Nystad 1721 blev hans Stilling vanskeligere, og uagtet han var besvogret med Viceadmiral *Saunders*[8]), havde han — efter Bercks Formening — mægtige Fjender i Admiralitetet. De talrige Forfremmelser i Anledning af Freden naaede ikke ham, i de følgende Aar blev han forbigaaet af yngre Kammerater, og 1724 forlangte han derfor

"Vitus Bering er fød i Horsens af borgelige Foraeldre, hans Fader var Jonas Svendsen, Borger og Kirkevaerger sammesteds, og hans Moder Anna Peders Datter Bering. Tidlig yttrede han en Lyst og Drift til at besee fremmede Lande, og forlod 1704 sit Faedreneland, kom omsider i Begyndelsen af den russiske Søekrig med de Svenske i den Finniske Søe til Rusland og tog Tieneste paa den russiske Flode. Her tiente han sig op til Capitain-Lieutenan indlod sig i Egteskab med Vice-Admiral Saunders Søster, og havde med hende 8 Børn, hvoraf de tre endnu var i Live, da han foretog sin sidste Reise. I Aaret 1725 udnaevnede Keiser Peter den Store, som kiendte hans Fortienester, ham til Anfører for den vigtige Expedition at undersøge den nordostlige Kants Graendser af Siberien og Kamtschatka, hvortil Keiseren selv, kort for hans Død egenhaendigen opsatte den dertil udfordrende Instrux. Efter hans lykkelige

"Vitus Bering er fød i Horsens af borgelige Foraeldre, hans Fader var Jonas Svendsen, Borger og Kirkevaerger sammesteds, og hans Moder Anna Peders Daatter Bering. Tidlig yttrede han en Lyst og Drift til at besee fremmede Lande, og forlod 1704 sit Faedreneland, kom omsider i Begyndelsen af den russiske Søekrig med de Svenske i den Finniske Søe til Rusland og tog Tieneste paa den russiske Flode. Her tiente han sig op til Capitain-Lieutenant indlod sig i Egteskab med Vice-Admiral Saunders Søster, og havde med hende 8 Børn, hvoraf de tre endnu var i Live, da han foretog sin sidste Reise. I Aaret 1725 udnaevnede Keiser Peter den Store, som kiendte hans Fortienester, ham til Anfører for den vigtige Expedition at undersøge den nordostlige Lants Graendser af Siberien og Kamtschatka, hvortil Keiseren selv, kort for hans Død egenhaendigen opsatte den dertil udfordrende Instrux. Efter hans lykkelige Tilbagekomst skrev han den 1ste May 1730 fra St Petersborg et Brev til sin Moster, Margaretha Bering i Horsens, paa den Tid Enke af Borgemester Tordtsen, hvori han beretter hende, adskillige Merkvaerdigheder om sine Reiser. Imidlert vare hans Foraeldre døde 1719, og en liden Arvepart ham tilfalden, hvilken han tilligemed Renterne, førend han tiltraadde sin sidste Reise, ved et Gavebrev dateret St. Petersborg den 28 Martii 1733 legerede til fattige Huus-Arme i den hans Fødeby. Ved denne gode Handling viiste Bering, at han, uagtet hans lange fravaerelse, endnu taenkte som en Dansk Mand, der ikke havde forglemt sit Faedrene

ɩ M. Hallagers Udförlige og Troværdige Efterretninger om ... Vitus Berings og ... Morten Spangbergs Söe-Reiser, Kiöbenhavn, 1784, pp. xi-xii

enten at blive forfremmet til Kaptajn af 1. Rang eller at faa sin Afsked. Efter en meget lang Forhandling og tiltrods for at *Apraxin* gjentagende undslog sig for at underskrive Demissionen, fik han dog samme, og trak sig tilbage til sit Hjem i Viborg i Finland[9]), hvor han havde en Ejendom, og — formodentlig af Hensyn til Byens skandinaviske Præg — helst opholdt sig. Medens disse Forhandlinger stode paa, opholdt Czaren sig i Olonez, men nogen Tid efter meddelte han Apraxin under en Gudstjeneste, at Bering atter skulde træde ind i Flaaden og med den krævede Forfremmelse. Dette skete i August 1724, og nogle faa Maaneder efter var Bering udnævnt til Chef for *den første Kamtschadalske Expedition*, hvis Hovedformaal var at undersøge, om Asien og Amerika vare landfaste med hinanden[10]).

II.

Udrustningen af dette Foretagende var en af Peters sidste Regeringshandlinger. Fra Dødslejet satte hans Energi endnu de Kræfter i Bevægelse, der i den følgende Menneskealder skulde erobre en ny Verden for den menneskelige Viden; først i det Øjeblik, den slukkedes, naaede hans Kæmpeaand Sibirien, men Stødet virkede da ogsaa i et halvt Aarhundrede, og Resultaterne maa endnu fremkalde vor Beundring. Han ledede af Byttelyst, af sit friske, noget barbariske Videbegjær

og af en berettiget Trang til at kjende sin Magtsfæres naturlige Begrænsning, men han turde være mindre paavirket af det franske Akademies eller andre Korporationers Smiger end almindelig antaget. Hans mægtige Initiativ førte pludselig Rusland frem i første Række af de Folk, der dengang foretoge geografiske Undersøgelser, og da han døde, forberedtes tre store Foretagender, nemlig Anlæggelsen af en Stabelplads ved Kurs Munding for den orientalske Handel, Tilvejebringelsen af en russisk Søfart paa Indien og Opsøgelsen af Grænsen mellem Asien og Amerika. De to første Forslag døde med Czaren, men *Bering* holdt fast ved den lagde Plan og udførte sit Hverv. Peter brød sig kun lidet om Hindringer og overvejede ikke forud Mulighederne for et Foretagende. Hans Planer vare derfor store og vidtrækkende, men de anviste Midler ikke sjeldent aldeles utilstrækkelige eller helt raa. Hans Instruxer vare lakoniske, bydende og ufuldstændige. Til den højstbefalende i Astrakhan skrev han engang: «Naar der ankommer 15 Dæksbaade fra Kasàn, sejler du med dem til Baku og indtager Byen.» Ogsaa Berings Instrux er i den russiske Original ejendommelig for Kejserens sammentrængte og uordnede Stil. Han nedskrev den egenhændig 5 Uger før sin Død, den 23. Decbr. 1724*), og den lyder omtrent saaledes. I. Paa Kamtshatka eller paa et andet Sted bygges en eller to Baade med Dæk. II. Med

*) Her og i det følgende menes altid gammel Stil, 12 Dage efter vor Tidsregning.

disse Skibe sejles langs Kysten, der løber mod Nord, og sandsynligvis, da man ikke kjender Kystens Ende, er dette Land Amerika. III. Og derfor skal man spørge, hvor Kysten løber sammen med Amerika, og gaa til en eller anden evropæisk Nybygd, og naar man ser evropæiske Skibe, skal man spørge om, hvad Kysten kaldes, og opskrive det, selv lande paa Kysten, indhente sande Efterretninger, og, efter at have bragt det paa et Kaart, vende tilbage.»

Efter at det vestlige Evropa i 2 Aarhundreder havde arbejdet sig træt med Spørgsmaalet om en Nordøstpassage og anstrængt sig for at opsejle det berømte *Anianstræde*, greb Rusland fat paa Opgaven paa praktisk Maade og søgte Strædet, før det indlod sig paa en Sejlads Norden om den gamle Verden. Vare Asien og Amerika landfaste med hinanden, eller fandtes et adskillende Stræde, en Nordvest- og en Nordøstpassage? Det var disse store og almén interessante Spørgsmaal, der skulde afgjøres ved Berings første Rejse. Peter selv troede ikke paa et adskillende Stræde, og kunde heller ikke vide noget sikkert om det; thi ved hans Død 1725 var Asiens *Østkyst* kun kjendt op til Øen *Jesso*; paa den anden Side Verdenshavet var Amerikas Vestkyst undersøgt og kaartlagt til det kaliforniske *Kap Blanco* paa 43° n. Br., og hele den nordlige Del af det store Hav, dets østlige og vestlige Kystlinjer, dets Afslutning mod Nord og dets Forhold til Ishavet ventede paa sin Opdager. Det ses af den ovenstaaende Ukase, at Czarens begjærlige Sind omgikkes med Muligheden af gjennem Nordøstasien at kunne bane sig Vej

til de rige evropæiske Kolonier i Mellemamerika, han kjendte hverken det fjerne Østens uhyre Udstrækning eller det umaadelige Hav, der adskilte det fra Spaniens Nybygder. Dog allerede dengang vidste adskillige af det store Riges Repræsentanter i det yderste Nordøsten nogen Besked om Kontinenternes Beliggenhed til hinanden og kunde have givet Berings Expedition meget værdifulde Anvisninger.

Meget tidlig maa der gjennem Sibirien have forplantet sig Rygter om det amerikanske Fastlands Nærhed ved Asiens nordøstligste Hjørne; thi allerede det 16de Aarhundredes Kartografi har begge Kontinenters Beliggenhed lige overfor hinanden paa en forholdsvis rigtig Maade. Saaledes paa *Barentskaartet* fra 1598, gjenudgivet af J. J. Pontanus 1611, hvor et stort Fastland rager op over det nordøstligste Asien med Paaskriften: «America pars,» og adskilles fra dette ved Anianstrædet. (Fretum Anian). Paa et Kaart af *Joducus Hondius*, der døde 1611, er Østsibirien tegnet som et Parallellogram, der hæver sig højt op imod Nord, og lige overfor og ganske nær ved denne Firkants nordøstlige Hjørne ses et Land med ovennævnte Paaskrift. Det samme gjentager sig paa det Kaart, der ledsager den første Udgave af *Witsens Noord en Ost Tartarye*, og som skal være tegnet af *Mercator*. Det er nu umuligt at afgjøre, hvormeget her skyldes usikre Rygter og lykkelig Gjætning og hvormeget et praktisk Ønske om en saadan Gjennemgang hos Evropas søfarende Folk, hvis kostbare Polartogter uden denne vilde være meningsløse; men saameget er vist, at Witsen og andre ledende

Geografer støttede deres Opfattelse paa Efterretninger fra Sibirien og Rusland[12]).

I Opdagelsernes Historie har den menneskelige Foretagelsesaand kæmpet sig igjennem en næsten uoverskuelig Række af halvt eller helt falske Luftspejlinger, disse have ægget Fantasien, fremkaldt Agitationer, Debatter og Togter, men som oftest tilsløret en tidligere Tids Viden om de virkelige Forhold. Rundt omkring paa vor Klode findes en Række gjenopdagede Lande. Saaledes gik det tildels ogsaa her. Den nordvestlige Del af Amerika forsvandt ganske af det 17de Aarhundredes Kartografi og gjennem *Witsens* og *Homanns*[15]) senere Kaart blev det Mode at afbilde Asiens Østkyst med en skarp, efter en Meridian afskaaren Form noget Østen for Jakutsk, uden nogen som helst Antydning af dens stærkt artikulerede Halvøer eller af et nærliggende vestligt Kontinent; men selv disse Forestillinger vare oprindelig russiske og skyldes utvivlsomt det første originale russiske Atlas, udgivet af *Remesof*, og de vege først for det 18de Aarhundredes geografiske Undersøgelser, der begyndte noget efter Peter den stores Tronbestigelse og fremkaldtes af politiske Forhold og Tildragelser.

Ved Traktaten i *Nertschinsk* 1689 fastsattes Jablonojbjærgene som Grænseskjellet mellem Rusland og Kina, det rige Amurland lukkedes derved for den hærdede Kaste af russiske Jægere (Promyslenniki) og Kosakker, der havde erobret det uhyre sibiriske Landomraade for den hvide Czar. For anden Gang kastede disse sig da over det nordøstlige Sibirien,

idet de, ligesom tidligere, trængte frem over de menneske-tomme Tundraer langs det nordlige Hav og derfra erobrede de mere befolkede Egne sydpaa. De opdagede Ljachovøen, de trængte frem til Tschuktscherne, til Korjækerne og Kamtschadalerne og ved Anadyrfloden, i *Deshnefs* gamle Pallisade-fort, fandt de det Støttepunkt, hvorfra de hævdede Ruslands Magt i det yderste Nordøsten. Paa denne Maade lærte Russerne Landets umaadelige Udstrækning at kjende, men da de endnu ikke havde en eneste Stedbestemmelse derfra, dannede de sig en højst ufuldstændig Forestilling om dets Form og skattede dets Længde fra Vest til Øst 40° for ringe.

Fra Anadyrflodens Fort erobredes *Kamtschatka* i de første Aar af det 18de Aarhundrede og herfra kom ogsaa de første Efterretninger om Amerika. 1711 drog Kosakken *Popof* over paa Tschuktscherhalvøen og hørte her fortælle, at man til begge Sider af Halvøen, baade i det „*kolymaiske*“ og i det *anadyrske* Hav kunde se en Ø i det fjærne, som Tschuktscherne kaldte *det store Land*, hvortil de om Sommeren rejste i Baidarer (Konebaade) i én Dag, og hvor der fandtes store Skove af Gran, Cedere og andre Træer samt mange forskjellige Dyr, som ikke fandtes i den hosliggende Del af Asien. Disse sikre Efterretninger om Amerika synes dog foreløbig kun at være blevne rygtevis bekjendte i det øvrige Sibirien og blandedes hurtigt paa en forvirrende Maade sammen med Beskrivelser af Øer i Ishavet[14]).

Men Czar Peters ordnende Haand greb snart ind i disse

famlende Bestræbelser. Ved Hjælp af svenske Krigsfanger aabnede han Sejladsen fra *Okotsk* til Kamtschatka og undgik derved den lange Omvej over Anadyr. En Kosak ved Navn *Ivan Kosyrevski* (Søn af en polsk Officer i russisk Fangenskab[15]) lod han undersøge Halvøen helt ned til Sydspidsen, ja, endog de nærmeste af de kurilske Øer, og 1719 afsendte han Landmaalerne *Jevreinof* og *Lushin*, officielt med den Opgave at undersøge om Asien var landfast med Amerika, men hemmeligt instruerede om at gaa til de kurilske Øer for at lede efter ædle Metaller og et hvidt Mineral, som Japaneserne skulde afhente i store Mængder fra den 5te eller 6te Ø. Men ved disse Rejser var der indsamlet et stort, om end uvidenskabeligt Materiel til en rigtigere Opfattelse af Østasiens Geografi, af det okotske Hav, Kamtschatka, Kurilerne og Jesso; ja, selv om Nipson havde skibbrudne Japaneser givet gode Underretninger. Samtidig vare de nordlige Kystegne omkring Kolymaflodens Munding blevne berejste af Kosakkerne Viligin og Amossof, og de første Underretninger om Bjørneøerne og Wrangels Ø fandt Vej til Jakutsk. Kosakhøvdingen Schestàkof, der havde færdedes i de nordøstlige Egne op imod Tschuktscherne, optog hines Meddelelser paa sine Kaart, men da han hverken kunde læse eller skrive, blandedes ret og vrangt sammen paa den mest forvildende Maade, og hans Fremstilling gik saa senere over i *Strahlenbergs* og *Joseph de l'Isle's* Kaart.

III.

Hvad vidste nu *Bering* om disse Arbejder, der vare gaaede forud for ham i de sidste Tiaar, og, som trods deres uvidenskabelige Karakter, dog vare af en saa indgribende Betydning for rettelig at kunne orientere sig i Østasiens Geografi? For det første deltog Landmaaleren *Lushin* som saadan i den Beringske Expedition, og da Bering i Sommeren 1726 opholdt sig i Jakùtsk, blev Schestàkofs Brodersøn, der havde ledsaget Onkelen og ligeledes senere fulgte ham paa hans Krigstogt imod Tshuktscherne, attacheret Bering som opvartende Adelsmand[16], medens den ældre Schestàkof var rejst til Rusland for at samle Midler til det forestaaende Krigstogt, og *Ivan Kosyrevsky*, der imidlertid var bleven Munk med Fornavnet Ignatius, opholdt sig ligeledes i Jakutsk, og hans værdifulde Rapport, der opbevaredes i Vojevodens Kancelli, overgaves nu til Bering[17]). Denne stod saaledes i personlig Berøring med de Mænd, der i Tiaaret vare de fornemste Bærere af det geografiske Kjendskab til hine nordøstlige Egne. Men for det andet modtog han desuden i Jakutsk Meddelelser om *Deshnefs* Rejse 1648 fra Kolymafloden til Anadyr, og uagtet denne Rejse først gjennem G. F. Müllers Arkivundersøgelser blev kritisk behandlet[18]), var den dog vel kjendt i sine Hovedtræk i Sibirien og omtales, foruden andre Steder, ogsaa i *Strahlenbergs* Bog, hvorfra den er gaaet over paa *Bellins* Kaart i Pater *Charlesvoix*' Histoire du Japan 1735. Uheldigvis synes Bering derimod ikke at

have faaet nogen Underretning om Popofs Rejse til Tschuktscherhalvøen og hans Oplysninger om det nærliggende Amerika, eller om de Strahlenbergske Kaartomrids, der først offentliggjordes efter hans Afrejse fra St. Petersborg.

Berings tvende Expeditioner ere enestaaende Foretagender blandt alle Tiders arktiske Rejser. Hans egentlige Udgangspunkt laa ude paa Jordens yderste Grænse, hvor kun Jægeren og Jassakkræveren vare naaede hen; Kamtschatka var dengang lige saa vildsom som Boothia Felix og Smiths Sounds Kyster ere i vore Dage, og praktisk set laa det mange Gange længere borte fra St. Petersborg, end hvilket som helst kjendt Punkt nu er fra os. 130 Længdegrader, flere 1000 Mile, Jordens mindst gjæstmilde Egne, Klodens koldeste Strøg, Bjærge, endeløse Stepper, uigjennemtrængelige Skove, Moradser, Snedynger og Have skilte ham fra Kamtschatkaflodens Munding, og derhen skulde han føre, ikke en let Expedition, men et umaadeligt Provianttrain, et uhyre Skibsbygningsmateriel; paa Rejsen maatte bygges Flodfartøjer i snesevis og to søgaaende Skibe. Snart gik det op ad Sibiriens stride Strømme, snart paa Hesterygge eller Hundeslæder gjennem Jakutens og Tungusens øde, triste Skove, han benyttede flere hundrede Arbejdere, og dobbelt saa mange Heste for at udføre det Arbejde, som vore Expeditionsskibe nu sædvanlig gjøre det af med i nogle Uger. Franklin, Mackenzie, Schwatka o. m. a. have tilbagelagt vide Strækninger i arktiske Egne, men deres Rejser med lette Hundeslæder kunne ikke sammenlignes med de besvær-

lige Transporter, som Bering og hans Hjælpere i 3 Aar slæbte fra den finske Bugt til det stille Havs nordøstlige Kyster.

I Førstningen af Aaret 1725 var Expeditionen rede til Opbrud fra St. Petersborg. Den bestod af Danskerne

Vitus Jonassen Bering, Kaptain, Chef,

og *Martin Petròvitch Spangberg*, Løjtnant, Næstbefalende.

Løjtnant *Alexeï Tschirikòf.*

Underløjtnant *Peter Tschaplin.*

Kaartlæggerne *Lushin* og *Potilof.*

Styrmændene *Richard Engel* og *George Morison.*

Doktor *Niemann* og Præsten *Ilarion*[19]).

De underordnede bestode hovedsagelig af Matroser, Tømmermænd, Sejllæggere, Smede og andre Haandværkere.

Kejseren døde den 28de Januar 1725; men en Del af Expeditionen under Løjtnant *Tschirikòfs* Ledelse var allerede afrejst den 24de s. M., og Bering fulgte efter den 5te Februar, Hele den første Sommer gik hen med møjsommelige Land- og Flodrejser i det vestlige Sibirien. Den 16de Marts ankom de til Tobolsk, og herfra fortsattes Rejsen midt i Maj med 4 Tømmerflaader og 7 Baade ad Floderne Irtysj, Obj, Ket, Jenisej, Tungusk og Ilim, gjennem Egne, hvor der næppe fandtes en eneste russisk Isba, ad Floder, der vare farlige ved skjulte Klipper og Strømskær, og hvor Rejsen stadig blev afbrudt af besværlige Landtransporter mellem Strømmene. Den 29de September ankom Expeditionen til Byen *Ilimsk* og maatte her forblive Vinteren over. Imidlertid var Løjtnant *Tschaplin* allerede om Foraaret sendt forud til Jakùtsk for

hos Vojevoden at fremskynde Forberedelserne til Transporterne imod Okotsk og for til samme Plads at afsende et mindre Kommando, der skulde fælde Træer og paabegynde Skibsbygningen. Bering selv rejste til *Irkutsk* for hos den derværende Guvernør at indhene Oplysninger om Østsibiriens Natur, om Rejsemaaden og Transportmidlerne i de fjærne og lidet kjendte Egne, og *Spangberg* afsendtes med Haandværksfolk og Soldater til Floden *Kut*, der falder i Lena, for der at hugge Tømmer og bygge Fartøjer til Foraarssejladserne[20]. Ved Pladsen *Ustkutsk* byggedes i alt 15 Barger (39—49 Fod lange, 8—14 Fod brede og 14—17 Tommer dybe) og 14 Baade. Den 8de Maj 1726 afsejlede *Spangberg* til Jakùtsk og noget senere *Tschirikòf* med Bagtravet. I Midten af Juni var Expeditionen samlet i Østsibiriens Hovedstad, der dengang havde 300 Huse. Bering opholdt sig her til den 16de August, ivrig sysselsat med Forberedelserne til den vanskelige Rejse østpaa. Han lod forfærdige 2000 Lædersække til Meltransporterne til Okotsk, og han gav Vojevoden Ordre til at holde 600 Heste rede til at gaa derhen med Expeditionens Fornødenheder. Fra nu af traadte denne ind paa aldeles ubanede Veje, og de 1026 Verst (1 7 dansk Mil) til Okotsk blev en haard Styrkeprøve for dens Udholdenhed. Selv i vore Dage er denne Rejse forbunden med de største Besværligheder; Egnen er sønderreven, bjærgrig og gjennemskaaren af dybe Strømme uden Broer eller andre Overgangsmidler; den Rejsende maa færdes over farlige Sump- og Tundravidder eller hugge sig Vej gjennem tætte Skove. Om Vinteren fordobles Be-

sværlighederne. Heste-, Rens- eller Hundespandet trættes paa de ubanede Veje; der maa holdes Rast, et Hul i Sneen, hvor der koges, spises og soves, er det eneste Ly; Kulden stiger til ÷ 46° R., Klæderne maa daglig skiftes for at undgaa Fugtighed, og naar Purga'en jager hen over Sneødet, ere nogle faa Skridt fra Lejrpladsen ofte livsfarlige.

Saaledes skildres Forholdene i vore Dage[20]) og for 150 Aar siden vare de vel næppe bedre.

Det blev nødvendigt at dele Expeditionen. Lenas vidtgrenede Bifloder tilbød nogle Transportmuligheder, der maatte benyttes, og allerede den 7de Juli afsendtes Løjtnant Spangberg ad Flodvejen med Materiel paa 13 Tømmerflaader og en Arbejdsstyrke paa 204 Mand for ad Bifloderne Aldàn, Maja og Judoma at naa Judomskoje Krest og derfra over en Bjærgryg ned til Urakfloden, der falder i det Okotske Hav tæt Syd for Okotsk. Landtransporterne paa 800 Heste afsendtes i forskjellige Hold. Bering selv brød op den 16de August med 200 Heste og rejste i 45 Dage til Okotsk. Rejsen var meget besværlig. Forgjæves søgte Hestene efter Næring under den dybe Sne, de styrtede i snesevis af Hunger og Overanstrængelse, og den stærke Kulde paaførte Mandskabet mange Lidelser. Da de i Slutningen af Oktober naaede Okotsk, fandt de kun meget faa Bekvemmeligheder. Hele Byen bestod af 11 Hytter med 10 russiske Familier, der nærede sig af Fiskeri. Hestene døde vedvarende af Sult, og en Flok Kvier, som Schestàkof havde sendt derhen, bukkede ligeledes under. Kun en eneste overlevede Vinteren. Kommandoet maatte

først skaffe sig Boliger, hele November gik hen med Træfældning, og først den 2den December kunde Bering flytte ind under eget Tag. Derimod stod Expeditionsskibet allerede paa Stabelen, og under alle Trængsler fandt Chefen Lejlighed til at fremme dets Bygning med Kraft.

Men værst gik det dog *Spangberg*. Han overraskedes af Vinteren 60 Mile fra den beboede Plads Judomskoje Krest, i et aldeles øde og sumpigt Sted, hvor han ikke kunde faa den mindste Hjælp. Ved Bifloden Gorbovoje's Udløb i Judoma maatte Fartøjerne forlades tilligemed Provianten, til Fods med Mundforraad paa Haandslæder tiltraadte han og hans Folk Rejsen imod Okotsk. Imidlertid tog Vinteren til, Kviksølvet frøs, Sneen faldt i tykke Lag og naaede Mandshøjde. Slæderne maatte lades tilbage, og i samfulde 8 Vinteruger fra den 4. Novbr. søgte de rejsende hver Nat Ly i Sibiriens Snedynger. De svøbte sig ind i alle de Skind, de kunde opdrive; deres Proviant slap op, Sulten indfandt sig som Kuldens Stalbroder, ja, tilsidst maatte de søge at opholde Livet ved at gnave »Remme, Lædersække og Sko«, og de vilde være omkomne, hvis de ikke tilfældig vare komne ind paa den forudgaaende Berings Marcheroute og her havde truffet paa styrtede Heste og nogle 100 Pund efterladt Mel. Den 21de December modtog Bering en Skrivelse fra Spangberg, hvori han meddelte, at han rejste til Judomskoje Krest med 96 Slæder, medens han paa Fartøjerne havde efterladt en Styrmand og 6 Soldater. Øjeblikkelig afsendte Bering 10 Hundeslæder (Narter) med Proviant for at komme ham til Undsætning og

den følgende Dag endnu 37 Slæder med 39 Mand. Den 6te Januar 1727 naaede Spangberg Okotsk, og et Par Dage efter kom hele Kommandoet med 18 syge. Men endnu to Gange i Vinterens Løb maatte Spangberg og Tschaplin med 90 Mand gjentage den samme Rejse for at afhente det efterladte Materiel paa Judomafloden, og først midt i Sommeren 1727 kom Bagtravet under Tschirikof fra Jakutsk.[22])

Og dog var Bering endnu langt borte fra det Sted, hvor hans egentlige Opdagelsesværk kunde begynde. Den 8de Juni løb det nybyggede Skib „*Fortuna*" af Stabelen, tilriggedes som en Galease og udrustedes til den forestaaende Sejlads. Desuden ankom det Fartøj, hvormed Sejladserne paa det okotske Hav aabnedes 1716 og efter en Hovedreparation benyttedes ogsaa dette ved de følgende Transporter. Berings næste Maal var *Bolshajaflodens Munding* paa det sydvestlige Kamtschatka. Fra denne Flodmunding, der er sejlbar for mindre Skibe, gik Kosakvejen til det indre af Landet, først op ad *Bolshaja* (den store) til Bifloden *Byistraja* (den rivende), saa op ad denne til 40 Verst fra dens Udspring, og derfra over et Slæbested til *Kamtschatkafloden*, hvis Munding var Berings egentlige Maal. Ad denne Vej vilde Bering kunne støtte sig til den russiske Kolonisation, der samlede sig i nogle uanselige Palisadeforter ved Bolshaja og Kamtschatkafloden (Bolsharætsk, Øvre-, Mellem- og Nedre-Kamtschatsk), og til det Herredømme over de indfødte, som herfra udøvedes. Det vilde have været hurtigere og nemmere at omsejle Kamtschatka, men dels var dette Land hidtil aldrig blevet omsejlet,

der savnedes enhver sikker Oplysning om Farvandet, ja, enhver Stedbestemmelse, muligvis har Bering endnu heller ikke ganske kunnet frigjøre sig for de Vildfarelser om Kamtschatkas store Udstrækning, som dengang vare trængte ind paa alle Kaart, dels endelig har han vel ikke paa saa lang en Sørejse vovet at betro sine kostbare og uerstattelige Transporter til de to skrøbelige Fartøjer, som vare byggede i Okotsk. Han fulgte altsaa den gamle Rejseroute.

Den 1ste Juli afsejlede Spangberg med »Fortuna« til *Bolsharætsk*, ledsaget af 13 sibiriske Handelsmænd. 2 Dage senere ankom Tschirikof med Bagtravet fra Jakùtsk, noget senere indtraf Kvartermesteren med 110 Heste og 200 Sække Mel, en Uge senere 63 Heste, den 20. Juli 1 Soldat med 80 Heste 162 Sække Mel og indtil den 30. endnu over halvandet hundrede Heste med Mel, samt 50 Oxer.

Den 11te August kom Spangberg tilbage fra sin Sejlads til Bolshajafloden, og den 19. Aug. gik hele Kommandoet om Bord, dels paa »Fortuna«, dels paa den gamle Baad for at sejle til *Bolshaja Reka*, der ligger 630 Kvartmile fra Okotsk. Hertil ankom de den 4de September. Derefter omlæssedes Lasten paa Baade og førtes i Løbet af September Maaned op til Fortet, en simpel Træfæstning med 17 russiske Huse og et Bedehus, 33 Verst fra Havet. Hele Vinteren igjennem gik Rejsen først med Baade og senere med Slæder tværs igjennem Kamtschatka de 883 Verst, der adskille *Bolsharætsk* og *Nedre Kamtschatkafortet.* Under uhyre Møjsommeligheder fulgte Expeditionen Kamtschatkaflodens Løb, overnattede som

oftest i Sneen, maatte bestaa mangen drøj Kamp med det barske Vejrlig, og drev de indfødte sammen fra meget fjærne Egne til en Skydskjørsel, der skal have været aldeles ødelæggende for dem. Endelig den 11. Marts 1728 naaede Bering sit Bestemmelsessted, *Nedre Kamtschatka Osstrog*, hvor han fandt 40 Hytter spredte langs Flodbredden, et Palisadefort og en Kirke. Her boede en Haandfuld Kosakker. De levede i Hytter over Jorden, de spiste ikke altid deres Fiske raa, men for øvrigt nærede de sig af Jagt, Fiskeri og Rødder som de indfødte og stode i ingen Henseende langt over dem. Fortet laa 30 Verst fra Havet, omgivet af store Naaleskove af Lærketræ, fortrinlig til Skibsbygning. Fra dette Punkt skulde den egentlige Opdagelsesrejse udgaa.[23])

IV.

Men Bering stod paa den nøgne Strand ved et ublidt Hav uden andre Hjælpemidler end dem, han havde bragt med sig eller selv kunde aftvinge Landets karrige Natur. Han tog atter fat paa Skibsbyggeriet, og i Midten af Sommeren 1728 løb et Skib af Stabelen, der kaldtes „*Gawriel*“ og var stærkt nok til at holde Søen under vanskeligere Forhold. Tømmeret var ved Hjælp af Hunde bleven slæbt til Byggestedet, Tjæren havde de selv maattet tilvirke, Takkelage, Kjættinger og Ankere vare slæbte halvandet tusende Mile gjennem et af

Verdens mest uvejsomme Lande. Og saa Provianteringen! Den vilde sikkerlig indgyde Nutidens Polarfarere en skrækblandet Afsky. »Fiskeolie var hans Smør og tørret Fisk hans Beuf og Flæsk. Saltet maatte han selv udvinde af Havet,« og efter Kosakkernes Anvisning destillerede han Spiritus af »sødt Straa«.[24]) Og saaledes forsynet med et Aars Proviant tiltraadte han sin Opdagelsesrejse langs en ukjendt Kyst i et ukjendt Hav. »Det er sikkert« — siger Dr. Campbell ved denne Lejlighed om Bering — »at en mere egnet Personlighed ikke let kunde være fundet; ingen Møje og ingen Fare skræmmede ham, med uendelig Flid og næsten utroligt Taalmod overvandt han de Vanskeligheder, som for enhver anden vilde have syntes uovervindelige.«[25])

Den 9de Juli lagde »Gawriel« ud og den 13de hejsedes Sejl. Kommandoet bestod af 44 Mand, nemlig 1 Kaptain, 2 Løjtnanter, 1 Underløjtnant, 1 Læge, 1 Kvartermester, 8 Matroser, 1 Sadelmager, 1 Rebslager, 5 Tømmermænd, 1 desjatnik (ɔ: Foged over 10), 2 Kosakker, 9 Soldater, 6 Officerstjenere, 1 Trommeslager, 2 korjækiske Tolke, 1 Lærling og en bekjendt Mand(!). — Bering førte sin Skibsregning fra *Nedre Kamtschatka Fortet*, der ligger 162° 50' ø. for Greenwich, Kompassets Misvisning var 13° 10' Øst, og Kamtschatkaflodens Kystkap bestemtes til 56° 03 n. Br., der nøjagtig falder sammen med Observationer af Cook, som paa sin sidste Rejse kom dette Punkt meget nær. Etmaalet regnedes fra 12 Middag til 12 Middag, hvorved der i Dateringen fremkommer en Uoverensstemmelse med borgerlig Tid, saaledes

at den 16. August f. Ex. begynder allerede den 15. om Middagen. Journalens Mil ere italienske, der svare til Kvartmil (60 paa 1⁰). Berings Sejlads var næsten hele Tiden Kystfart med 9—12 Favne Vand, og sædvanlig havde de Land i Sigte i den nordlige og vestlige Horisont. Den 27de Juli sejlede de forbi Kap *Sct. Thadæus* i en Afstand af 3 Mile, og Havet syntes her fuldstændig levende af Hvaler med plettede Skind, Sælhunde, Søløver og Delfiner. Efter at have sejlet forbi Anadyrfloden uden ret at kunne orientere sig i Egne, hvorfra ikke en eneste astronomisk Bestemmelse havdes, og hvor det ikke lykkedes dem at træffe sammen med Beboere, saa' de den 31te Juli i ikke lang Afstand Land i hele den nordlige Horisont og styrede derefter ind i den *hellige Korses Bugt*, hvor »Gawriel« opholdt sig under Sejl i hele to Dage for at søge fersk Vand og Ankergrund. Den 2den August bestemtes Breden til 62⁰ 50′ n. Br. (!) og Rejsen fortsattes sydøst hen langs den høje stenede Kyst, hvor enhver Indskæring undersøgtes meget nøje. Den 6te August laa »Gawriel« i Preobrashenskybugten, og den 7de sendtes *Tschaplin* i Land for at fylde Vand i en Bjærgbæk. Paa sin Vej fandt han Hytter, hvori der for ikke lang Tid siden havde opholdt sig *Tsckuktscher*, og paa flere Steder saa han banede Stier, men han traf ingen Mennesker. Den 8de August sejlede Bering langs Kysten i Sydøst til Syd. Kl. 7 saas en Baad blive roet ud imod Fartøjet; i denne sad 8 Mand, der dog ikke vovede sig helt hen til »Gawriel«, men til sidst sprang en af dem i Søen og svømmede paa to oppustede Sælblærer ud til Skibet

og meddelte ved Hjælp af de korjækiske Tolke, at de vare Tschuktscher, at deres Folk boede langs Kysten, at de kjendte godt Russerne, at Anadyrfloden laa langt imod Vesten, at det faste Land strakte sig mod samme Himmelegn, og at de snart vilde faa Øje paa en Ø. Men forøvrigt forstod Korjækerne kun højst ufuldstændigt hans Sprog, og i Journalen klages over, at de derved forhindredes i at samle flere nødvendige Oplysninger. Bering gav ham nogle Smaaforæringer og lod ham svømme tilbage til sine Kammerater for at overtale dem til at komme om Bord. De nærmede sig ogsaa, men pludselig vendte de om og forsvandt. Breden var 64° 41'.

Den 9de August omsejledes *Tschukotskoj Noss*, i denne Expeditions Historie et Hovedpunkt, som *Müller*, for at kunne indpasse Resultaterne i sin Ramme, fuldstændig har fortiet. Navnet findes ganske vist heller ikke i Journalen, men derimod paa Berings Kaart hos Du Halde, som Müller kjendte. Bering bestemte Kappets Sydspids til 64° 18', Cook til 64° 13'.

Den 11te August var det stille Vejr og skyet. Kl. 2 om Eftermiddagen saa' de en Ø imod Sydøst, som Bering efter Dagens Helgen kaldte *Sct. Laurentsøen*. Om Middagen beregnedes Breden til 64° 20', og »Gawriel« var saaledes inde i Strædet mellem Asien og Amerika.

Den 12te August let Brise og skyet. Denne Dag tilbagelagdes 69 Mile, men Forskjellen i Breden var kun 29 Minutter. Ved Solnedgang beregnedes Længden ved Hjælp af Kompassets Misvisning til 25° 31' øst for Nedre Kamtschatka Fortet eller 187° 21' øst for Gr.

Den 13de August frisk Vind og skyet. Bering sejlede hele Dagen indenfor Kystens Synsvidde, og Forskjellen i Breden var 78 Minutter.

Den 14de August stille Vejr, skyet. Der tilbagelagdes 29 Mil + 8¾ Mil for Strømsætning. Strømmens Retning var fra Sydsydøst til Nordnordvest. Om Middagen var Breden 66° 41', og de saa' da bag sig hojt Land og endnu 3 Timer senere høje Bjærge (Østkap ligger paa 66° 6' n. Br. og 190° 22' ø. L. Gr.).

Den 15de August svag Vind, skyet Vejr; Dybden mellem 20—30 Favne, de saa' mange Hvaler, og siden den 12te havde Havvandet en hvidlig Farve. De tilbagelagde i Etmaalet 58 Mil + 8¾ Mil for Strømsætning,

Den 16de August. Vejret stille, skyet. Fra Middag til Kl. 3 sejlede Bering imod Nordøst, og efter at have sejlet 7 Mil i denne Retning besluttede han at vende. *Kl. 3 meddelte han, at det i Følge Ordre var hans Pligt* at *vende tilbage efter Opnaaelsen af Formaalet.* Breden var da 67° 18' øst for Kamschatkafortet eller 193° 7' ø. f. Greenwich. Hos Du Halde[26]), hvor Bering selv anfører sine Grunde, hedder det: »Dette var Kaptain Berings nordligste Punkt; han troede tilstrækkelig at have fuldført sin Opgave og efterkommet sine Ordre, fornemmelig fordi han ikke længere saa', at Kysterne bleve ved paa samme Maade at løbe imod Nord (»surtout, parce qu'il ne voyait plus que les terres continuassent de courir de même du côté du Nord«). Gik de længere bort, frygtede han desuden for, at de, hvis de mødte Mod-

vind, ikke sknlde være i Stand til at vende tilbage til Kamtschatka før Sommerens Slutning. Og hvorledes skulde de kunne tilbringe Vinteren i et saadant Klima, udsatte for at falde i Hænderne paa et Folk, der endnu ikke vare undertvunget, og som ikke havde andet menneskeligt end Udseendet«.[27])

Da Bering vendte om, befalede han at styre Syd til Vest, halv Vest (Syd til Øst efter Kompasset). Rejsen sydpaa begunstigedes af en stærk Medbør, og de løbe med en Fart af mere end 7 Mil i Timen. Kl. 9 om Morgenen saa' de *et højt Bjærg paa den højre Haand,* hvor der boede Tschuktscher, og derefter ud mod Havet paa den venstre Haand en Ø, som de efter Dagens Helgen kaldte *Diomedöen*[28]). Denne Dag tilbagelagde de 115 Mile og Breden beregnedes til 66° 02'.

Den 17de August passerede Bering atter den snevreste Del af Strædet, Vejret var skyet, Vinden frisk, og de sejlede langs den asiatiske Kyst, hvor de saa' mange Tschuktscher og paa to Steder Boliger. De indfødte flygtede for Skibet. Kl. 3 passeredes meget højt Land og Bjærge. Med overordentlig frisk Vind tilbagelagdes 164 Mile, og en Observation gav en Brede af 64° 27'. Bering var saaledes næsten ude af Strædet og fjærnede sig mere og mere fra det amerikanske Fastland.

Den 18de August var det svag Vind og klart Vejr. Den 20de, hinsides St. Laurentsøen, havde han et nyt Møde med Tschuktschere, der fortalte ham, at de foretoge Land-

rejser fra Kolymafloden imod Vest til Olenok, men at de aldrig rejste paa Havet, De kjendte Anadyrfortet, der laa længere imod Middag; paa denne Kyst boede Mennesker af deres Race, andre kjendte de ikke.

Efter en Storm den 31te August, hvorved Store- og Fokkefaldet reves itu, og efter at Ankerkabelet var sprunget og Ankeret gaaet til Bunds, naaede de den 2den September Kl. 5 Eftm. ind i *Kamtschatkaflodens Munding.*[28])

V.

Bering vendte om, fordi han var overbevist om at have omsejlet Asiens nordøstlige Hjørne og at have paavist, at de to store Kontinenter i denne Kant af Verden ikke kunde staa i Forbindelse med hinanden. Det tredje Punkt i hans Ordre maatte derfor falde bort af sig selv; thi i det sibiriske Ishav kunde han hverken haabe at træffe evropæiske Nybygder eller Skibe, og en videre Fremtrængen med dette Maal for Øje var derfor overflødig. Han havde en meget klar Opfattelse af Østasiens Konfiguration, og han støttede denne Opfattelse paa sin egen Sejlads, paa de Oplysninger, han i Jakùtsk havde indhentet om Deshnefs Fart fra Kolyma til Anadyr, og paa de indfødtes Meddelelser om Landet og om deres Handelsrejser Vest paa til Olenok. — Han var overbevist om at have givet Forskningerne efter en Nordøstpassage det længe sav-

nede rationelle Grundlag, og hans Tanker findes paa en meget klar Maade fremstillet i en Korrespondance fra Ingermanland til Kjøbenhavns Nye Tidende, 1730, hvori det hedder: *Bering har befundet: at der virkelig befindes en Nordost-Passage, saa at ud af Lenafloden, saafremt man ej maatte blive forhindret af Isen i Norden, kan man komme til Skibs til Kamtschatka og derfra til Japan, China og Øst-Indien.*[29]) Denne Korrespondance, der fremkom umiddelbart efter hans Hjemkomst den 1ste Marts 1730, hidrører enten fra ham selv eller fra hans nærmeste Omgivelser[30]), og den viser, at han har havt fuld Klarhed over Rækkevidden af sin Opdagelse, Det var denne Overbevisning, der førte ham til hans næste store Foretagende: at lade kaartlægge og besejle Nordøstpassagen fra Obj til Japan, fra det kjendte Vesten til det kjendte Østen.

Men desværre blev han staaende ved dette Hovedresultat, og en uheldig Skæbne forhindrede ham i at opdage det nærliggende Amerika. Paa det snevreste Sted er Beringsstrædet 39 eng. Mile bredt, og under heldige Forhold maa altsaa begge Verdensdeles Kystlinjer vise sig samtidig for Sømanden.[31]) Saaledes gik det den heldigere *Cook;* thi da han nærmede sig Strædet, spredte Solen alle Taager, og med ét Blik saa' han begge Lande. For Bering stillede dette sig anderledes, thi, som vi have set af Journalen, var Vejret hele Tiden, baade paa Op- og Nedrejsen gjennem Strædet, skyet og tykt. Først den 18de August klarede det op, men da »Gawriel« løb for en skrap Medbør, var han dengang allerede

for langt fjærnet fra de afgjørende Punkter.[32]) »Dette maa man kalde Uheld!« — udbryder von Baer.

Nutiden vil muligvis bebrejde ham hans Hastværk. Hvorfor krydsede han ikke paa 65—67^{0} n. Br.; nogle faa Kvartmiles Sejlads vilde jo have bragt ham ind under det amerikanske Fastland. — Dette turde dog være en uhistorisk Indvending. Den geografiske Opdager, som enhver anden Forsker, har Ret til at blive set fra sin egen Tid og at bedømmes ud fra sine egne Forudsætninger. Bering havde ingen Forestilling om det nærliggende Fastland, dels paa Grund af de korjækiske Tolkes utilstrækkelige Kjendskab til Tschuktschersproget, dels i Følge hele Datidens ringe Kjendskab til Amerikas Vestkyst, en Viden, der ganske standsede paa 43^{0} n. Br. ved det kaliforniske Kap Blanco. Han kunde selvfølgelig ikke søge noget, som han formodningsvis ikke vidste var til Stede. Men hertil kommer hans slette Udrustning. Hans Kabler, Tovværk og Sejl vare saa opløste og raadne efter den treaarige Transport gjennem Sibirien, at han ikke kunde bære en Storm af, og hans slette Proviantering lagde en uhyggelig Hæmsko paa alle Tilbøjeligheder til at forlade Hovedformaalet, der ikke indbefattede en Opsejling af et fra Asien adskilt Amerika. — At besejle 13 Bredegrader og 30 Længdegrader af en ny Kyst og kaartlægge den saa godt, at dens Omrids i det store og hele ere rigtige og i lang Tid ragede op over alle Efterfølgere[33]), tør betragtes som et smukt Resultat af en Expedition, der forfulgte rent nautisk-geografiske Formaal. — Berings Længde-

bestemmelser ere de første fra Østsibirien, hvorved dette Lands Udstrækning mod Øst forstørredes med over 30 Grader. Han støttede sine Observationer til to Maaneformørkelser paa Kamtschatka 1728 og 1729[34]), og om de end ikke vare fuldtud nøjagtige, afvige de dog kun saa lidet fra det rigtige, at Landets almindelige Beliggenhed blev fastsat. — Derfor har heller ingen givet ham et bedre Skudsmaal end hans store og heldigere Efterfølger *Cook*. Han siger[35]): »Jeg skylder Berings Minde det Vidnesbyrd, at han har kaartlagt Kysten meget godt og bestemt de forskjellige Forbjærges Brede og Længde rigtigere, end det kunde ventes af ham med de Hjælpemidler, der stode til hans Raadighed. »Ja, Cook fandt det endogsaa nødvendigt at tage Bering i Forsvar mod den eneste officielle Beretning, der paa hans Tid var fremkommen om denne Rejse, og ved flere Lejligheder stiller han Berings ædruelige Undersøgelser i det rigtige Relief overfor Müllers Fantasier og Gjætninger. Indtil Cook havde det været Mode at nedsætte Berings Arbejde[36]); men senere har Admiral *Lütke*, hundrede Aar efter Søfarerens Død, værnet med Eftertryk om hans Rygte, og *Berck*, der med stor Omhu gjennemgik hans Journaler, udtaler sig gjentagne Gange med Beundring om den Nøjagtighed, hvormed Skibsregningen er ført, idet han sammenligner de deraf afledede Længdebestemmelser med Cooks.

Derimod vidste Bering — som det er fremhævet — intet om, at han sejlede i et forholdsvis snevert Sund, i det Stræde, der særlig har bragt hans Navn til Efterverdenen. Han saa'

kun til den nærmeste af *Diomedøerne*, d. v. s. til Strædets Midte, og denne Ø findes ogsaa, som vi have set, med rigtig Bredebestemmelse i Journalen og paa Kaartet.[37]) Hans Navn blev derfor ikke straks knyttet til disse Egne. Det første Sted — saa vidt jeg véd — at Navnet *Beringsstræde* forekommer, er paa et Kaart, der ledsager *Rob. de Vaugondie:* Memoire sur les pays de l'Asie. Paris. 1774; men det skyldes dog væsentlig *Cooks* Højsindethed, at Navnet fastholdtes; thi i hans store Rejseværk findes det atter, og senere har *Reinholdt Forster*, der betegner Bering som »en fortjent og i Sandhed stor Sømand«, sejrrig ført hans Sag igjennem imod Büsching og andre.[38])

Men endnu i vore Dage hefter en interessant Misforstaaelse til dette Afsnit af Berings Historie og disse Egnes Kartografi. I den arktiske Literatur og paa alle Polarkaart meddeles det, at Vitus Bering paa sin første Rejse vendte om ved Forbjærget *Serdze Kamen*, men at en saadan Antagelse har kunnet holde sig, viser kun, hvor lidet Kildeskrifterne til hans Historie ere kjendte i Vestevropa, og hvor upaaagtede de ere forblevne i Rusland. — For omtrent 100 Aar siden paaviste den danske Admiral *de Løwenørn* og den engelske Hydrograf *A. Dalrymple*, at Frobisher Strait af ukyndig Haand var lagt over paa Grønlands Østkyst, og at dets egentlige Plads var paa Kysten af *Meta incognita* hinsides Davis-

strædet.[39]) En lignende Misforstaaelse knytter sig til Serdze Kamen. Det kan ad historisk Vej godtgjøres, at dette Navn har været Gjenstand for en dobbelt Flytning, og at det nuværende Serdze Kamen paa Tschuktscherhalvøens Nordside ikke har det mindste at gjøre med Berings Historie og Rejse. — Misforstaaelsen er dog meget gammel; thi allerede i det første Tiaar efter Rejsen er det bleven antaget, at Expeditionen vedvarende holdt sig til Kystfarten, ogsaa efter at den havde passeret Østkap. Saaledes finder jeg paa et Kaart af *Hazius* i Nürnberg 1738[40]), i forskjellige *Homanske* Atlas (f. Ex. 1744 og 1752) og i andre af Datidens Kaartværker, der have benyttet Berings eget Kaart hos *Du Halde*, at »Gawriels« Vendepunkt er anskueliggjort ved en Stjærne inde under Kysten i Højde med det nuværende Serdze Kamen og med Paaskriften: »Terminus litorum a Navarcho Beerings recognitorum«. Denne Antagelse satte sig lidt efter lidt fast i Vestevropa som i Rusland, og det saa meget mere, som Berings nye Expedition og hans paafølgende Død forhindrede ham i selv at corrigere samme, og som der i en Menneskealder ikke blev andet bekjendt om Rejsen end det Resumé, der findes hos Du Halde, ja, den Maade, hvorpaa Kystlinjen paa Berings Originalkaart er optrukken ud over Østkap, har kun kunnet bestyrke denne Mening. Ikke des mindre er Serdze Kamen ikke noget Beringsk Navn. Hans Kaart, hans egen Beretning og Skibsjournalen have det ikke og kunde af nærliggende Grunde ikke have det, da Bering aldrig har været der. — Fra den 14de August, efter at han havde pas-

seret Østkap, ophørte han med at sejle langs Kysten. Den nævnte Dag om Middagen saa' de endnu Land bag sig og tre Timer efter høje Bjærge, men i de følgende 2 Døgn saa's ikke Land hverken mod Øst eller Vest. Som vi have set, lægger Journalen Vendepunktet 4° 44′ Øst for Tschukotskoj Noss, og hos Dr. Campbell findes en anden Række astronomiske Stedbestemmelser, der af Bering er indsendt fra Kamtschatka til Senatet i Sct. Petersborg, og disse fremhæve ligeledes paa en iøjnefaldende Maade Vendepunktets Beliggenhed Øst for Asiens nordøstlige Hjørne. De sætte[41])

Sct. Laurentsøen	til	64°	n. Br.	122° 55′	Ø. f.	Tobolsk.
Diomedøen	-	66°	„	125° 42′	—	—
Vendepunktet	-	67° 18′	„	126° 7′	—	—

Serdze Kamen (67° 3′ n. Br. og 188° 11′ ost for Greenwich) maa altsaa, hvad ogsaa Berch[42]) udtrykkelig gjør opmærksom paa, have ligget mere end 4 Længdegrader Vesten for Vendepunktet. At dette forholder sig saaledes, fremgaar ogsaa af Sejlretningen paa Tilbagevejen: »Syd til Vest, halv Vest«, der vilde været en Umulighed, hvis »Gawriel« havde befundet sig inde under Asiens Kyst og skulde tilbage til Strædet. Blandt de nyere Forfattere er von Baer[43]) den eneste, der kritisk gjør opmærksom paa disse Forhold, uden dog at forfølge Sagen til Ende. Dette skal her forsøges.

Navnet *Serdze Kamen* forekommer første Gang — med historisk Begrundelse — hos Gerhard Fr. Müller i hans Sammlung Russ. Geschichte III Bind, der udgaves 1758.[44]) Han siger: »Endelig kom Bering under en Polhøjde paa 67° 18′ til

en Landspids, hvorfra Kysten løber imod Vest. Herpaa byggede Kaptainen den temmelig sandsynlige Slutning, at han nu havde naaet Asiens nordøstligste Spids. Men nu maa man vel indrømme, at den Omstændighed, hvorpaa Kaptainen grundede sin Slutning, var falsk, thi man har senere faaet at vide, at den omtalte Landspids var den samme som den, Indbyggerne i Anadyrskfortet kaldte Serdze Kamen paa Grund af Klippens hjærteagtige Form.« — Allerede dette ser højst mistænkeligt ud. Nogle uvidende Kosakkers Meddelelser opstilles som et Korrektiv til nautisk uddannede Sømænds Beretning, og der antydes, at Besætningen i Anadyrskfortet havde et nøje Kjendskab til Tschuktscherhalvøens Nordkyst, hvad den aldeles ikke havde. [45]) Men for at forstaa Müller maa vi gjøre en Sidebevægelse. Da Bering i Sommeren 1729 var paa Hjemrejse til Sct. Petersborg, mødte han mellem Okotsk og Jakùtsk Kosakhøvdingen *Schestàkof*, der ved Hjælp af Berings Skibe havde til Hensigt at foretage et vidtstrakt Krigstogt i det østlige Hav. Han faldt kort efter i en Træfning, men hans Ledsager, Kaptain *Pavlutzki*, udførte et Strejftog i Tschuktschernes Land. Fra Anadyrskfortet gik han nordpaa til Ishavet, derfra langs dettes Kyster imod Øst, saa tværs over Tschuktscherhalvøen og ned til Stillehavskysten, uden at det er muligt at paavise nærmere, hvor han har været, da hans Marcheroute, saaledes som den findes indtegnet paa Müllers Kaart, er aldeles umulig. Saameget er imidlertid uigjendriveligt, at han, kort efter at være gaaet tværs over Tschuktscherhalvøen fra Nord af, kommer til et Hav, og dette Hav kan ikke

være noget andet end *Beringshavet.*[64]) Desuden fremgaar det af Beretningen, at han er paa Hjemvejen mod Fortet. Men nu fortæller Müller (S. 137): Herfra lod han en Del af sine Folk gaa til Søs med Baidarer (Skindbaade), men selv forblev han med den største Del af Mandskabet paa Landjorden og fulgte Kysten, der paa dette Sted løb imod Sydøst, saaledes at han hver Aften modtog Efterretning fra Baidarerne. Den 7de Dag kom man til Søs til en Flodmunding og 12 Dage senere til Mundingen af en anden; herfra i en Afstand af c. 10 Verst løber langt imod Øst ud i Havet *en Landspids, der først er bjærgrig, men siden ender i et Flak, som ikke kan overses.* Denne Landspids er *formodentlig* den, der bevægede Kapt. Bering til at vende tilbage. Blandt Bjærgene paa samme findes et, der, som allerede ovenfor bemærket, af Indbyggerne i Anadyrskoj Osstrog kaldes *Serdze Kamen.* Pavlutzki drog herfra ind i Landet.« — Paa dette løse Ræsonnement hviler Serdze Kamen, og deraf fremgaar med stor Tydelighed, at dette Forbjærg maa være et Punkt paa Stillehavskysten, og at det maa have ligget mange Dagsrejser Vesten for Beringsstrædet. Men hvorledes er det muligt, at *Müller* kan have været saa desorienteret og begaaet saa mærkelige Fejl? For ham stillede Sagen sig slet ikke saaledes. Paa Grundlag af Deshnefs Rejse og Pavlutzkis Togt tilkonstruerede han sig et mærkeligt Fantasibillede af det nordøstlige Sibirien, hvorved Tschuktscherhalvøen fik en tvehornet Form, eller — som von Baer udtrykker sig — kom til at ligne et Tyrehoved.

Han benyttede Berings Kaart som Grundlag, da han ikke havde noget andet, men han udelod *Tschukotskoj Noss*, og paa den 66 Bredegrad indtegnede han *Serdze Kamen*, men herfra lod han Landet bøje først imod Vest og derfra imod Nord og Øst op til en stor afrundet Halvø paa 72—75 ^{0} n. Br., som han kaldte Tschukotskoj Noss. Det er denne fingerede Halvø, Pavlutzki gaar tværs over; selvfølgelig naar han Stillehavskysten Nord for vort Beringsstræde, og det lykkes Müller paa denne Maade at faa Serdze Kamen indlagt Nord for dette. Efter Müllers Mening havde Bering altsaa ikke omsejlet Asiens nordøstligste Hjørne og aldrig været ude af det stille Hav. »Og om end Landet bag Serdze Kamen« — siger han — »drejer imod Vest, saa danner denne Bøjning dog kun en stor Bugt, thi derefter tager Kysten atter sin forrige Retning imod Nord, indtil det egentlige Tschukotskoj Noss som en stor Halvø viser sig paa en Polhøjde af 70 eller flere Grader, og hvor man altsaa først med Grund kunde have sagt, at der ingen Forbindelse fandt Sted mellem begge Verdensdele, men hvem kunde vide alt dette paa Skibet? Den egentlig rigtige Opfattelse af Tschuktscherlandets Skikkelse og den efter dem opkaldte Landspids skylder man jo mine i 1736 og 1737 i Jakùtsk anstillede geografiske Undersøgelser.« (S. 117—19.)

Blindet af Arkivstøvet i Jakùtsk stillede Müller saaledes alt paa Hovedet. Tschukotskoj Noss, som Bering havde omsejlet paa 64 ^{0} 18 ' n. Br. løftedes op over den 72de Bredegrad; Berings nordligste Punkt, der laa langt ude i Havet, gjordes

til en Landspids paa 66° n. Br., og, forledet af nogle løse Efterretninger fra Besætningen i Anadyrskfortet, kaldte han denne Landspids *Serdze Kamen*. Alt svæver i Luften uden et eneste solidt Støttepunkt! —

Men hvorfra hentede Müller da sit Serdze Kamen, og hvad var det, Besætningen i Anadyrskoj Osstrog betegnede med dette Navn? Thi til den yderste nordøstlige Del af Halvøen eller til Detaillerne ved Berings Rejse — særlig saa tidlig som 1730 — kunne de ikke have havt noget Kjendskab. Forklaringen ligger meget nær. Paa russiske Kaart fra forrige Aarhundrede, f. Ex. hos Pallas og Billings[47]) findes paa den østlige Side af den hellige Korses Bugt, noget Nordøst for Anadyrflodens Munding, en Landspids, der bærer Navnet Serdze Kamen. Da Bering ikke har dette Navn,[48] og da det synes at være kjendt allerede paa Pavlutzkis Tid, maa det hidrøre enten fra ham og Kosakkerne i Fortet eller fra Tschuktscherne. *Sauer* fortæller følgende om Navnets Oprindelse: Serdze Kamen er et meget mærkeligt Bjærg, der skyder sig ud i Bugten ved Anadyr. Land- eller Bagsiden er fuld af Huler, til hvilke Tschuktscherne flygtede, da Pavlutzki angreb dem, og hvorfra de dræbte en stor Mængde Russere, idet de gik forbi. Pavlutzki maatte derfor hente Forstærkning i Anadyrsk, hvorfor han fortalte, »at Tschuktscherne skøde hans Folk fra Hjærtet af Klippen, og derfor fik denne Navnet Serdze Kamen eller Hjærteklippen«. Men denne Meddelelse, der savner enhver Begrundelse hos Sauer, kritiseres stærkt af *Lütke*, og han gjør opmærksom paa, at

Tschuktscherne kaldte et Bjærg paa den østlige Side af den hellige Korses Bugt *Linglin-Gaï* ɔ: Hjærteklippen; de kunne næppe have hentet dette Navn fra Kosakkerne i Anadyrsk, og vi staa her utvivlsomt foran Navnets Oprindelse.[49]) — I *Stellers* forskjellige Værker kan man gjøre sig bekjendt med den Forvirring i Opfattelsen af Berings første Rejse, der beherskede de Akademikere, som have skrevet hans Historie, bragt Forvirring ind i de simpleste Spørgsmaal og nedbrudt hans Anseelse. I hans Kamtschatkas Beskrivelse, hvor han opregner Halvøens Forbjærge, findes følgende mærkelige Udsagn, der giver et bestemt Bevis for Rigtigheden af den her fremsatte Kritik: »Das Tschuktschische Vorgebürge in Nord-Osten, (paa et andet Sted bestemmer han dets Beliggenhed til 66° n. Br.), ein anderes 2 Grad ohngefachr südlicher, *Sirzakamen*, der Herzstein genennt, der auch bey der ersten Expedition der herzlichen Courage der See-Officier die Gränzen gesetzt. Ohnweit demselben ist eine sehr groze Einbucht und guter Hafen, auch vor die grösesten Fahrzeuge; Das Anadirskische Vorgebürge . . .[50]). Serdze Kamens Beliggenhed mellem Østkap og Anadyrs Munding er her tydeligt angivet; Bering skulde — efter hans Mening — altsaa kun være naaet til den hellige Korses Bugt, og det spydige Ordspil illustrerer fuldstændig Stellers partiske Opfattelse. Müller tog ikke saa plumpt paa Sagen. Idet han flyttede Tschukotskoj Noss et halvt Dusin Grader imod Nord, *lod han Serdze Kamen følge efter og løftede dette fra den hellige Korses Bugt op i Beringsstrædet.* Ved denne ugenerte Evolution var

han saa heldig at komme i nærmere Overensstemmelse med Berings Bredebestemmelse, men desværre stødte han paa nye Vanskeligheder. Hans eget Kaart er grundlagt paa Berings, da han ikke havde noget andet, men Berings Rejse endte som bekjendt ikke ved noget saadant stærkt fremspringende Kap, hverken Kaartet eller Journalen kunde støtte denne Opfattelse, og Müller har derfor, enten tilfældigt eller vilkaarligt, i sin Bog ikke et Ord om Expeditionen fra den 10de til den 15de August, og paa sit Kaart (1758) afbryder han Berings »track« under det nuværende Østkap. *Dette Forbjærg er Müllers Serdze Kamen*[51]), hvad blot den flygtigste Sammenligning mellem Müllers og Berings Kaart vil kunne overbevise enhver om. Men allerede Bering havde løftet Asiens nordøstlige Hjørne (Østkap) nogle Minutter for højt imod Nord, og for nu at faa Kaartet til at stemme med sin Theori og med Berings Bredebestemmelse, gjorde Müller Fejlen større, uden at han dog førte det helt op til Vendepunktet, op paa 67° 18′, hvor det efter Berings og hans egne Meddelelser skulde ligge.

Saaledes stod Sagerne til *Cooks* 3dje Rejse. Men da han havde med sig saavel Müllers Bog og Kaart i engelsk Oversættelse som Berings Kaart og en fortrinlig Afhandling af Dr. Campbell i Harris' Collection of Voyages, kunde han holde Dom over dem paa selve Stedet. Selvfølgelig giver han Bering Ret. Det fulgte da ogsaa af sig selv, at Serdze Kamen, der jo skulde være enstydig med Berings nordligste Punkt, ikke længere kunde holde sig paa Østkaps Brede, der

var over en Grad for sydlig, og for overhovedet at faa Mening i Müllers Fremstilling havde Cook Valget imellem helt at udslette Navnet eller at løfte det op paa en tilnærmelsesvis rigtig Højde. Cook valgte det sidste, og dette Fejlgreb af ham skyldes, at den sidste Splint af Müllers forfængelige Bygning er gaaet over i Efterverdenens Kartografi. Paa 67° 3' n. Br. traf Cook et stærkt fremspringende Forbjærg med mange Takker og Tinder og «muligvis kan en eller anden af dem have Form af et Hjærte. Dette Forbjærg have vi paa Müllers An- og Tilsvar kaldet Serdze Kamen»[52]).

Her træffe vi altsaa det 3dje Serdze Kamen, og vi se nu, hvorledes det har vandret rundt om Østasiens Hjørne. Nu ligger det selvfølgelig nogenlunde i Højde med Berings nordligste Punkt, men uheldigvis svarer det slet ikke til Müllers Beskrivelse. Det springer ikke langt ud i Søen mod Øst, dets Hovedretning er tvertimod Nordvest, bag det vender Kysten sig ikke paa en iøjnefaldende Maade mod Vest, men fortsætter sin tidligere Retning, og det bestaar ikke af stejle Klipper og en lav uoverskuelig Odde ud i Havet. Med andre Ord, det nuværende Serdze Kamen har ikke det fjærneste at gjøre hverken med Berings Sejlads eller med Müllers Beskrivelse[53]). (Se Kaartblad I.)

Til dette Afsnit af Berings Historie maa endnu føjes en lille Bemærkning. I *von Baer's* fortrinlige Afhandling: «Peter den stores Fortjeneste af Geografien», søger han at paavise, at Bering vendte om ikke den 15de, men den 16de August, og det uagtet baade Bering og Müller i trykte Skrifter nævner

den første Dag, ja, uagtet *Bacr* selv havde en haandskreven Billet fra Bering, hvori denne ligeledes nævner den 15de. I sin Kritik støtter v. Baer sig til den ovenfor i Uddrag meddelte Skibsjournal, der jo nævner den 16de August og ifølge hans Mening maa være den afgjørende. Men det er kun aldeles tilsyneladende, at der er nogen Uoverenstemmelse mellem disse Kilder. Som vi allerede have set, regnede Bering Etmaalet fra Kl. 12 Middag til Kl. 12 Middag. Journaldøgnet den 16de August begyndte altsaa allerede den 15de Kl. 12 Middag, og da Bering vendte om Kl. 3 om Efter. middagen, sker dette paa den 15de August efter Kalenderen, paa den 16de efter det kunstige Journaldøgn. Baer's Rettelse beror saaledes paa en Misforstaaelse[54]). At dette forholder sig rigtigt, ses ogsaa af det Sted i Journalen, hvor der er Tale om Sct. Laurentsøen. Efter Journalen passeredes denne Ø den 11te August Kl. 2 Eftermiddag, og Berch, hvem vi dog skylde Oplysningen om Berings Etmaal, forundrer sig over, at han har opkaldt Øen efter den forudgaaende Dags Helgen, uagtet Journaldagen den 11te om Eftermiddagen i Virkeligheden er Kalenderdagen den 10de August, Sct. Lavrentsdagen. Journaldøgnets første 12 Timer tilhører den foregaaende Dag. Bering vendte altsaa om Kl. 3 om Eftermiddagen den 15de August.

VI.

Da Bering den 2den September 1728 løb ind i Kamtschatkaflodens Munding, traf han her Skibet «Fortuna», der havde gjort Rejsen Syd om Kamtschatkas Spids, uden at det er bleven oplyst, hvem der førte Skibet paa denne Rejse.

Bering overvintrede ved Fortet. Mandskabet beskjæftigedes med Arbejde og Undervisning paa de lyse Dage, og Vinteren forløb uden mærkværdige Hændelser eller Uheld, dog maatte Spangberg paa Grund af Sygdom gaa til Bolsharætzk. I Nedre Kamtschatskoj Osstrog kom Bering til den Overbevisning, at et stort skovgroet Land maatte være i Nærheden imod Øst. Bølgernes Form havde et Indhavs Præg. Drivtømmeret tilhørte ikke Østasiens Flora, Havets Dybde aftog imod Nord, Østenvinden førte Drivis til Flodens Munding efter 3, Nordenvinden derimod først efter 5 Dage. Trækfuglene kom Østen fra til Kamtschatka. De indfødtes Fortællinger gik ud paa det samme. De paastode ved usædvanligt klart Vejr at kunne se et Land imod Øst (Beringsøen), ja, i Aaret 1715 var endog strandet en Mand, som sagde, at hans Hjemland laa langt imod Øst og havde store Floder og Skove med meget høje Træer. Alt dette ledede Bering til den Slutning, at et stort Land maatte ligge imod Nordøst i en ikke meget betydelig Afstand

I Sommeren 1729 søgte han at opsejle dette Land og styrede den 6te Juli ud af Kamtschatkaflodens Munding imod Øst. Hvis Vinden havde været ham gunstig, vilde han meget

hurtig have naaet *Beringsøen*, der 12 Aar senere blev hans Grav, ja, han maa have været helt inde under denne taageslørte Ø; men den 8de Juni overfaldtes han af en stærk Storm, som det svage Fartøj og den raadne Takkelage ikke kunde trodse, og allerede den 9de vendte han Stevnen mod Kamtschatkas Sydspids.

Men ogsaa paa denne Rejse fandt han et taknemligt geografisk Felt, idet han bestemte Halvøens Beliggenhed og de nordlige Kuriler, samt undersøgte Sejlløbet imellem dem og viste de russiske Søfarere en ny og lettere Vej til Kamtschatka. Berch siger, at uagtet han paa hele Rejsen til *Bolsharætsk* havde Modvind, er Skibsregningen dog aldeles nøjagtig, og Længdeforskjellen mellem det sidstnævnte Punkt og Nedre Kamtschatskoj Osstrog angives til 6° 29′, hvilket kommer den nøjagtige Sandhed meget nær. Ligeledes bestemte Bering *Lopatkas* Beliggenhed til 51 Grader n. Br.

I Bolsharætsk samlede Bering sit Mandskab, afleverede Forraad og Krudt, lod «Fortuna» blive tilbage med en Bemanding af 1 Korporal og 11 Mand, og styrede den 14de Juli mod Okotsk for efter en heldig og ellers ikke mærkelig Rejse at naa St. Petersborg den 1ste Marts 1730. «Ved Gjennemlæsningen af Skibsjournalen» — siger Berch — «faar man den Overbevisning, at vor berømte Bering var en overordentlig kyndig og dygtig Officer, og tager man Hensyn til de mangelfulde Instrumenter, til hans store Besværligheder og de overvundne Hindringer, fortjener Observationerne og Jour-

nalens store Nøjagtighed den højeste Ros. Han var en Mand, der gjorde Rusland Ære»[55]).

Men uagtet Bering saaledes havde gjort sig i høj Grad fortjent af Østasiens Geografi, uagtet han havde vist sig i Besiddelse af den gode Forsknings fornemste Egenskab, aldrig at give mere, end hvad han bestemt vidste, og aldrig færdedes ud paa de løse Gisningers Omraade; uagtet han ved sine vidtstrakte Rejser i Nordøstasien, ved sine faglige Forudsætninger, ved sin nøjagtige og ædruelige Iagttagelsesevne, ved sine egne astronomiske Bestemmelser og ved sit Førstehaands-Kjendskab til Kosyrevsky's og Lushins Arbejder kunde danne sig en rigtigere Forestilling om denne Del af Verden end nogen anden dalevende, blev hans Arbejde ikke des mindre kasseret af de ledende Autoriteter i St. Petersborg. Ganske vist fandt Bering uskrømtet Tilslutning hos den dygtige og indflydelsesrige *Ivan Kirílovitsch Kirílof*, men han kunde ellers ingen Steder vende sig hen for at faa en retfærdig og sagkyndig Dom. Det store Czarrige havde endnu ikke oparbejdet et videnskabeligt Aristokrati. Videnskabernes Akademi, der var dannet for 5—6 Aar siden, bestod ikke af Høvdinge, men af en Række mer eller mindre talentfulde Stridsmænd for Ære og Ry, af Mænd, der indtoge en fremskudt og anfægtet Plads i et fremmed og fjendtligt Samfund, unge, hidsige Tyskere og Franskmænd, der endnu ikke havde tilkæmpet sig fuld literair Anerkjendelse. Den Art Mennesker ere strænge og vanskelige Dommere. Bering var saa uheldig

at falde i Hænderne paa Tyskeren *Gerhard Fried. Müller* og Franskmanden *Joseph Nicolas de l'Isle.*

Uagtet *G. F. Müller* endnu ikke havde set Sibirien, og uagtet det først et Tiaar senere lykkedes ham at opføre det geografiske Kaarthus, Cook blæste saa lydløst omkuld, udtalte han allerede dengang ved enhver Lejlighed, at Bering ikke havde naaet Asiens nordøstlige Hjørne, og at hans Sejlads derfor ikke beviste det, den skulde [56]. *De l'Isle* var Berings aandelige Modsætning. Som Geograf bevægede han sig med Forkjærlighed ude paa Randen af Verdenskaartets ubeskrevne Pletter, hans Element var de vidt svævende Gisninger, de dristigste Kombinationer af kjendt og ukjendt, og endnu som Olding veg han ikke tilbage for af utilstrækkelige Rejseberetninger og apokryfe Skipperhistorier at komponere et Stillehavskaart [57]), hvoraf ikke en Linje er bleven tilbage. Han forløftede sig paa sin afdøde Broders Berømmelse, hvis Methode, hvis Tilbøjeligheder og hvis værdifulde geografiske Samlinger han havde arvet, men uheldigvis ikke det intuitive Blik, der gjorde Guillaume til Datidens ledende Geograf. Han blev geografisk set derfor aldrig andet end et Echo af Broderen.

En af Guillaume de *l'Isle's* berømteste Essays havde drejet sig om Landet *Jesso.* I Aaret 1643 sendte Statholderen i Batavia, den dygtige *van Diemen*, Skibene «Kastrikon» og «Breskens» under *Marten de Vries* og Hendrich Corneliszoon Schaep til Japan for at besejle Øen Nipons Østkyst og derfra søge Amerika ved at styre imod N. V. til den 45de Brede-

grad, men fandt de ikke Amerika, som man endnu stadig troede at ligge i disse Egne, skulde de vende imod Nordøst og søge Asiens Kyster paa den 56de Bredegrad. *De Vries* udførte tildels dette fantastiske Program. Paa 40° n. Br. saa' han Nipons Kyster, 2 Grader nordligere Jessos Snebjærge, og han løb derefter ind imellem de 2 sydligste af Kurilerne, som han kaldte *Staaten Eiland* og *Kompagniland*. Derefter fortsattes Sejladsen ind i det okotske Hav til 48° n. Br., hvor han vendte, fik atter Jesso i Sigte paa 45°, men kom, uden at lægge Mærke til *La Perousestrædet*, over til *Sachalin*, som han ansaa' for en Del af Jesso, og da han forfulgte Sachalins Kyst op til Kap Patience paa 48°, blev Jesso derved en meget vidtstrakt Ø paa Asiens Østkyst. Gjennem det 17de Aarhundredes Kartografi, f. Ex. gjennem Witsens og Homanns Atlas, men særlig gjennem Guillaume de l'Isle's Glober og Kaart bleve disse Vildfarelser udbredte over Verden, og, da nu de første Efterretninger om Kamtschatka, uden at være ledsagede af en eneste astronomisk Bestemmelse, naaede Evropa, troede mange, at dette Land var det samme som Jesso; men da *de Vries* fra denne Ø havde efterladt nogle Brede- og Længdebestemmelser, der viste, at den maatte ligge temmelig nær ved Japan, gik man endog saa vidt at antage, at den var landfast med Nipon, ja, Guillaume de l'Isle's Afhandling gik ud paa at bevise dette. Saaledes gjordes 3 Lande til et; men de Vries' *Staaten Eiland* og *Kompagniland*, der ikke kunde finde Plads i Rækken, skødes imod Øst ud i det stille Hav som store Landomraader, adskilte fra

4*

Kamtschatka-Jesso og fra hinanden indbyrdes ved snevre Stræder. Men ikke nok hermed. Den portugisiske Kosmograf *Texeïra* havde 1649 i de samme Egne antydet en mod Øst langt udløbende Kyst over imod Amerika, set af *Juan de Gama* paa Rejse til Nyspanien fra Filippinerne. Dette *Gamaland* lagdes nu som en østlig Fortsættelse af Kompagniland; allerede paa Homanns Atlas 1707 antydes det som en Del af Amerika, og Guillaume de l'Isle varierede Themaet paa forskjellig Maade. (Se Kaartblad II og III).

Desværre beherskedes den lærde Verden af disse Forestillinger, da Bering 1730 vendte hjem, og det saa meget mere, som man mente fornylig at have fundet en Art Bekræftelse for dem hos de fra Sibirien hjemvendende svenske Krigsfanger, navnlig hos den bekjendte *Tabbert*, eller, som han senere kaldtes, *Strahlenberg*, hvis forskjellige Kaartomrids med disse Fantasier vare gaaede over i et Homannsk Atlas 1727 og i andre vestevropæiske Kaartværker, som da vare paa Mode [58]).

Nu vendte Bering tilbage. Hans ædruelige Fortælling og realistiske Kaartblad, hvorpaa der ikke findes en Tøddel Opspind, skulde tage det op med disse Fordomme. Han paastod at have omsejlet Kamtschatka, uden at have set det mindste til alle disse Øer og Lande, om han end — dog i en helt anden Retning — havde lagt Mærke til Antydninger af Land; paa hans Kaart stod Kamtschatka som et bestemt afgrændset Landomraade, og Guillame de l'Isle's Bygning havde faaet det første Stød, hvis denne Opfattelse blev gjældende.

Men Berings Anseelse var undergravet endnu i en anden Retning. Den ovenomtalte Kosakhøvding *Schestàkof* havde under sit Ophold i Rusland omdelt forskjellige raa Kaartomrids af Nordostasien, den tapre Krigsmand forstod lige saa lidt at føre Pen som Blyant, det kom ham ikke an paa et Par Grader mere eller mindre eller paa nogle Kystlinjer; hans Tegninger afvege indbyrdes fra hinanden, og nordøst for Tschuktscherhalvoen indtegnede han et vidtstrakt Land, som Bering heller ikke vidste noget om. Det er betegnende for Joseph de l'Isle, at han accepterede baade Schestàkof og Strahlenberg og endnu 1753 fastholdt deres Kaartomrids[59]); thi dels tilfredsstillede det hans Slægtstolthed at kunne hævde Broderens Opfattelse af disse Egnes Kartografi, hvoraf de Strahlenbergske kun vare Gjengangere, dels hans Hang til det hypothetiske og ukjendte. Foreløbig lykkedes det *De l'Isle* at sætte sin Vilje igjennem, og 1737 udgav Akademiet et Kaart over Asien, hvori det vil være meget vanskeligt at finde Spor af Berings Opdagelser[60]). Det blev derfor Mode at betragte Berings første Togt som helt eller halvt mislykket; rundt omkring i Datidens Literatur findes Vidnesbyrd derom, men særlig hos *Steller* behandles han med en haanende Overlegenhed, der er saa meget mindre paa sin Plads, som Steller i alle geografiske Spørgsmaal viser sig som en slet Dommer[61]). Kirílof var den eneste i Rusland, der uforbeholdent optog Berings Kaart paa sit Generalkaart over Rusland 1734[62]), og først, da Bering i Løbet af en halv Menneskealder havde tilkæmpet sig fuld Anerkjendelse i Paris, Nürn-

berg og London, bekvemmede Akademiet sig til at benytte det eneste videnskabelige Omrids, der havdes af Rigets yderste Egne[62]. Berings Originalkaart er tegnet i Moskva 1731, og den russiske Regering skænkede det som en Mærkelighed til Kongen af Polen[64]; denne overlod det dernæst til Jesuiterpateren *Du Halde*, der lod det optrykke og indsætte i D'Anville's Nouvelle Atlas de la Chine, et Supplement til hans store, flere Gange anførte Værk om China[65]. Senere har Dr. Campbell meddelt en engelsk Gjengivelse af det i Harris' Collection of Voyages, og det ligger ligeledes til Grund for de bedre kartografiske Arbejder over Østasien i forrige Aarhundrede indtil Cook. (Kirílof, Hazius, Homann, Lotter, Akademiets Atlas 1745 og 1758). En Kopi af dette Kaarts østlige Halvdel, saaledes som det er reproduceret hos D'Anville, ledsager denne Afhandling[66].

ANDET AFSNIT.

Den store nordiske Expedition.

I.

Det arktiske Rejseliv udøver en fængslende Magt over sine Dyrkere, og Bering og hans Ledsagere undgik ikke Fortryllelsen. Næppe vare de komne hjem fra en femaarig Rejse i Jordens yderste Hjørne, før de erklærede sig villige til at afgaa igjen, og, da de mødte saa megen Tvivl og Modsigelse hos de lærde, da Verdens yngste Marine savnede Mod til at anerkjende sine egne Ydelser, og, da Admiralitetet mente at have vægtige Grunde til at tvivle om Berings Resultater[67]), foreslog han at give Undersøgelserne en langt større Udstrækning og at fjærne alle Tvivl ved at kaartlægge hele den omtvistede Del af Kloden.

Den 30te April 1730, kun 2 Maaneder efter sin Hjemkomst, indgav han til Admiralitetet to Forslag, som Berch senere har gjenfundet og offentliggjort, og som ere af den største Betydning for rettelig at kunne bedømme Berings

Stilling til den store nordiske Expedition. I det første af disse Forslag fremsætter han en Række Antydninger til Forbedringer i Østsibiriens Forvaltning eller til en bedre Udnyttelse af dets Hjælpekilder; han ønsker blandt andet Missionsvirksomhed blandt Jakuterne, en bedre Disciplin blandt de østsibiriske Kosakker, mere Redelighed hos Jassakkræverne, Anlæg af Jærngruber ved Okotsk og Udinsk osv., osv., men selvfølgelig har han ingensinde tænkt paa selv at gjennemføre disse Forslag, og det var en stor Fejl af Regeringen senere at overlæsse hans Instrux med saadanne rent administrative Formaal. Det andet Forslag er dog ulige interessantere. Deri angiver han Skelettet til den siden saa berømte store nordiske Expedition, det største geografiske Foretagende, Verden hidtil har været Vidne til, og han hævder derved sit Initiativ, der har været anfægtet og uden dette Forslag muligvis endnu vilde staa anfægtet i Literaturen. Han foreslaar: fra Kamtschatka at opsejle og kaartlægge Vestsiden af Amerika og indlede Handelsforbindelser, at opsejle Japan og Amur i samme Øjemed og at kaartlægge enten til Skibs eller til Lands den sibiriske Ishavskyst, navnlig fra Obj til Lena [65]). Ved disse tre Foretagender og sin egen tidligere Rejse havde han til Hensigt at udfylde det tomme Rum paa Kaartene mellem det kjendte Vesten og det kjendte Østen, mellem det kariske Hav og de japanske Øer; han forsmaaede at søge sine tidligere Iagttagelser stadfæstede ved nye Rejser til de samme Lokaliteter, og han sluttede med Rette, at et fuldstændigt Bevis for Kontinenternes Adskillelse vilde blive ydet,

naar Amerikas Kyst hinsides Havet opsogtes og kaartlagdes nord paa.

Den politiske Situation i Riget begunstigede Berings Planer. Den kurlandske Hertuginde *Anna Ivanovna* havde lige besteget Thronen, med hende kom Udlændingene og Peters Reformparti atter til Magten, og med langt større Iver end Indsigt søgte de at fortsætte Peters Værk. Anna vilde glimre i Evropa som Herskerinde over en Stormagt og i Rusland som en vestevropæisk Dronning, Evropa skulde forbavses over russisk Storhed og Rusland over evropæisk Visdom. I en af sine højtflyvende Taler havde Czar Peter forjættet, at Videnskaben vilde forlade sine Pavluner i Vestevropa og, naar Tidens Fylde kom, omgive det russiske Navn med udødelig Hæder.

Dette Tidspunkt maatte fremskyndes. Anna og hendes Medhjælpere havde et umætteligt Begjær efter Dannelsens Glans og ydre Herlighed, de trængte unægtelig ogsaa til den, og ligesom nybagte Pengemænd søgte de at omgive sig med noget af den Ære, som kun gammel Hæder kan skænke. En af de sikreste Veje til denne Hæder bestod i at udruste videnskabelige Expeditioner. De havde et videnskabeligt Akademi, en Flaade, et uhyre Riges Hjælpekilder; de brøde sig kun lidet om at ofre nogle Tusende Menneskeliv, og de sørgede for at gjøre Foretagenderne saa store, saa opsigtvækkende, saa forbavsende som muligt. Berings ovennævnte Forslag lagdes til Grund for disse Planer, men, da det efter to Aars Forløb atter forlod Regeringens for-

skjellige Værksteder: Senatet, Akademiet, Admiralitetet, havde det antaget saa grandiose Former, at han havde meget ondt ved at vedkjende sig det.

Efter at han den 30te April 1730 til Admiralitetet havde indgivet sit ovennævnte Forslag, sine Regnskaber og Beretninger fra den første Rejse, sendtes han til Moskva, hvor Annas Hof opholdt sig i hendes første Regeringsaar. Her fremstillede han sine Planer for Senatet og tegnede sit tidligere omtalte Kaart, men alle de ledende Mænd vare foreløbig alt for optagne af Intrigekampene ved Hoffet til at kunne skænke hans Tanker nogen Opmærksomhed. Han blev træt af Livet i Moskva langt borte fra sin Familie, og den 5te Januar 1732 fik han Orlov af Senatet til St. Petersborg, mod at Tschaplin og Forvalteren afsluttede Regnskabet i Senatet. Desuden befalede dette, at Admiralitetet skulde udbetale ham de Rejsepenge og Belønninger, der vedtægtsmæssig tilkom ham, og i Betragtning af de udstandne Møjsommeligheder sattes disse til 1000 Rubler eller til det dobbelte af de sædvanlige Udbetalinger efter lange Rejser [69]), og omtrent samtidig forfremmedes han — efter Tour — til Capitain-Commandør, i den russiske Flaade den nærmeste Grad under Contreadmiralen [70]).

I Foraaret 1732 havde *Anna*, *Biron* og *Ostermann* knækket den gammelrussiske Modstand; dette Partis Ledere, særlig Familien Dolgorùkij, vare enten forviste til Sibirien eller spredte omkring i Provinserne og Fæstningerne, og intet afholdt Regeringen fra at forfølge sine Planer. Allerede den

17de April befalede Kejserinden, at Berings Forslag skulde fremmes, og hun paalagde Senatet at foretage de fornødne Skridt i denne Retning. Senatet, der beherskedes af *Ivan Kirilovitsch Kirílof*, en lidenskabelig Beundrer af Peter, handlede hurtigt. Den 2den Maj udstedte det to Ukaser, hvori det fastsatte Expeditionens Formaal og søgte at anvise de nødvendige Midler, men, om det end herved hovedsagelig fulgte Berings eget Forslag og tredelte Expeditionen (i en amerikansk, en japansk og en arktisk), viste det dog allerede en fantastisk Tilbøjelighed til at overlæsse Lederen med uvedkommende Arbejder; thi ikke alene paalagde det ham at undersøge de *shantariske Øer* og at naa frem til de spanske Besiddelser i Amerika, hvorpaa han ingensinde havde tænkt, men det optog endogsaa en hel Række af hans administrative Forslag til Sibiriens Ophjælpning. Disse Forslag af Bering havde allerede i Forvejen fremkaldt nogen Virksomhed, og den forviste Overprokurør ved Senatet, *Skornjakòf-Pìssarjef*, var bleven forsat til Okotsk for at ophjælpe Landet og udbedre de maritime Forhold ved det stille Havs Kyst.

Desværre synes han ikke at have udrettet noget, og Senatet mente derfor delvis at kunne bebyrde Bering med hans Hverv. Det blev ham paalagt at forsyne Okotsk med flere Mennesker, at indføre Kvægavl ved Stillehavskysten, at oprette Elementær- og Navigationsskoler i Okotsk, at anlægge et Værft i denne Ravnekrog, at føre Mennesker og Heste til Judomskoje Krest, at anlægge Jærnværker ved Jakutsk og

Udinsk osv. Men dette var kun Lavinens Begyndelse, og idet den fra Senatet rullede ned gjennem Admiralitetet og Akademiet, antog den ligefrem svimlende Dimensioner. Disse Myndigheder tilstræbte intet mindre end at føre den menneskelige Viden et Trappetrin højere op. Admiralitetet ønskede at fordybe Expeditionen i en nautisk Kaartlægning af hele den gamle Verden fra Arkangelsk til Nipon, ja, helt over til Mexico, og Akademiet kunde ikke nøjes med mindre end en fysisk-historisk Undersøgelse af hele Nordasien. Til en Begyndelse blev det paalagt *Joseph-Nicolas de l'Isle*, Professor i Astronomi ved Akademiet, grafisk at fremstille Datidens hele Viden om det nordlige Stillehav og i en Memoire at give Bering Anvisning til at finde Amerika fra Øst af, ligesom det blev bestemt, at hins ældre Broder, *Louis*, med Tilnavnet *La Croyère*, en noget tvivlsom Æventyrer, skulde ledsage Expeditionen som Astronom. Saa fulgte Bestemmelserne Slag i Slag. Den 28de December udkom en meget lang Senatsukase, der i 16 Afsnit fastsatte de nautisk-geografiske Undersøgelser i hele deres uhyre Omfang. «Kommodore» *Bering* og Capitain-Lieutenant *Tschirikòf* skulle — vejledede af Akademiets Instrux — sejle til Amerika med to Skibe og kaartlægge dette Lands Kyster, fulgte af La Croyère, der ved Hjælp af Landmaalerne *Krassilnikof* og *Popof* skal foretage en Række Stedbestemmelser tværs igjennem Sibirien, langs flere af dette vidtstrakte Lands Floder og i dets vigtigere Egne, over Stillehavet og under den ny Verdens Kyst. Med tre Skibe skal *Spangberg* opsejle de kurilske Øer, Japan og

endnu sydligere Dele af Asien, og samtidig skulle Kysterne fra Okotsk til Uda, til Tugur, til Amurmunndigen, de shantariske Øer og Sachalin kaartlægges. Alene disse Opgaver overskred ethvert rimeligt Maal, og først flere Menneskealdre senere lykkedes det Cook, La Pérouse og Vancouver at fuldføre, hvad det russiske Senat med nogle Pennestrøg foreskrev Bering at udrette. Og dog var det først ved den arktiske Side af Opgaven, at Regeringen ret for Alvor tabte al fornuftig Begrænsning af Syne. Den foreskrev ikke alene at kaartlægge hele den gamle Verdens Nordkyst fra Dvina til Stillehavet, at undersøge Havne og Flodmundinger paa denne Strækning, at beskrive Landet og studere dets naturlige Hjælpemidler, særlig dets Mineralrigdom, men den paalagde tilmed Bering at afsende en Expedition til *Bjørneøerne* ud for Kolymas Munding og at sørge for, at hans tidligere Rejse til Tschuktscherhalvøen blev gjentaget, samt at Amerika opsejledes derfra, da hans Resultater «vare utilfredsstillende», og der nylig gjennem Kosakken Melnikof var indløbet sikre Efterretninger om dette Land. Alle disse Expeditioner skulde udgaa fra de store sibiriske Floder, fra Dvina til Obj med to Skibe under Tilsyn af Admiralitetet, fra Obj og Lena paa tre 24aarede Dobbeltslupper, hvoraf de to skulde mødes mellem de nævnte Floder, og den tredje omsejle Beringshalvøen, (saaledes kalder Reclus Tschuktscherhalvøen), eller, hvis Amerika viste sig landfast med dette Land, søge at naa frem til evropæiske Nybygder. Senatet foreskrev desuden strax at forudsende Landmaalere til Flodmundingernes foreløbige Kaart-

lægning, anlægge Signal- og Fyrtaarne ved disse, oprette Magaziner paa passende Relaispunkter, at hidskaffe Proviant o. a. desl., alt sammen ganske fortrinlige Forskrifter, der kun havde den Fejl aldrig at naa ud over Bureauerne. Vor Tid, der endnu har Franklinsexpeditionerne — det engelske Sidestykke — i frisk Minde, vil kunne danne sig en Forestilling om disse gigantiske Forlangender, og dog veg Senatet ikke tilbage fra at læsse Organisationen af alt dette over paa en enkelt Mands Skuldre. For alle Foretagender Østen for Ural gjordes Bering til det ledende Centrum, ved Obj, ved Lena, ved Okotsk og paa Kamtschatka skulde han skaffe Skibe, Forraad og Transportmidler tilveje.

Men trods det fantastiske og vidtsvævende i disse Planer, havde de dog endnu bevaret en vis Ensartethed, de vare alle Sømandstogter for sømandsmæssige Formaal, de drejede sig alle om nautisk-geografiske Undersøgelser. Da kom Akademiet med sine Krav og gjorde alt dobbelt uformeligt og kompliceret. Det krævede en videnskabelig Undersøgelse af hele Sibirien og Kamtschatka, ikke blot en almindelig Jordbeskrivelse, grundet paa astronomiske Stedbestemmelser og geodætiske Maalinger, paa omfattende Beskrivelser og kunstnerisk udførte Landskabsbilleder, paa baro-, thermo- og aerometriske Iagttagelser, paa fysiske Undersøgelser i alle Naturens Felter, men ogsaa en omfattende Fremstilling af Landets Etnografi, Kolonisation og Historie, foruden en Mængde meget specielle Undersøgelser i de forskjelligste Retninger. Sjælen i disse Foretagender bleve to unge og ivrige Tyskere,

Kemikeren *Johan Georg Gmelin* og Historikeren *Gerhard Fried. Müller*, henholdsvis 28 og 24 Aar gamle, Medlemmer af Akademiet og senere højt ansete Videnskabsmænd. Müller stod i personligt Venskabsforhold til Bering og fik gjennem ham Lyst til at deltage i Rejsen.

Senatssekretæren *Kirìlof*, der selv var en heldig Dyrker af Geografien, støttede Akademiets Bestræbelser og tilfredsstillede paa den mest rundhaandede Maade alle de overdrevne Krav, som kun uerfarne og hoffærdige Videnskabsdyrkere kunne stille, ja, sluttelig maatte Bering prise sig lykkelig ved at slippe fri for en ny Sideexpedition til Midtasien, en af Kirílofs Yndlingsplaner, som han selv senere paatog sig at udføre. Den akademiske Gren af Expeditionen, der saaledes kom til at bestaa af Astronomen La Croyère, Fysikeren Gmelin (den ældre) og Historikeren Müller, udstyredes ligefrem overdaadigt. Den ledsagedes af 2 Landskabsmalere, 1 Kirurg, 1 Tolk, en Instrumentmager, 5 Landmaalere, 6 videnskabeligt forberedte Medhjælpere og en Sikkerhedsvagt paa 14 Mand, og denne Konvoj voxede som en Lavine, alt mens den arbejdede sig ind i Sibirien. La Croyère førte 9 Vognlæs Instrumenter med sig, deriblandt 15 og 13 Fod lange Kikkerter, de akademiske Herrer havde tilsammen et Forspand paa mindst 36 Heste, og paa de store Floder kunde de forlange Baade med Kahyt. De medførte et ambulant Bibliothek paa flere 100 Bind — og det ikke blot fysiske og historiske Værker i deres Fag, ikke blot latinske Klassikere, men selv ren Morskabslæsning som *Robin-*

son og *Gulliver* — 70 Ris Skrivepapir og et uhyre Forraad af Farver, Tegneapparater og Værktøj. Alle Arkiver stode dem aabne, alle sibiriske Myndigheder skulde gaa dem til Haande, og overalt kunde de forlange Tolke, Vejvisere og Haandværkere. «Professorerne», som de kaldtes, dannede et vandrende Akademi, de affattede selv deres Instruxer, og ingen overordnet Myndighed paatog sig at indordne disse under det heles Tarv. Fra Februar 1734 holdt de 1 à 2 ugentlige Møder og fattede selvstændige Beslutninger ogsaa for deres store Konvoj. Det blev Berings Opgave at flytte denne overlæssede Maskine, denne lærde Republik, fra St. Petersborg til Kamtschatka, at sørge for deres Bekvemmeligheder og muliggjøre de Sidebevægelser og Svinkeærender, som enten videnskabelige Krav eller deres egne Luner maatte paabyde dem, og i Instruxerne var der ikke sparet paa den Art Opgaver; men han havde ingen Myndighed over dem, og de vare kun villige til at anerkjende hans Autoritet, naar de trængte til hans Hjælp. Ingen af dem, Bering og hans tidligere Ledsagere undtagne, havde Begreb om Rejsemaade og Rejsevilkaar i det barbariske Land, det manglede hele Tiden paa Forstaaelse mellem Mænd med saa forskjellige Formaal som Akademikerne og Søofficererne, der kun holdtes sammen af Senatets uforstandige Ukaser, og, havde det været Regeringens Hensigt at fremvise et menneskeligt Sidestykke til Menageriernes «happy families», kunde den næppe have handlet anderledes. Ved alle sine Dispositioner følte Bering den akademiske Klods om Benet, og saa regnede det tilmed

ned over ham med Beklagelser, Professorerne fyldte deres Protokol med Besværinger og endte den — karakteristisk nok — med en Beslutning om formelig at anklage ham for Senatet.

Kun et ungt Samfund, som det russiske paa den Tid, ja, kun en Regering, der nylig havde set en energisk Enkeltvilje vende op og ned paa et helt Folks Levesæt og endnu havde bevaret en fantastisk Tiltro til Peters Maximer: hans grænseløse Ringeagt for Hindringer og Midler, kunde falde paa at hobe alle disse Stabler af Foretagender oven paa hverandre eller forlange, at en enkelt Mand, og det tilmed en fremmed, skulde føre alt dette til en lykkelig Afslutning. Peters Aand hvilede unegtelig over disse Planer, men Marmorsarkofagen i Peter-Povlskirken omsluttede forlængst hans jordiske Levninger, og uden hans Kraft maatte Senatets Udkast snarest betragtes som en grel Fantasi. Paa Papiret kunde det vel give Bering Anvisning paa en Række Midler, det kunde paabyde de sibiriske Autoriteter at gjøre alt for Togternes Fremme, det kunde lade sine Skrivere udfærdige særdeles humane Deklamationer imod Voldshandlinger og Undertrykkelser overfor de svage nomadiske Folkestammer i Østen, men det kunde ikke ved nogle Pennestrøg fordoble Sibiriens Hjælpekilder eller forandre de stedlige Myndigheders Uvilje mod de hensynsløse Krav, Søkommandoet nodvendigvis maatte stille, eller jævne Vejene i de vilde Skovegne, hvor kun Jakuten og Tungusen færdedes, og dets menneskevenlige Talemaader havde kun lidet at betyde, naar det til

syvende og sidst dog blev Østens Nomader, der maatte skaffe til Veje, hvad Regeringen ikke havde sørget for at hidskaffe paa anden Maade. Senatet havde vovet sig saa langt ud paa Grænsen af det mulige, at det maatte ende med at forlange det umulige. De vidt forgrenede og talrige Expeditioner, spredte over et halvt Kontinent, vare udsatte for saa mange uforudselige Uheld og Hændelser, at Regeringen, for at kunne understøtte og kontrollere dem, nødvendigvis maatte staa i stadig Forbindelse med dem, men Øst for Moskva fandtes intet Postvæsen, og den paalagde derfor Bering, efter Samraad med Lokaløvrigheden, at oprette en dels maanedlig, dels tomaanedlig Postforbindelse fra Moskva gjennem hele Asien til Kamtschatka, til den kinesiske Grænse over Irkutsk og ad en ny Route til Uda, — som om en saadan Sag kunde afgjøres ved en Raadslagning. Senatet kunde vide og vidste, at i det frygtelige Bjærg- og Skovøde mellem Jakutsk og Okotsk — hele 1000 Verst, ikke fandtes mere end en eneste russisk Vinterhytte, og at alle Betingelser for et Postvæsen: Kuske, Lastdyr og Veje, først maatte skaffes til Veje, men dette krævede store Midler og de mest omfattende Forberedelser.

En Del mindre væsentlige Forslag forbigaa vi. Det har været Opgaven i en sammentrængt Oversigt at vise *den store nordiske Expeditions* Fødsel, dens uhyre Omfang og Foretagendernes Gruppering omkring Chefen: Vitus Bering. Baer sammenfatter hans Opgaver, hvoraf de fleste krævede hver for sig særegent og forskjelligt udrustede Expeditioner, under

7 Hovedpunkter, nemlig astronomiske Stedbestemmelser i Sibirien, fysisk-geografiske Undersøgelser, historisk-etnografiske Studier, Ishavskysternes Kaartlægning, Østsibiriens Besejling, Japans og Amerikas Opdagelse, og han tilføjer, at intet andet geografisk Foretagende, selv ikke Jesuiternes Kaartlægning af Kina, *Mackenzies* Vandringer eller Franklinsexpeditionerne kunne i Storhed og Opofrelse sammenlignes med de gigantiske Foretagender, der paabyrdedes Bering og udførtes af ham. Det vilde vist være urigtigt at henføre det overdrevne i disse Planer til en enkelt Mands Initiativ, og det vilde være mere end dumdristigt af en fremmed Forfatter, der kun højst ufuldkomment kjender Datidens russiske Literatur, at forsøge derpaa. Senatssekretær *Kerílof* havde en brændende Iver for den geografiske Forskning, han gjorde alt for at fremme den afdøde Czars Planer, det er bevist, at Berings Forslag fremgik efter Samraad med ham[71]) og at han, saalænge han levede, støttede Bering med Raad og Daad, det synes desuden sandsynligt, at han — for at fremme[72]) Sibiriens Undersøgelse — forhindrede Admiralitetet i at afsende Berings Expedition ad Søvejen Syd om Afrika[73]), men ikke des mindre tør det betragtes som utvivlsomt, at den gigantiske Plan kun lidt efter lidt blev til under Forhandlinger mellem den almægtige Hof- og Statsmand Grev *Ostermann*[74]), (der formodentlig landede i Rusland i Følge med Bering 1704), Senatsprokurøren *Sojmonof*, *Kirílof* og Admiralitetets Chef *Golovin*, og disse Mænd have næppe udbedt sig Berings Meninger, der levende og ofte beklagede sig over Planens Overlæsselse og tillige

som Følge af den ringe Tiltro, hans første Expedition fandt i Rusland, var uheldigt og usikkert stillet. Men han havde Grund til at klage over mere end dette. Det gigantiske Værk krævede en despotisk Vilje, udstyret med diktatorisk Magt, men Bering havde ingen af Delene og særlig ikke den sidste. Senatet udtomte sig i Anvisninger, Antydninger og Forslag snarere end i bestemte Befalinger om de nodvendige Midler; der var indlobet talrige og overdrevne Klager over de Lidelser, Berings første Expedition havde foraarsaget Kamtschadalerne, og Regeringen var derfor uklog nok til at binde Chefens Hænder, samtidig med at den overlæssede hans Skuldre. Ved ufornuftige Instruxbestemmelser gjordes han afhængig af sine underordnede. Det var allerede galt nok, at han intet afgjørende maatte foretage sig i Sibirien uden først at raadslaa og komme overens med den derværende Landsregering. Guvernøren i Tobolsk, Viceguvernøren i Irkutsk og Vojevoden i Jakútsk; paa Grund af de store Afstande og de usle Veje grænsede en saadan Forhandling nær op til det umulige, og Regeringen kunde sige sig selv, at disse Myndigheder kun under den kraftigste Tvang vilde efterkomme Forlangender, der maatte udtømme Landets Hjælpekilder og ødelægge de svagt befolkede og fattige Egne. Men værre var det dog, at Senatet paalagde ham ved alle vigtige Lejligheder at handle efter Samraad med sine Officerer og at overgive enhver vigtig Beslutning til Kommissionsbehandling. En saadan Tjenestegang er fuldstændig ufattelig for os; men Sokolóf, der selv var russisk Søofficer, siger herom, at Kejserrigets

Love, som dengang virkede i deres hele Kraft, paabød alle Chefer ved ethvert vigtigt Initiativ at optræde efter Samraad med deres Officerer, og i Berings Instrux indskærpede Senatet udtrykkelig disse Bestemmelser, ja, paalagde ham endog ved Sager af mindste Rækkevidde at indhente Akademikernes Mening og altid at handle i nøjeste Overensstemmelse med hans russiske Medhjælper Tschirikófs Forslag.

De ovrige Expeditionschefer vare selvfolgelig underkastede de samme Bestemmelser, men idet Bering paa denne Maade tabte en suveræn Skibschefs Magt og Myndighed, var det kun en ringe Erstatning, at Regeringen gav ham Ret til at degradere og forfremme, selv til Officersstillinger [74]), dog selvfolgelig kun paa Skibene. Nødvendige Hensyn til Tjenestens Tarv og hans egne Grundsætninger forbød ham at bruge dette Vaaben paa den hensynsløse Maade, der alene kunde have neutraliseret Regeringslovenes uheldige Indflydelse, og denne Side af hans Instrux blev derfor en Kilde til de utroligste Bryderier, Ærgrelser og Tidsspilde, og, som vi senere skulle se, den gravede hans Grav paa Beringsoens uhyggelige Kyst. Alt vel overvejet, kunde det ikke have forundret nogen, om den nordiske Expedition var gaaet til Grunde i sin egen Storhed, og det skyldtes utvivlsomt for en stor Del Bering, at dette ikke skete.

I mange Henseender egnede han sig ikke til at lede et saadant Foretagende i et barbarisk Land, med slette, udannede og bestikkelige Hjælpere, med en uvillig Øvrighed ved Siden af sig og omgivet af Bagvaskere og skjulte eller aabenbare

Fjender i enhver Vraa. Mere retskaffen end hensynsløs, mere sindig end fyrig, mere human end Stillingen tillod, havde han dog én væsentlig Evne: en ærlig, sej og ægte jysk Udholdenhed, og ved denne frelste han Foretagendet fra Opløsning. Regeringen havde sat ham til at jage efter en Guldvogn, og han fandt mere end en Lundstikke. Virkeliggjørelsen stod tilbage for Udkastet, en Række Opgaver bleve kun tildels eller slet ikke løste, men hans og hans Fællers Gjerning vil dog altid staa som Mærkepæle i Jordens Opdagelseshistorie, mange af dem beseglede denne Gjerning med deres Liv, og de sikrede det russiske Navn en Hæder, som yngre Forskere have vedligeholdt[75]).

II.

I Begyndelsen af 1733 brød Expeditionen holdvis op fra St. Petersborg. Den bestod af Chefen, Capitain-Commandeur *Vitus Bering* (hans russiske Navn var Iván Ivanovitsch B.), Capitainerne *Spangberg* og *Tschirikòf*, 8 Lieutenanter, 16 Styrmænd, 12 Skibslæger, 7 Præster, Skippere, Forvaltere, forskjellige Lærlinge, Skibsbyggere, en Del andre Haandværkere, Soldater og Matroser, ialt c. 570 Mand. Af disse vare 3 Officerer og 157 Mand — et Antal, der stærkt forøgedes i Sibirien — bestemte for de arktiske, Resten for Stillehavs-Expeditionerne; men i dette Overslag er Akade-

mikernes Følge, mindst 30—40 Mand, ikke medregnet. De foreliggende Styrkelister kaste et interessant Lys over de daværende russiske Samfundsforhold. Over Halvdelen af Officererne, mange Styrmænd og alle Lægerne vare Udlændinge, kun Underklasserne tilhørte Nationen. Senatet søgte at opmuntre Officerernes Iver ved store Gageforhøjelser og betydelig Avancements i Tjenestegrad og Rang efter lykkelig tilendebragt Rejse, men de menige skulde tvinges til Pligtopfyldelse ved Trusler om langvarigt Ophold i Sibirien og Udsigt til raa og meget strænge Straffe. Det havde været Hensigten at rekrutere Expeditionen ved frivillig Tilgang af Russere, men de indfødte Officerer viste kun ringe Lyst, det blev nødvendigt at udfylde Hullerne ad Kommandovejen, og *van Haven* forsikrer os, at Berings Expedition i St. Petersborg betragtedes som en Art mild Forvisning.

De nødvendige Instrumenter og en Del Forraad modtoges i St. Petersborg. Søofficererne forsynedes med Kvadranter, Thermometre og Nokturnalier, Landmaalerne med Astrolaber og Maalekjæder, og Akademikerne bemyndigedes til af Akademiets Bogsamling at udtage alle de Værker, de trængte til, og paa Kronens Regning at indkjøbe andre, som ikke vare forhaanden. La Croyère medførte et helt Arsenal af Instrumenter. Til Foræringer til de indfødte anvistes 2000 Rubler. I N. Novgorod og Kasán modtoges en Del andre Fornødenheder, men de enorme Skibsforraad og Masser af Levnedsmidler, Arbejdsfolk, Heste, Barger og andre Flod-

fartøjer skulde skaffes til Veje af de sibiriske Byer og Landdistrikter.

De sibiriske Myndigheder modtoge Befaling til at gjøre store Forberedelser, at opkjøbe Rensdyrkjød, Fisk og Tran, at bygge Fyrtaarne og Magasiner langs Ishavskysterne, at afsende Kommissærer, der skulde lede de store Transporter til Stillehavskysten og sætte Bering i Stand til uden Ophold at tage fat paa sin Opdagergjerning. Disse Forberedelser skulde ledsages af Tilløb til Nybyggeranlæg, som Jærn- og Saltværker ved Okotsk, et mindre Jærnstøberi til Expeditionens Brug ved Jakútsk og, ved Udnyttelsen af «Bjørnekloens» sukkerholdige Emner, et Spritkogeri paa Kamtschatka. Det følger af sig selv, at alle disse Forslag begravedes i de sibiriske Cancellier.

Expeditionstiden var beregnet paa 6 Aar. Cheferne havde Fuldmagt til uden videre at gjentage et mislykket Togt den følgende Sommer, alle vare forberedte paa et langt Ophold i det yderste Nordøsten, ja, mange bleve der for Evigheden, og de fleste Befalingsmænd, deriblandt Bering og Spangberg, toge derfor Hustru og Børn med. Derved fik Expeditionen end mere Præg af en lille Folkevandring.

Afrejsen begyndte den 1ste Februar 1733. *Spangberg* med nogle Haandværkere og de tungeste Skibsfornødenheder gik direkte til Okotsk for at fremme Skibsbyggeriet ved Stillehavskysten, Løjtnant *Ofzyn* rejste til Kasán for at modtage Forraad, og *Bering* selv brød op fra Admiralitetet den 18de Marts for saa hurtig som mulig at naa *Tobolsk*, hvorfra

den forste Ishavsexpedition skulde afsendes. I Løbet af Sommeren indkom Hovedkaravanerne til denne By, store Forraad inddroges samtidig af Berings Mandskab fra Vestsibirien, og Togtskibet, Dobbeltchaluppen «Tobol», sattes under Bygning. Kun Akademikerne opholdt sig endnu i Sct. Petersborg. De vare her Gjenstand for den officielle Verdens Opmærksomhed. Ved en Audiens tog Kejserinden Afsked med dem paa den højtideligste Maade, stedede dem til Haandkys og tilsikrede dem sin allerhøjeste Bevaagenhed, og Dagen efter viste de øvrige Medlemmer af Kejserhuset dem samme Deltagelse, Men saa begyndte Vanskelighederne. Det gjør et ligefrem komisk Indtryk, at de sværtbelæssede Herrer selv ikke i Sct. Petersborg kunde skaffe tilstrækkelige Befordringsmidler til Veje, de bleve opholdte til langt ind i August af denne Grund, og de vilde ikke have været i Stand til at naa Sibirien i 1733, hvis ikke Bering i Tver havde efterladt til dem et bekvemt indrettet Flodskib, der endnu samme Efteraar bragte dem ad Volga til Kasán. De naaede dog ikke Tobolsk før i Januar 1734, og Bering, der af dem skulde forsynes med Landmaalere og Instrumenter til Ishavsexpeditionen, og først ved deres Ankomst kunde faa et Overblik over Flodtransporternes Størrelse næste Foraar, maatte gjentagne Gange og meget indtrængende opfordre dem til Hastværk. Rivningerne begyndte og fortsattes om Smaaligheder, som Historien finder det unyttigt at dvæle ved[76].

Den 2den Maj 1734 løb «Tobol» af Stabelen under Kanonsalut, Trompetstod og Drikkelag. Chaluppen havde en

Længde af 70, en Brede af 15 og en Dybde af 7 Fod; den førte 2 Master, nogle smaa Kanoner og under Løjt. *Ofzyns* Kommando en Besætning paa 56 Mand, deriblandt Styrmand Sterlegof og 2 Kaartlæggere, og da Provinsregeringen hverken havde sørget for Magasiner og Proviant eller for andre Forarbejder ved Ishavskysten, samledes de nodvendige Forraad, som senere skulde magasineres nord for Obdorsk, paa 4 Tømmerflaader (Doschtschanniki), der med en Arbejdsstyrke paa 30 Mand ledsagede Ofzyn. Den 14de Maj modtog han Admiralitetets Instrux af Bering, og under Kanonsalut stod den første Ishavsexpedition op ad Irtysj til Polarhavet.

5 Dage senere forlod Bering, hans store Kommando og Akademikerne Tobolsk for ad forskjellige Veje at naa *Jakútsk*, der var udset til Midtpunkt for alle de øvrige Foretagender. I Oktober 1734 ankom han til Byen med en Del Materiel, næste Foraar indtraf Tschirikóf med den største Del af Transporterne, og den fattige sibiriske By blev i de følgende Aar Sædet for en livlig og anstrængt Virksomhed. Ved sin Ankomst mødte Bering dog fuldstændig bar Bund. Trods Instruxer og Befalinger var der ikke udrettet det fjærneste, hverken for Ishavskysternes Kaartlægning eller til Fremme af de besværlige Transporter til *Okotsk*, ja, han fandt end ikke god Vilje hos Myndighederne. I Løbet af det næste Halvaar lod han bygge to Expeditionsskibe til Ishavet, og da hans egne Forraad ankom ad den i første Afsnit beskrevne mellemsibiriske Flodvej, udrustedes og forsynedes disse Skibe samt

fire Barger med Proviant og laa i Slutningen af Juni 1735 rede til Opbrud. Disse to Skibe: Dobbeltsluppen «Jakútsk», Løjt. *Prontschischtschef*, Styrmand *Tscheljuskin*, Landmaaleren Tschekin og c. 50 Mand — og Dæksbaaden «Irkutsk», Løjt. *Peter Lassenius* med Landmaaler, Styrmand og ligeledes omtrent 50 Mand, havde de mest besværlige Opgaver i Ishavet. Den første skulde fra Lenas Munding omsejle *Tajmyrhalvøen* og løbe ind i Jenisej, og den anden følge Ishavskysten imod Øst hen til Beringshalvøen, omsejle denne, undersøge Asiens og Amerikas Beliggenhed til hinanden, og hvis Landets Form tillod det, løbe ned til Kamtschatka, men desuden paalagde Instruxen ham at opdage Øerne ud for Kolymas Munding (Bjørneøerne). Lassenius' Togt havde derfor utvivlsomt størst geografisk Interesse, den angik desuden et af Kjærnepunkterne i Berings hele Virksomhed: det nordlige Stillehavs Opdagelse og Kaartlægning, og det er selvfølgelig ikke tilfældigt, at han til dette Togt valgte en Landsmand, eller at han i det hele overdrog Nordøstasiens Kaartlægning, Amerikas og Japans Opdagelse til danskfødte Chefer (Lassenius, Bering, Spangberg). Forøvrigt vides intet om Lassenius' tidligere Historie. I Tjenestegrad var han den ældste af Berings Løjtnanter, kort før Expeditionens Afrejse optoges han i den russiske Flaade, og Gmelin siger om ham, at han var en dygtig og erfaren Søofficer, at han frivillig deltog i Expeditionen og begyndte sit Hverv med Frejdighed, men alle Forsøg paa her i Landet at opspore noget om hans Slægt og Fødsel have vist sig resultatløse[77].

Den 30te Juni 1735 afgik begge Expeditioner fra Jakútsk, og saaledes var hele den sibiriske Ishavskysts Kaartlægning forberedt og indledet ved Berings Initiativ og Arbejde.

Chefen kunde nu rette hele sin Energi paa *Stillehavs-expeditionerne.* Han lod bygge en Mængde Flodfartøjer og opføre store Magasiner, Kaserner, Vinterhytter og Anløbsbroer langs Flodvejen til Okotsk, i Nærheden af Jakútsk grundede han et Jærnstøberi med Smelteovn[78]), hvorfra Expeditionsskibene forsynedes med Ankere og andre Jærndele, og i det hele gjorde han denne Stad til Stabelplads for de store Forraad, der i Aarene 1735—36 indkom fra Syd- og Vestsibirien og senere skulde forsendes til *Okotsk.*

Paa denne sidstnævnte Plads herskede den forviste Generalmajor *Píssarjef.* Han var sendt derhen som Regeringsherre over hele Stillehavskysten med Kamtschatka for at ophjælpe Landet og forberede Expeditionerne ved Vej- og Havneanlæg, ved Nybygninger i Okotsk, ved at indføre Agerdyrkning, og i det hele for at gjøre denne Kyst til et menneskeligt Opholdssted. Regeringen havde givet ham en vidtstrakt Magt, men da han intet udrettede, indsattes Kaptain *Pavlutski* til Hovedsmand over Kamtschatka og Píssarjef reduceredes til til en Art Havnechef i Okotsk. Et Kommando, der var sendt ham til Hjælp under en Styrmand Biref, sultede han næsten til Døde, Folkene løbe deres Vej, og Byen forblev det samme Hul som altid.

Saaledes fandt Spangberg den i Vinteren 1734—35. Med vanlig Energi havde han arbejdet sine Transporter op

til Jakútsk i Sommeren 1734, og med de samme Flodfartøjer gik han strax videre op ad Aldán og Maja, men indhentedes af Vinteren og frøs inde paa Judoma. Tilfods tiltraadte han atter den kjendte Vej over Stanovojbjærgene til Okotsk og naaede derhen under haarde Lidelser, men han fandt end ikke Tag over Hovedet, Aadsler og Rødder var hans Kost, og først Foraarsfiskeriet og en Proviantkaravane fra Bering hjalp ham ud over den bitre Nød [79]). I Forsommeren ankom Píssarjef og meget hurtig udviklede sig et heftigt og skæbnesvangert Fjendskab mellem disse to Mænd.

Spangberg var født i *Jerne* ved Esbjærg i Jylland, formodentlig 1698. Han var fremgaaet af en velhavende Familie uden for Bondestanden, og paa Jerne Kirkegaard findes endnu en smuk gammel Ligsten over hans Broder, den «agtbare og velfornemme Mand Chr. Spangsberg»; men forøvrigt vides intet om hans Ungdom. 1720 optoges han i den russiske Flaade som Løjtnant af 4de Klasse og førte i nogen Tid Paketbaaden mellem Kronstadt og Lybek, dernæst deltog han i Berings første Rejse som næstbefalende og forfremmedes 1732, som Følge af sine Fortjenester under dette Togt, til Kaptain af 3die Klasse. Han var en dygtig, snarraad og energisk Karaktér, en praktisk Sømand, hidsig og virksom, tyrannisk, begjærlig efter Gods og hensynsløs. Russisk talte han kun daarligt, hans Rygte fløj forud for ham gjennem hele Sibirien, og Sokolóf siger, at nogle ansaa' ham for en eller anden General, andre for en udbrudt Straffefange. Sibirjakkerne frygtede ham og kaldte ham Martin Petróvitsch Kosar eller

med ironisk Ros «Batushka» (vor Fa'erlille). Han havde mange Fjender, Klager og Angivelser regnede ned over ham, men det vilde vist være urigtigt at tillægge dem nogen stor Betydning. Sibirien er Bagtalelsens Land, alle russiske Embedsmænd vare bestikkelige, og selv i Peters allernærmeste Omgivelser kunde de retskafne Mænd bogstavelig tælles paa Fingrene[80]. I Sibirien skal Spangberg have samlet sig en Mængde Heste, ægte Skindvarer og andet Gods, som Regeringen lod bortsælge ved Tvangsauction, og da Senatet, efter hans store Opdagelsesrejse til Japan, behandlede ham uretfærdigt, forlod han egenmægtig Sibirien 1745 og rejste uden Orlov til St. Petersborg, hvor han stilledes for en Krigsret og dømtes til Døden, men slap med Degradation til Løjtnant i 3 Maaneder. Han forblev i Tjenesten og døde 1761 som Kaptain af første Rang. I Okotsk havde han sin Hustru og Søn hos sig[81].

Men hans Modstander var en endnu mærkeligere Mand. Generalmajor Gregori Grigorievitsch *Skornjakóf-Píssarjef* havde været Peter den stores Yndling, Direktør for Kadetakademiet og Overprokurør ved Senatet. Han havde faaet en omhyggelig Opdragelse i Udlandet og tilhørte de højeste Samfundskredse. Men under en Strid med Vicekansleren Shafírof 1722 paadrog han sig Peters Vrede, berøvedes for en Tid alle sine Stillinger og forvistes til Ladogakanalen som Tilsynsmand ved dette store Arbejde. Senere benaadedes han, men da han saa 1727 indlod sig i Sammensværgelse mod Fyrst Menshikof, indhentedes han for Alvor af Skæbnen.

Han berovedes alt, gjennemknuttedes, brændemærkedes og afsendtes til Sibirien som Nybygger (Naposlenie). Efter en Række Omvexlinger dukkede han atter frem som Havnechef i Okotsk; men Regeringen gav ham ingen Tschin (Rang), ja, han fik end ikke Tilladelse til at tildække Brændemærket. Denne af den lange og uretfærdige Forvisning depraverede Olding blev Berings onde Aand. Trods sine 60—70 Aar var han hidsig, urolig og ildfuld i Tale og Handling som en Yngling, udsvævende, bestikkelig og bagtalerisk, en løgnagtig og ondskabsfuld Ordgyder, en Fuldblods-Repræsentant for den berygtede «sibiriske Sværte». Igjennem 6 lange Aar forfulgte han Expeditionen med sit Had og sine Løgne, og flere Gange var han lige paa Nippet til at kuldkaste det hele[82]).

Han boede i Palisadefortet (Osstrogen) nogle Verst oppe i Landet, Spangberg derimod nede ved selve Havet paa den saakaldte *Kushka* (Katten), en Landstrimmel mellem Okhotas Mundinger, hvor Byen skulde anlægges. De havde begge udstrakt Magt, de vare begge haarde Halse, der krævede Lydighed, der forudsagde hinandens snarlige Undergang og søgte at hævde deres Anseelse ved Straffe og Prygl. I et Aars Tid klamredes de med hinanden, og Píssarjef oversendte Klager i bunkevis til Jakútsk og Sct. Petersborg; men Spangberg var ikke til at spøge med. I Eftersommeren 1736 svor han at ville gjøre det af med den «gamle Karnalje», der saa over Hals og Hoved flygtede til Jakútsk, hvor han naaede hen efter et 9 Døgns Ridt og fyldte Staden med sit Skraal

og sine Løgne, som dog kun Akademikerne synes at have laant Øre[83]).

Men under Forhold, hvor den stedlige Myndighed gjorde alt for at hindre Lokalitetens Udvikling, gik det kun langsomt med Okotsk' Bebyggelse og Togtskibenes Fuldførelse. De store Fornødenheder, der behovedes til 6 à 8 søgaaende Skibe: Proviant, Kanoner, Krudt, Kabler, Hamp, Lærred osv. kunde først i Løbet af 2 à 3 Aar skaffes hertil fra Jakútsk og indgik kun langsomt og usikkert. Det Arbejde, det overmenneskelige Slid, den Omsigt og Udholdenhed, som Bering og hans Folk maatte udfolde under disse Transporter paa Østsibiriens Floder, er aldrig bleven skildret til Bunds eller forstaaet, og dog danne de maaske hele denne Expeditions Klimax, overalt saa fuld af Lidelser og taknemmeligheds-løst Slid.

I Midten af det 17de Aarhundrede havde de Kosakker, der erobrede Amurlandet, aabnet disse Flodsejladser, og Bering optog dem atter. Transporterne fortes ned ad Lenaen, op ad Aldán, ad Maja og Judoma, op over Stanovojbjærgene, ned ad Urakfloden og ad Havet til Okotsk. De beskjæftigede først 500 Soldater og forviste og senere flere end 1000. Sejltiden er meget kort. Floderne bryde op i de første Uger af Maj; en frygtelig Isgang og Foraarsflom, der hæver sig 20—30 Fod over dagligt Vande og løsriver hele skovgroede Øer og tilslemmer Flodløbet med Træstammer og Sand, overskyller de vilde, af Klippehøjder omsluttede Floddale, og først i Slutningen af Maj kan Sejladsen begynde for atter at standses

af Frosten i August. Sejladsen gik hele Tiden mod Strømmen, i Dragremme maatte Mandskabet slæbe de fladbundede Barger langs Flodlejets ujevne og slibrige Bredder, og i den første Sommer naaedes sædvanlig kun til *Majas* Udmunding i Aldán (Ust-Majaskaja), hvor Bering lod opføre en Del Magasiner, Kaserner og Vinterhytter samt et Bolværk til Losning og Ladning. Næste Aar gik det saa op ad Maja og ind i *Judoma*, der gjennem en aaben Bjærgdal syder hen over Klippestykker, Rullesten og sunkne Stammer. Den har kun 2 à 3 Fod Vand, er fuld af Sandbanker, enkelte Fald og lange Strømskær og Hvirvler, de saakaldte «schiver». Paa saadanne Steder er Strømmen saa stærk, at 30 Mand næppe formaaede at slæbe en Baad op imod den, staaende i Vand til Livet maatte Mandskabet saa at sige bære Transporterne paa Hænderne; Vandet er skarpt ætsende, deres Ben dækkedes af Bylder og Saar, Dagens trykkende Hede afløstes af bidende Nattekulde, og kom saa Nyis til, bleve Lidelserne overmenneskelige. Paa denne Maade naaedes *Judomskoje Krest* (Judomas Kors) i det andet Aars August Maaned. Dette Sted, hvor der fra Kosaktogternes Tid stod et gammelt Kors, havde Bering forvandlet til en Mellemstation for Expeditionen. Her laa to Officersboliger, en Kaserne, 2 Jurter, 6 Varehuse samt et Par andre Bygninger og Vinterhytter. I disse Magasiner henlagdes Varerne for ved Vintertid med Hundeslæder (Narter) eller paa Hesteryg at føres over Stanovojbjærgene til Bjærgstrømmen *Urak*, der efter et Løb paa 200 Verst falder i Havet 3 Mil syd for Okotsk.

Atter maatte der bygges nye Vinterhytter i Stanovojbjærgene, samt Magasiner, Flodfartøjer og Bolværker ved Urak (Urakskoje Plotbischtshe). Floden er kun sejlbar nogle faa Dage efter Tøbrud, den syder da afsted med 6 Miles Fart, og Sejladsen ned ad den kan være farlig. Lossef siger, at paa denne Maade naaedes Okotsk med god Lykke i 3 Aar, og det her meddelte hastige Overblik[84]) giver en svag Forestilling om det Arbejde og den Udholdenhed, Expeditionen krævede. Der maatte bygges Flodfartøjer paa 3 forskjellige Steder, banes Vej langs Floder, over Bjærgrygge, gjennem Skove, der maatte tømres Bolværker, Broer, Magasiner, Vinterhytter og Boliger, Sejladserne ledsagedes af Uheld; Barger og Baade forliste, Folk og Lastdyr druknede, løbe bort eller sønderreves af Ulve — og alle disse Vanskeligheder overvandt Bering og hans Ledsagere ved egne Midler og eget Arbejde, uden Understøttelse af den sibiriske Øvrighed, ja, trods dennes aabenbare og skjulte Uvilje. I Aaret 1737 indberetter han til Admiralitetet[85]): «Ved vor Ankomst til Jakútsk var der ikke blot ikke bragt et eneste Pud Proviant til Okotsk, men der var end ikke bygget et eneste Flodfartøj til Overførelsen af denne Proviant. Lige saa lidt forefandt vi Arbejdsfolk eller Magasiner ved Anløbspladserne paa Maja og Judomafloden, og i det hele havde de herværende Cancellier ikke foretaget et eneste af de forberedende Skridt, der vare paalagde dem i Følge Hendes k. Højheds Ukaser», og med berettiget Selvfølelse tilføjer han: «Vi have udført alt dette. Vi have bygget Transportfartøjer, vi have samlet

Arbejdsfolk i Jakútsk, vi have fort Provianten til Judomskoie Krest og med overmenneskelige Anstrængelser derfra til Havet. Ved Majas og Judomas Munding, ved «Korset» og ved Urak have vi opfort Magasiner og Boliger, i Stanovojbjærgene flere Vinterhytter, og paa Urak ikke færre end 70 Flodbaade, der tildels ere afgaaede med Proviant til Okotsk. Først efter 2 Aars Forløb har det været mig mulig at bevæge den jakútske Øvrighed til at udnævne Opsynsmænd ved disse Transporter, og det har af denne Grund været mig aldeles umulig at afgaa til Okotsk, hvis jeg ikke vilde lade Expeditionsarbejdet gaa fuldstændig istaa, paafore mit Mandskab den bitreste Nød og ende hele Foretagendet med den sørgeligste Ruin.»

III.

Alene de ovenbeskrevne Vanskeligheder ere tilstrækkelige til at begrunde Berings næsten 3 aarige Ophold i Jakútsk, men samtidig lagde mange andre Hverv Beslag paa hans Opmærksomhed. Det ligger uden for denne Afhandlings Plan at give en Fremstilling af den lærde Afdelings Undersøgelser, at skildre Müllers og Gmelins store Fortjenester af Botaniken, Historien og Geografien; de interessere os kun i deres Forhold til Bering, og særlig i Jakútsk gave de ham meget at varetage. Snart gjaldt det om at skaffe de nævnte

Herrer paa herskabelig Vis op eller ned ad Lenaen, snart om at sende La Croyère til Baikalsøen eller til Ishavet, og det altsammen i et Land, der for største Delen beboedes af nomadiserende Stammer og kun undtagelsesvis havde en russisk Befolkning, en virkelig Øvrighed eller andre Befordringsmidler end dem, der skaffedes til Veje for Tilfældet. I Jakútsk, hvor «Professorerne» opholdt sig meget længe, var Forholdet til Bering i høj Grad spændt, som det synes væsentlig paa Grund af deres overdrevne Fordringer til Bekvemmelighed og Luksus, og da han hverken kunde eller vilde paatage sig at føre dem paa samme behagelige Maade som hidtil til Kamtschatka, særlig ikke paa bekvemt indrettede og egne Fartøjer fra Okotsk, og da Vojevoden ligeledes gav dem ringe Haab om Understøttelse[86]), ansøgte baade Gmelin og Müller om at blive fritagne for denne Rejse og overdroge Hovedhvervet: Kamtschatkas Beskrivelse, til *Krascheninnikof* og *Steller*.

I Aaret 1736 indløb desuden meget sørgelige Efterretninger fra Ishavet. Prontschischtschef var bleven nødt til at gaa i Vinterkvartér allerede ved Olenok, og *Lassenius*, der den 2den August naaede Lenadeltaet ved Klippeøen Stolb og den 7de stod ud af Bykófmundingen øst paa, blev af Storm og Isgang tvungen ind i Floden *Khariulakh* paa Østsiden af Borkhajabugten og overvintrede her paa en Brede af 71° 28'. Stedet var ubeboet, og de byggede derfor en 11 Favne lang Vinterhytte af Drivtømmer, delte den i 4 Afdelinger med 3 Ovne, særskilt Kjøkken og Badekammer,

og da Lassenius haabede gjennem de to følgende Somre at kunne fortsætte Togtet, indskrænkedes Proviantrationerne betydeligt. Den 6te November begyndte Polarnatten, kort efter overfaldtes næsten hele Besætningen af en dræbende Skørbug, og denne Sygdom greb om sig med en saadan Voldsomhed, at maaske kun Jens Munk og hans Lidelsesfæller ved Churchillfloden have kjendt noget værre. Den 19de December døde *Lassenius*, og i de følgende Maaneder næsten alle Befalingsmænd og 31 af Mandskabet, saa at da Berings Hjælp indtraf, fandtes kun 8 Mand i Live. Müller og Gmelin fortælle, at Mandskabet beskyldte Lassenius for Højforræderi og gjorde Oprør imod ham, men i Akterne findes intet som helst derom, og Historien synes opstaaet ved en Forvexling med Underkonstabel Rosselius, der den 18de November 1735 afsendtes i Arrest til Jakútsk[87]). For at erstatte de døde, maatte Bering i 1736 sende et helt nyt Kommando: Løjtnant *Dmitri Laptjef*, den degraderede Styrmandsløjtnant *Plauting* og 43 Mand til Khariulakh for at fortsætte Togtet; desuden afgik 2 Lægter med Proviant til Lenamundingen, og i 1737, før han selv afrejste til Okotsk og maatte opgive personlig at lede disse Arbejder, endnu et Skib med Proviant for at forsyne Magasinerne ved Ishavet.

I 1736—38 gjennemgik det hele Foretagende en meget farlig Krise. Der var gaaet flere Aar siden Afrejsen fra Sct. Petersborg, der var udgivet over 300,000 Rubler, en uhyre Sum med Pengenes daværende Værdi, og dog kunde Bering ikke pege hen paa et eneste Resultat. Lassenius var død,

hans Eftermand D. Laptjef havde været uheldig, i 2 Sommertogter havde Prontschischtschef ikke formaaet at dublere Tajmyrkappene, Ofzyn kæmpede forgjæves i Obsbugten, og Bering og Spangberg havde ikke begyndt, ja, den første var end ikke naaet til Havet. Regeringsmyndighederne i Sct. Petersborg vare i højeste Grad utilfredse med denne Sendrægtighed, Senatet henstillede paa den alvorligste Maade til Admiralitetet at standse det hele, og der fremkom en Situation, som Berings Fjender troede med Held at kunne benytte. Admiralitetskontorerne oversvømmedes af Klager og Angiverier. De sibiriske Myndigheder, som Bering med saa god Ret havde klaget over, svarede med Modklager. Han kjendte ikke Landet, sagde de, han stillede urimelige Krav, og han forstod ikke at benytte forhaandenværende Midler. *Píssarjef* fortalte Regeringen, at Bering og Spangberg kun havde trængt sig frem til denne sibiriske Rejse for at fylde deres egne Lommer, at de toge imod Stikpenge, at de dreve Smughandel med Brændevin, og at de allerede havde tilvendt sig umaadelige Værdier. Den forviste Flaadeofficer Kasanssof indberettede, at der gik store Uordner i Svang ved Expeditionen, at alt foretoges med urimelige Udgifter, og at der aldeles ikke vilde komme noget ud af det hele. Løjtnant *Plauting*, en af Berings egne Officerer, der degraderedes for Pligtforsømmelser, beskyldte Bering for Selvraadighed, for Ødselhed og Pragtsyge paa Statens Bekostning, for store Underslæb paa den første Expedition 1725, og han fortalte

endvidere, at hans Hustru havde slæbt en hel Formue med sig til Rusland og stjaalet to mindreaarige Kvinder i Jakútsk[88]).

Historien har ikke villet stadfæste en eneste af disse Beskyldninger. Hvad Opofrelse, Uegennyttighed og Iver angaar, rager Bering ikke alene højt op over sine Omgivelser, hvilket maaske ikke vil sige ret meget, men hans Karaktér staar endog ren og uplettet, og selv en saa smaatseende Mand som *Sokolóf*, der ellers ikke skaaner ham, kjender paa dette Punkt kun den mest ubetingede Ros. Ikke des mindre paaførte disse Angiverier ham en Hær af Krænkelser og Gjenvordigheder. Admiralitetet, der selv trængtes af Senatet og havde ondt ved at skaffe de nødvendige Midler til Expeditionens Fortsættelse, behandlede ham haardt og ubilligt[89]). Det savnede Selvsynets Overblik, det var omgivet af Svig, og dets Erfaringer lod det forudsætte det værste. Det sendte ham derfor Straffepræken paa Straffepræken, det truede ham med Bøder, med Krigsret, med Degradation, ja, i 1737 berøvede de ham endog hans Lønningstillæg og tilbageholdt dette i flere Aar[90]). Bering forsvarede sig med fortvivlet Bitterhed. I sine Rapporter afgav han de mest højtidelige Forsikringer om Pligttroskab og Udholdenhed, de nøjagtigste Forklaringer af Forhold og Vanskeligheder, paa Ære og Samvittighed erklærede han, selv ikke nu at kunne se andre Udveje og andre Midler end dem, han havde benyttet, ja, han indskød sig tilsidst under samtlige Expeditionsofficerers og Underofficerers Vidnesbyrd. Han blev ikke troet. Admiralitetet begik den Taktløshed at lade Tschirikóf undersøge

en Række Klagemaal imod ham[91]); trods hans mest indtrængende Forestillinger beholdt Píssarjef stadig sin Plads i Okotsk, og om end Regeringen truede den sibiriske Øvrighed med de allerstrængeste Straffe, ja, selv med Tortur (Knut?), deltog denne, ogsaa fremtidig, kun sløvt og uvilligt i Expeditionsværket.

Sokolóf giver desuden et højst frastødende Billede af hans Hjælpere. Under Rejselivets Uhygge i det barbariske Land og under Trykket af taknemlighedsløst Slid forfaldt en stor Del af de underordnede til Drik og Tyverier, og Officererne, der vare samlede sammen fra alle Verdens Kanter, skildres som en Flok balstyrige Skændegæster og Grobianer. De laa altid i Haarene paa hinanden. Prontschischtschef og Lassenius, Tschirikóf og Spangberg, denne og Walton, Plauting, Waxell, Petróf og Endogurof førte evig Kiv og evig Krig, og der forefaldt skammelige Optrin. Den russiske Forfatter er ikke utilbøjelig til at give Bering Hovedskylden for disse Rivninger, der formørkede det smukke Foretagende og svækkede Kræfterne; gjentagne Gange og med stor Styrke beskylder han ham for Svaghed, og i Kejserrigets Marine turde denne Opfattelse betragtes som fastslaaet[92]). Han siger om ham: «Bering var en kundskabsrig Mand, videbegjærlig, god, ærlig og gudfrygtig; men altfor forsigtig og ubestemt; ivrig og ihærdig og dog ikke tilstrækkelig handledygtig; yndet og afholdt af sine underordnede, men dog uden tilstrækkelig Indflydelse paa dem; for tilbøjelig til at lade sig paavirke af deres Meninger og Ønsker og ikke i Stand til at

indføre den strænge Mandstugt, der var nødvendig. Han var derfor ikke videre skikket til at lede dette store Foretagende, særlig i et saa morkt Aarhundrede og i et saa barbarisk Land som Østsibirien.» — Jeg tvivler ikke om, at vi her have nogle Elementer i Berings Karaktér foran os, men Sokolóf var langt mere Arkivmand end Menneskekjender og Historiker. I hans lange Beretning er det ingensinde lykkedes ham gjennem Situation og Handling at give psykologiske Indblik i Berings Karaktér, og, saaledes som Stoffet foreligger nu, er det aldeles umuligt at drage en holdbar Grænselinje mellem de Fejl og Forsinkelser, der nødvendigvis maatte ledsage et saa overlæsset Foretagende, og dem, der skyldtes Chefens mulige Svaghed. Fra Senatets Haand var Expeditionen ikke en monarkisk Enhed under Bering, men et demokratisk Selskab med besluttende Myndighed under en administrerende Chef; det er ikke vanskeligt i Datidens Literatur at samle en Række Udtalelser, hvori Bering beskyldes for Haardhed, Kommanderesyge og militær Selvraadighed, og 99 af 100 Chefer vilde utvivlsomt have fundet det fornuftigst at løbe fra det hele. Steller har med langt større Finhed og Omsigt draget Hovedlinjerne i hans aandelige Fysiognomi. «Bering var» — siger han[93]) — «en retskaffen og from Kristen, hans Optræden var ædel, venlig og stille, og han var gjennemgaaende afholdt af hele Kommandoet, saavel høje som lave. Enhver billigttænkende maa indrømme, at han altid tilstræbte at udføre det ham betroede Hverv med al Kraft og Evne, om han end selv tilstod og ofte beklagede, at hans Kræfter

ikke længere forslog over for en saa vanskelig Expedition, at denne var bleven anlagt meget større og vidtløftigere, end han havde foreslaaet den, og at han i sin Alder ligeledes kunde have ønsket sig fritagen for dette Hverv og samme betroet en ung, rask Mand af Nationen. Som bekjendt var han ikke født til raske Beslutninger og hurtige Foretagender, men ses hen til hans Pligttroskab, hans frejdige Udholdenhed og omsigtsfulde Overvejelser, bliver det et Spørgsmaal, om en anden, udstyret med mere Ild og Hede, saa godt vilde have kunnet overvinde Expeditionens utallige Besværligheder og Hindringer, uden fuldstændig at ødelægge hine fjærne Egne; thi selv en Chef, som han var, vidt fjærnet fra al Egennytte, formaaede næppe nok i dette Punkt at holde sine underordnede tilstrækkelig i Tømme. — Den eneste Skyld, der kan tillægges den vakre Mand, bestaar i, at han ved sin altfor milde Kommando skadede lige saa meget, som hans underordnede ved deres altfor fyrige og ofte ubesindige Fremfærd.» — Det forholder sig vist saa, at Bering ikke fuldtud magtede sin Opgave, men ingen kunde have magtet denne Opgave; det er mulig, at hans humane Optræden skadede Expeditionsværket, men dette trænger endnu til nærmere Bevis, og Sokolóf, der skrev sin Bog som et polemisk Indlæg for Tschirikóf imod Baers sympathetiske Opfattelse af Bering, maa læses med dette Forbehold, — og det er ligefrem dumt at gjøre Chefen ansvarlig for Officerernes moralske Fejl, thi han havde ikke valgt dem, og han var lige saa afhængig af dem, som de af ham. «Det forekommer

mig» — siger Baer — «at Bering overalt har handlet med den størst mulige Omsigt og Energi, men tillige med den største Skaansel. — Det hele Foretagende var saa monstrøs stort anlagt, at det under mange andre Chefer vilde være gaaet resultatløs til Grunde»[94]).

IV.

I Sommeren 1737 forlagde *Bering* sit Hovedkvarter til *Okotsk*, og i Løbet af Efteraaret og Vinteren overførtes den største Del af Mandskabet til samme Plads eller fordeltes omkring paa Mellemstationerne ved Maja, Judoma og Urak. Spangberg og Bering have bygget *Okotsk*. Umiddelbart ved Okhotas og Kukhtujs Sammenløb, i selve Deltadalen paa en smal Landstrimmel, den saakaldte *Kushka*, opførte de en Expeditionskirke, en Række Officersboliger, Kaserner, Magasiner, et betydeligt Værft og andre Bygninger; det gamle Palisadefort, 6 Verst højere oppe i Landet, forlodes, omkring Expeditionens militære Kjærne samledes lidt efter lidt Byen, og denne voksede hurtig op til den russiske Hovedplads ved Stillehavskysten. Det kostede uhyre Anstrængelser at gjøre Pladsen beboelig. Grunden var en lang, opslemmet Sandbanke, der truedes af Oversvømmelser, Vejrliget var usundt, raa og kolde Taager hænge næsten stadig over Egnen; Mandskabet plagedes af Febre, og Bering tilsatte sit Helbred

i denne Sump. «Stedet er nyt og øde» — skriver han — «det bestaar kun af Sand og Kiselsten, det er fuldstændig uden Plantevækst, og selv i Nærheden findes ingen Skov. Brændeved maa hentes i en Afstand af 6 à 7 Verst, Drikkevand 2 à 3 Verst borte, og Bjælker og Knætræ til Skibsbygning maa flaades 30 Verst ned ad Floden;» men som Værftplads, som Havn og Tilflugtsted for større Skibe havde Stedet saa store Fortrin, at alle disse Vanskeligheder maatte overvindes. Paa Kaartblad II gives et Rids over Okotsk 1737.

Spangbergs Arbejde havde skabt Pladsen. Hans Mandskab havde æltet Ler, strøget Teglsten, bygget Huse, og da Bering ankom, laa Expeditionsskibene «Erkeengelen Michael» og «Haabet» fuldt færdige i Havnen, Berings gamle Skibe «Fortuna» og «Gawriel» vare blevne istandsatte, og Spangberg savnede kun tilstrækkelig Proviant for endnu i Eftersommeren 1737 at tiltræde sit Togt til *Japan*. Men med Provianttransporterne gik det vedvarende langsomt og besværligt. I Okotsk led Mandskabet stadig Nød, det modtog kun de lovhjemlede Rationer af Mel og Gryn og i Ny og Næ noget Oxekjød, som ved Berings Omsorg opkjøbtes i Jakútsk. Han maatte halvvejs standse Skibsbyggeriet, en Del af Mandskabet fik Orlov for at gaa paa Fiskefangst, en Del sendtes til Underhold ved Magasinerne oppe i Landet, andre detacheredes til Transportarbejderne, og med en kun meget ringe Styrke kunde han arbejde paa Expeditionsskibene til den amerikanske Rejse: Paketbaadene «St. Peter» og «St. Poul».

Sokolóf siger: «Bering opholdt sig endnu 3 Aar i Okotsk

under uophørlig Omhu og Anstrængelse for at udruste Expeditionerne, under ustandselige Ubehageligheder med den sibiriske Øvrighed, særlig med Píssarjef, under jevnlige Forhør og Undersøgelser af de underordnedes Stridigheder og Klager, — haardt og ubilligt behandlet af Admiralitetet, der overvældede ham med Trudsler og Irettesættelser for Langsomhed, Sløvhed og Uorden, for falske Indberetninger og utidige Skriverier»; ja, endnu saa sent som 1740 foreslog Senatet at standse hele Foretagendet, og kun ved at henvise til de store Udgifter, der allerede vare gaaede med, og som da vilde være fuldstændig tabte, fik Admiralitetet Lov til at fortsætte. Bering var især nedslaaet over Píssarjef. Denne ankom samtidig med ham til Okotsk, opslog sin Bopæl i den gamle Osstrog og begyndte øjeblikkelig paa sine hadefulde Drillerier. Han overøste Chefen med Protester og Klager. «Til Korrespondance med ham» — skriver Bering — «kunde jeg alene have Brug for 3 gode Skrivere, og han er overordentlig fornærmelig ved sin uretfærdige Sladder.» Han indfangede Expeditionens Folk for at gjennemprygle dem, og hans egne deserterede over til Bering, hvor de bleve modtagne med Elskværdighed. Den nye By og Osstrogen dannede to fjendtlige Lejre, tilsidst maatte Bering gjøre et krigerisk Udfald for at befri sine Folk, og den foretagsomme Spangberg, der var meget utilfreds med Berings Skaansel, sagde til ham: «Hvorfor gjør du saa mange Omstændigheder med den gamle Karnalje, giv mig en Ordre og fire Mand, og jeg skal øjeblikkelig sætte ham fast!»

Endelig i Sommeren 1738 kunde *Spangberg* afgaa til Japan, og i 2 Sommertogter kaartlagde han den kurilske Række, Jesso og en Del af Nipons Østkyst, hvorved denne Del af Klodens Kartografi fik et helt nyt Udseende.

Men ved de japanske Rejser, der foretoges med 4 Skibe og flere hundrede Mand, vare Forraadene i Okotsk blevne udtømte. Der maatte atter udskrives store Forsyninger i Vestsibirien. I Cancelliet i Tobolsk forlangtes 40,000 Rubler, fra Verkholansk Distriktet sendtes 50,000 Pud Proviant, og dels fra Vestsibirien, dels fra Admiralitetet indgik over 30,000 Alen Lærred og fra andre meget fjærne Steder Olje, Hamp og andre Fornødenheder. Admiralitetet afsendte to Søofficerer, Løjtnanterne *Tolbukhin* og *Larionof* for i Irkútsk og Jakútsk at have Opsyn med Transporterne. Arbejdernes Antal forøgedes til 1000, Vejene udbedredes, Forplejning og Tilsyn forøgedes, den sibiriske Øvrighed viste mere Energi, der byggedes nye Flodfartøjer, Pakheste dreves sammen fra store Omkredse, og ved disse forstærkede Midler lykkedes det endelig at faa det nødvendige samlet i Okotsk 1740. I Juni Maaned løbe «St. Peter» og «St. Poul», Expeditionsskibene til den amerikanske Rejse, af Stabelen. De vare 80 Fod lange, 22 Fod brede og 9½ Fod dybe, brigriggede, tomastede Paketbaade, der hver kunde bære 6000 Pud og armeredes med 14 To- og Trepundiger.

I Havnen eller paa det okotske Hav fandtes nu en hel lille Flaade paa 8—9 Skibe, alle byggede af Bering, Ishavskysterne kaartlagdes ligeledes ved hans Materiel, Spangberg

havde med stort Held udført sin Opgave og var af Bering sendt til Sct. Petersborg for at aflægge Beretning, Chefens eget Mandskab, der bestod af 166 Mand og 80 ved Transporterne, samledes i Okotsk, den astronomiske Afdeling under *La Croyère* og Videnskabsmanden *Steller* indfandt sig ligeledes, og endelig havde Bering den Tilfredsstillelse at se sin værste Fjende fjærnet. I August 1740 afsattes Píssarjef, og stakkels *Antoni Devier*, først Kahytsdreng, senere Fløjadjutant, General og Politimester i Sct. Petersborg, en af Peters mest afholdte Krigsfæller, men hadet og forvist af Menshikof, blev hans Eftermand som Havnechef i Okotsk[95]).

I Midten af August laa Paketbaadene, Galiotten *Okotsk* og en Dobbeltslup med Videnskabsmændene sejlfærdige til Kamtschatka. Da ankom ganske uventet Spangberg. Paa Hjemvejen havde han modtaget Kontraordre: Myndighederne befalede ham at gjøre det japanske Togt om, det blev nødvendigt at udfærdige en Del Svarskrivelser og Ordrer, og først den 8de September afsejlede Paketbaadene under *Berings* og *Tschirikófs* Kommando. De vare forsynede med et Aars og 8 Maaneders Proviant, og deres foreløbige Maal var Avatschabay paa Kamtschatkas Østkyst, hvor de vilde overvintre. — Alle de store Foretagender, Regeringen havde paalagt Bering at sætte i Værk, vare nu paabegyndte, og i det følgende skulle vi give en sammentrængt Oversigt over deres Udbytte.

TREDIE AFSNIT.

De enkelte Togter.

I.

Ishavsexpeditionerne fra 1734—43 ligge tildels udenfor min Opgave. De skyldes vel Berings Initiativ, de sattes i Værk ved hans Virksomhed og Udholdenhed, han skaffede Skibe, Midler og Mandskab til Veje, han kontrollerede de første uheldige Forsøg, han var den ansvarlige Chef, og i sin Iver gik han saa vidt, som hans Instrux paa nogen Maade tillod ham, men hans egen specielle Opgave lagde altfor tidlig Beslag paa hans Tid, Togterne gjennemførtes først flere Aar efter hans Afrejse fra Jakútsk, og efter at han havde ophørt at lede dem; vi have desuden allerede gjort Rede for hans centrale Stilling til dem, noget, som hidtil aldrig er sket i Vestevropas Literatur, og vort Maal: at give Bering, hvad hans er, turde derfor naa's ved en kort Redegjørelse for disse Rejsers Hovedudbytte.

Den geografiske Verden har ingensinde bivaanet et mere

Efter Krascheninnikof. Trykt hos A. F. Aamodt, reautogr. af W. Lynge.

OKOTSK 1737.

heroisk Foretagende end disse Ishavstogter. I 5—6 forskjellige Retninger: Fra *Petschora*, fra *Obj*, fra *Jenisej* og fra *Lena* angrebes den gamle Verdens ukjendte Nordkyst*). I et helt Tiaar kæmpede Opdagerne med alle de Hindringer, som den skrækkelige Natur, en tilbagestaaende Tid og et kun halvdannet Lands Hjælpemidler bød dem at overvinde. De overvandt disse Hindringer. Expeditionerne fornyedes 2, 3, ja, endog fire Gange. Frøs Skibene fast i Isen, haledes de næste Foraar i Land, udbedredes, og Togtet fortsattes; og standsedes endelig Vovehalsene af uigjennemtrængelige Ismasser, fortsattes Undersøgelserne paa Hundeslæder, der her for første Gang spille en Rolle i den arktiske Granskning. Kulde, Skørbug og Uhygge udtyndede deres Rækker, de holdt den lange Vinternat ud i usle Træhytter eller Træbarakker ved det evig frosne Hav, og ingensteds har den russiske Haard-

*) Middendorff meddeler følgende Oversigt over disse Foretagender:

Fra *Petschora* til *Obj.*	Fra *Obj*	
Muravjóf og Pávlof.	vestpaa:	østpaa:
	Golovin.	Ofzyn.
Malygin og Skuratof.		Minin.
		Koschelef.

Fra *Jenisej*	Fra *Lena*	
østpaa:	vestpaa:	østpaa:
Minin.	Prontschichtschef.	Peter Lassenius.
	Chariton Laptjef.	Dmitrij Laptjef.

førhed sat sig et varigere Mindesmærke. Det var især Nordsibiriens langt fremspringende Halvøer og Næs, der voldte de usigelige Besværligheder. Disse Næs vare ikke tidligere kjendte, de raa Kaartomrids af Sibirien tegnede Ishavskysteu efter en næsten lige afskaaren Linje, Søfarerne maatte først sende Kaartlæggere til disse Strøg, bygge Varder og Sømærker, anlægge Magasiner, samle Renhjorde, der dels som vandrende Kjødforraad, dels som eventuelt Forspand fulgte langs Kysterne med Fartøjerne, og hist og her, især paa Tajmyrhalvøen, dannedes smaa Fiskerlejer til Skibenes Forsyning.

I Sommeren 1737 løb *Malygin* og *Skuratof* over det kariske Hav og ind i Objbugten, samme Aar kaartlagde den dygtige *Ofzyn* Kysterne mellem Obj og Jenisej, men degraderedes til simpel Matros, fordi han i Berjósof havde søgt den forviste Fyrst Dolgorúkijs Selskab.

Aaret i Forvejen var *Prontschischtschef* lige paa Nippet til at omsejle Tajmyrhalvøen og naaede den højeste Bredegrad pr. Skib (77° 29′), der nogensinde er naaet i disse Egne før Vegafærden. Men det var dog særlig i det andet Anløb fra 1738—43, at de største Resultater indhøstedes. De to Fættere, *Chariton* og *Dmitrij Laptjef*, der udstyredes med nye Midler og en overordentlig Myndighed, angrebe Tajmyr- og Beringshalvøen med fornyet Kraft. Ved vidtstrakte Slæderejser knyttede den første sine Undersøgelser sammen med de vestfra foretagne Arbejder af Minin og Sterlegof, og hans Styrmand *Tscheljuskin* betraadte 1742 den gamle Verdens

nordligste Spids og henviste Fabelen om et Jelmerland, der skulde forbinde Nordasien med Novaja Semlja, til det Pulterkammer, der gjemmer saa mange kartografiske Skarpsindigheder. Men selv disse Ydelser overstraaledes maaske af *Dmitrij Laptjef.* Som Lassenius' Arvtager kaartlagde han i 3 Sommertogter den sibiriske Kyst fra Lena til den store Baránofklippe, hele 37 Længdegrader. Mod Slutningen kneb han sig ind i en kun 5 à 10 Favne bred Kystrende, og han standsede først, da der næppe fandtes en Verschok Vand mellem Isen og Strandklipperne. Kun Nordostkysten med Schelagskojkappet, hvor *Deshnef* et Aarhundrede tidligere havde vist Vej, lykkedes det ikke at omsejle eller omrejse.

Ved den store nordiske Expeditions Arbejder fik den gamle Verdens Nordkyst hovedsagelig den kartografiske Skikkelse, den endnu har. De russiske Officerers Bredebestemmelser vare meget nøjagtige, men Længderne, der hvilede paa Skibsregningen, lode mere tilbage at onske. Deres Efterfølgere: Wrangell, Anjou, Middendorff og selv Nordenskiöld have derfor kun fundet Anledning til at foretage mindre betydelige Rettelser, særlig i den sidste Henseende.

Men det er nødvendigt endnu et Øjeblik at dvæle ved disse Togter. Deres Hovedformaal var ikke blot Nordsibiriens Kaartlægning, men meget mere Nordøstpassagens Opdagelse og Besejling. Kun fra dette Synspunkt maa de ses, det er den forbindende Tanke, Midtpunktet i disse vidtspredte Arbejder. De vare en umiddelbar, men langt mere rationel Fortsættelse af de vestevropæiske Togter i samme Øjemed.

Derfor havde Bering i sit Recognosceringstogt 1725—30 først opsøgt den Gjennemfart mellem Verdensdelene, uden hvilken en Nordost- og en Nordvestpassage slet ikke vilde være til, derfor havde han optaget Ishavets Besejling, for saa vidt dette ikke allerede var sket ved Deshnef, paa sin vidtskuende Plan, og derfor søgte Admiralitetet nøje at knytte Undersøgelserne til de vestevropæiske Afslutningspunkter saavel under Novaja Semlja som under Japan. Desuden var Nordøstpassagens Opdagelse Togternes *raison d'être*. Denne alene lovede Riget saa store kommercielle og politiske Fordele, at de uhyre Udgifter og de frygtelige Lidelser, Togterne paaførte Sibirien, derved kunde erstattes og undskyldes. Derfor drev Regeringen Sommer efter Sommer Sømændene frem langs Tajmyr- og Beringshalvøen, derfor paalagde den endnu 1740 D. Laptjef at gjøre et sidste Forsøg paa fra Kamtschatka at omsejle Nordøst-Asien, og dette vilde utvivlsomt være bleven udført, hvis ikke Berings ulykkelige Død kort efter var indtraadt[96]), — og derfor tillod den, først efter at alle nautiske Forsøg vare glippede, at kaartlægge Kysten til Lands.

En vidtløftig literair Dokumentation af denne Opfattelses Rigtighed maa anses for unødvendig. Instruxerne fremhæve udtrykkelig Formaalet: at skaffe Vished til Veje for, om et Skib kan føres igjennem eller ej[97]), *Müller* siger det samme[98]), Videnskabsmænd som *Middendorff*, *v. Baer* og Dr. *Petermann* opfatte ligeledes Togterne fra dette Synspunkt og have fundet det rigtig at give dem Æerespladsen iblandt alle Tiders geo-

grafiske Arbejder i Nordøstpassagen[99]). Kun nogle svenske Videnskabsmænd have troet at burde hævde en anden Opfatfattelse. Dr. A. Stuxberg og Prof. Th. M. Fries i Upsala have offentliggjort Oversigter over Nordøstpassagens Historie, hvori der ikke findes et Ord om disse Togter; mellem Vlaming og Cook, fra 1688 til 1778, have de intet at berette om Forskningsarbejder i denne Del af Verden, og Farvandets Kaartlægning hører ikke med til Nordostpassagens Historie. Denne snurrige Historieskrivning har Prof. Fries villet retfærdiggjøre ved den Paastand, at disse Togter ikke tilstræbte Nordøstpassagens Besejling og ikke søgte at føre et Skib igjennem fra Atlanterhavet til Stillehavet. Men hvad Hjemmel, hvilken historisk Ret have saadanne Paastande? Alene fordi Russerne toge fornuftig fat paa Opgaven, alene fordi de udstykkede Arbejdet og satte sig opnaaelige og begrænsede Maal, alene fordi de ikke højlydt forkyndte at ville sejle direkte fra Dvina til Japan, alene fordi de havde ladet sig belære af Vestevropas fantastiske og uheldige Forsøg og Løben-Panden-imod, ja, man kunde næsten fristes til at sige, alene fordi de alene betød noget vægtigt i Passagens tidligere Historie, forbigaas de af de svenske Historieskrivere, og Prof. Fries har endog vovet sig ud med den Paastand, at Nordøstpassagens Opdagelse ved disse russiske Togter, 137 Aar før Nordenskiöld, er en af «ingen tidligere anet Opdagelse» af nærværende Skrifts Forfatter. Jeg ønsker ikke at strides om Ord og endnu mindre at træde nogens velerhvervede Rettigheder for nær. Ved Nordøstpassagens Opdagelse forstaar

jeg det geografiske Undersøgelsesværk, den Fastsættelse af Vandets og Landets Fordeling langs den gamle Verdens Nordrand, den Berejsning og Kaartlægning af Kysten, der paaviste Farvandets Tilstedeværelse, men ikke den nautiske Udnyttelse af dette Farvand. Saaledes opfattes denne Sag i hele Evropa; i anden Forstand har *M'Clure* ikke opdaget Nordvestpassagen, og er det tilladt at tale om Nordøstpassagens Opdagelse efter Bering og den store nordiske Expedition, kan der med lige saa god Ret endnu tales om Nordvestpassagens Opdagelse efter de engelske Togter, ja, hvis en fremtidig Nordenskiöld skulde faa i Sinde at vælge disse Farvande til Skueplads for en nautisk Stordaad, kunde M'Clure — efter Prof. Fries' historiske Maximer — end ikke faa Plads i denne Passages Historie, thi heller ikke han havde det Maal at føre et Skib norden om den nye Verden; men jeg betvivler rigtignok i høj Grad, at Professoren i saa Tilfælde vilde have Mod til at bringe sin Maxime til Anvendelse.

Hvis disse Paastande ikke vare udgaaede fra Mænd, der selv toge Del i Vegafærden eller staa den svenske arktiske Forskning nær, og hvis de ikke kastede et betegnende Strejflys hen over Friherre Nordenskiolds egen Fremstilling, skulde jeg dog slet ikke have omtalt dem. «Vegas Rejse» er skreven for et Verdens-Publikum, men selv dens Forfatter har ikke kunnet hæve sig op til et uhildet og retfærdigt Syn paa sine vigtigste Forgængere. Hans Fremstilling af Russernes Opdagergiærning i Ishavet, ikke alene af Berings og den store nordiske Expe-

ditions, men ogsaa af Wrangells, Lütkes og von Baers, er unøjagtig, ubillig og utilfredsstillende og derfor misvisende paa mange Punkter. Nordenskiølds Bog fremtræder med en saa overvældende Autoritet og har fundet en saa stor Udbredelse, at det ikke alene maa være tilladt, men endog er en ligefrem Pligt at bekæmpe haandgribelige Fejl. Forfatteren er ikke i nogen væsentlig Grad fortrolig med den herhenhørende Literatur. Han kjender hverken Berchs, Stuckenbergs eller Sokolófs Arbejder, og han benytter enten slet ikke eller kun ganske i Forbigaaende Middendorffs og v. Baers skarpsindige Afhandlinger. Han har indskrænket sig til at excerpere Wrangells Beretning, der paa mange Punkter er mere end ufuldstændig, der ikke stiller Foretagenderne i det rette Lys, der alt ligger et Par Menneskealdere tilbage i Tiden, og snarere selv er en Art Oversigt end en historisk Fremstilling, og medens Nordenskiøld ofrer Side efter Side paa en Otheres, en Ivanofs, en Martiniers temmelig ligegyldige eller helt opdigtede Rejser op om det nordlige Norge, affærdiger han sine russiske Forgængere, uden hvis Arbejde Vegafærden slet ikke havde været mulig, paa et Par uheldig affattede Blade. Forgjæves søger man i hans Værk Oplysning om den nordiske Expeditions Hovedformaal, om den ledende Tanke, der gjorde disse storartede Foretagender til et organisk Hele, eller en fuldtud retfærdig Anerkjendelse af disse saa længe miskjendte, saa dygtige og tildels saa ulykkelige Mænd, og han har, trods Middendorffs interessante Oversigt over Tajmyrhalvøens Kartografi, end ikke gjort det svageste Forsøg

paa at oplyse, om hans Rettelser af denne Egns Kaartlægning maa føres tilbage til Laptjef og Tscheljuskin, eller om ikke snarere til en senere Tids urigtige Opfattelse af disses Arbejde.

Om Kap Tscheljuskins Kaartlægning siger han: Denne blev 1742 udført af Tscheljuskin paa en ny Slæderejse, hvis Enkeltheder kun ere ufuldstændig bekjendte, aabenbart fordi man lige indtil den sidste Tid har betvivlet Tscheljuskins Erklæring, at han virkelig har naaet Asias nordligste Odde. Efter «Vega»s Rejse kan der dog ikke længere være Spørgsmaal om Tvivl»[100]).

Sandheden er imidlertid, at lige siden 1843[101]), da Middendorff offentliggjorde den foreløbige Beretning om sin Rejse til Tajmyrhalvøen, har der slet ikke hersket nogen Tvivl, at alle, der ere fortrolige med den herhen hørende russiske, ja, blot med den tyske Literatur, forlængst have været overbeviste om, at Asiens Nordspids blev betraadt og kaartlagt for halvandet Aarhundrede siden, at Enkelthederne ved Tscheljuskins Rejse, saa langt fra at være ubekjendte, ere de grundigst undersøgte og hyppigst fremstillede Afsnit af den nordiske Expeditions Arbejde, og at Nordenskiølds Æresoprejsning til Tscheljuskin ikke alene kommer 38 Aar for sent, men desuden i sin Tid er foretaget ganske anderledes grundig end ved det Par Ord, der ofres paa ham i «Vegas Rejse». 1841 beskyldte Baer[102]) Tscheljuskin for at have løjet sig til sine Bredebestemmelser fra Asiens nordligste Odde, og disse Sigtelser aftrykker Nordenskiøld endnu i 1881[103]) uden nogen som helst

Kommentar, men hvis han blot havde gjort sig bekjendt med Aargangen 1845[104]) af Baers Tidsskrift, vilde han deri have fundet den mest uforbeholdne Tilbagekaldelse af dem og den fuldstændigste Æresoprejsning fra Baers Haand til Tscheljuskin og undgaaet at tillægge en Mand Udtalelser, som denne ikke har vedkjendt sig i den sidste Menneskealder. Ligeledes er Middendorff meget omhyggelig i sin Fremstilling af disse Maalingers Historie og uforbeholden i sin Ros. Han siger: «I Foraaret 1742 satte Tscheljuskin Kronen paa Værket, idet han fra Chatangafloden rejste omkring den østlige Tajmyrhalvø og tillige omkring Asiens Nordspids. Han er saaledes ikke alene den eneste, hvem det allerede for 100 Aar siden lykkedes at naa og at omrejse dette Forbjærg, men at han, fremfor alle andre, havde Held med sig ved dette Vovestykke, maa alene tilskrives hans fremragende Evner. Ved sin Udholdenhed som ved sine nøjagtige og punktlige Maalinger bærer han Prisen for alle i Tajmyrlandet virkende Sømænd.» Og endelig har Sokolóf 1851 offentliggjort en meget nøjagtig og vidtløftig Fremstilling af disse Arbejder samt et Uddrag af Tscheljuskins Dagbøger fra Tajmyrhalvøens Kaartlægning, der senere offentliggjordes paa Tysk af Dr. Petermann[105]). Imellem Tscheljuskins og Nordenskiolds Bredebestemmelse fra Tajmyrlandets Nordspids er der kun en Forskjel af næppe 3 Minutter.

II.

Kurilernes og Japans Opdagelse nordfra. — Ingen trænger dog i den Grad som *Spangberg* til at rehabiliteres. Han fortjener en selvstændig Plads i Geografiens Historie, og han er bleven fuldstændig udelukket fra den. O. Peschel og Professor Ruge kjende ham som Berings næstbefalende, men ikke som Kurilernes og Japans Opdager fra nord af. Og dog var netop dette hans Opgave. Fra Kamtschatka skulde han opsejle Nipon, knytte de russiske Undersøgelser til den vestevropæiske Kartografi af Nordjapan, undersøge det mellemliggende Strøgs Geografi, særlig de kartografiske Misfostre, der gjennem et helt Aarhundredes Fordrejelser havde udviklet sig af *de Vries'* forstandige Kaart over Øst-Jesso, Jeturup (Staaten Eiland) og Urup (Kompagniland), samt kaartlægge Kurilerne. Vi have alt tidligere omtalt disse grove Fordrejelser. De beherskede dengang hele den lærde Verden, men antoge de mest barokke Former. Brødrene De l'Isle's Version, der dog maaske var den mest ædrulige, ses af medfølgende Kaart (II). Hos Strahlenberg (1730), hos Bellin og Charlevoix (1735), højt ansete Navne i Datidens lærde Verden, tegnedes Kamtschatka og Jesso som et stort Fastland, adskilte ved snevre Sunde fra Japan, der fortsattes paa Kamtschatkas Meridian, og fra en østlig Ørække, Staat- og Kompagniland, der syntes at udvikle sig kontinentalt ud i det stille Hav.

Kirílof, der kjendte og benyttede Berings Kaart over Østasien og havde Kundskab om de nordligste Kuriler, indførte de dertil svarende Rettelser paa sit Generalkaart over Rusland (1734), men fastholdt for Jessos og Japans Vedkommende en højst uheldig Komposition af hollandske og Strahlenbergske Efterretninger og skød Nipon meget for langt ud imod Ost. Fra disse kartografisks Hjælpemidler kunde Spangberg kun hente Vildfarelser og Forvirring, og stort bedre stod det sig ikke med hans virkelige Forgængere i den praktiske Forskning. Peschel fortæller, at *Ivan Kosyrevski* i Aarene 1712—13 fuldstændig undersogte den kurilske Ørække[106]), men der er meget liden Sandhed i dette; thi vel søger Forfatteren at støtte sig til G. F. Müller og henviser til hans Bog, men denne siger netop her udtrykkelig: Alle Kosyrevskis Søfarter indskrænke sig til de to første Kuriler, længere har han ikke været, og alt, hvad han iovrigt fortæller, er hentet fra andres Meddelelser[107]). Det er muligt, at Müllers Dom er en Smule ensidig, men alligevel staar det fast, at Kosyrevskis Beskrivelse af Kurilerne kun i ringe Grad støtte sig paa egne Undersøgelser, og at han langtfra fortjener den Plads, Peschel og Ruge have indrømmet ham. Heller ikke *Lushins* og *Jevreinofs* Togt i Sommeren 1721 naaede ret vidt, næppe ud over den 5te eller 6te Ø, og med dem standsede de russiske Undersøgelser før Spangberg[108]).

Den japanske Expedition 1738 foretoges med tre Skibe. *Spangberg* og Petróf førte den enmastede Brigantine »Erkeengelen Michael«, Løjtnant *Walton* og Styrmand Kassimirof

den tremastede Dobbeltslup »Haabet«, og Underløjtnant Schelting Berings gamle Fartøj »Gawriel«. — »Michael« havde en Besætning af 63 Mand, der i blandt en Præstemunk, en Læge og en Probermester, og de to andre Skibe hver 44 Mand. Flotillen forlod Okotsk den 18de Juni 1738, men opholdtes af Ishindringer i det Okotske Hav og naaede først noget ind i Juli Bolsharætsk. Herfra afsejlede Spangberg den 15de Juli til Kurilerne for at begynde Kaartlægningen.

Den *kurilske Række*, de 1000 Øer eller Tsi-sima, som Japaneserne kalde dem, er 650 Kilometre lang. De ere kun en Samling Kratertoppe, der brat skyde op af Havet, og derfor yderst vanskelige at besejle. Den tætte Taage, der næsten uafbrudt hviler paa Havspejlet, skjuler alle Landkjendinger, paa de store Dybder giver Loddet ingen Vejledning, og omkring Øerne og gjennem de snevre Kanaler staa en tordnende Brænding og en rivende Strøm. Af disse Grunde trodsede de i næsten et Aarhundrede efter Spangberg nogle af Verdens modigste Sømænd. Capt. Gore, der til Slutning førte Cooks Skibe, maatte opgive deres Kaartlægning, La Pérouse naaede kun at undersøge Boussole'kanalen, Taage tvang Admiral Sarytschef (1792) til at opgive deres Undersøgelse, Capt. Broughton (1796) formaaede kun at omsejle de sydligste Øer uden dog at give et rigtigt Billede af dem, og først noget ind i dette Aarhundrede lykkedes det *Golovnin* at kaartlægge Ørækken bedre end Spangberg. — Alle disse Vanskeligheder mødte Spangbergs Expedition i fuldt Maal. Under stadig Kamp med Taage, med en rivende Strøm og

voldsom Søgang langs stejle og klippefulde Kyster omsejlede han indtil d. 3dje August 1738 31 Øer (vore Kaart have langt fra et saa stort Antal), og paa en Brede af $45^{1}/_{2}{}^{0}$ naaede han den store Ø *Nadeshda*, Haabet (Hollændernes Kompagniland, Urup); men, da han ingensteds kunde finde Ankergrund, da Nætterne begyndte at blive mørke og lange, da Skibsbrødet slap op, og Besætningen allerede forlængst var sat paa halv Ration, vendte han og naaede tilbage til Bolsharætsk d. 17de August. Løjt. Walton, der havde forladt Chefen og var løben ned paa $43^{1}/_{2}{}^{0}$ n. Br. og saaledes naaet til Jessos Parallel, indfandt sig nogle Dage senere. Som alle andre Chefer havde Spangberg Ret til uden fornyet Bemyndigelse at gjentage Togtet den følgende Sommer, og Vinteren gik derfor hen med Forberedelser til dette Togt. Saa godt det lod sig gjøre, søgte han at proviantere sig paa Kamtschatka, og, særlig til Kystundersøgelser, byggede han af Birketræ en 18aaret Slup, »Bolsharætsk«, der spotvis kaldtes »Birken«. —

Den 21de Maj 1739 stod han med alle fire Skibe ud af Havnen, naaede den 25de s. M. det kurilske Stræde, men styrede herfra Syd-Syd-Øst ud i det stille Hav for at opsøge Gamalandet og alle de legendariske Øgrupper, der vare indtegnede paa De l'Isle's Kaart. Denne sydlige Kurs, omtrent paa Kamtschatkas Meridian, holdt han til den 8de Juni til en Brede af 42^{0}, men, da han ikke saa' andet end Himmel og Hav, bøjede han af imod Sydvest og Vest for at »gjøre Landet« under Japans Kyster. Walton, der trods Chefens stræn-

geste Forbud, stadig søgte at gaa paa egen Haand, fandt endelig d. 14de Juni Lejlighed til at slippe bort og løbe sydvest hen, og, i forskjellig Brede, opdagede de samtidig, den 16de Juni, Land. *Walton* forfulgte Nipons Kyster helt ned til den 33te Bredegrad, men *Spangberg* indskrænkede sine Undersøgelser til Strøgene mellem 39 og $37^{1}/_{2}{}^{0}$ n. Br. Kysten var meget rig. En yppig Plantevækst, Vin, Oranger og Palmer dækkede dens Bredder, frodige Rismarker, talrige Landsbyer og folkerige Stæder iagttoges fra Skibene, Havet vrimlede med Fiske af en uhyre Størrelse og sære Former og førte mærkelige og ukjendte Plantedele ud til dem. Skibenes Ankomst fremkaldte stor Uro, Bavnene lyste om Natten langs Kysten, og Krydsere sværmede i respektfuld Afstand omkring dem. Den 22de kastede Spangberg Anker 1 Verst fra Kysten og søgte Forbindelse med Land. Japaneserne bragte Ris, Tobak, forskjellige Slags Tøjer og Frugter, som de paa meget billige Vilkaar byttede mod russiske Varer. De vare meget høflige, og Spangberg forskaffede sig nogle Guldmønter, der alt fandtes beskrevne hos Kaempfer; flere Personer af høj Rang indfandt sig i hans Kahyt og søgte at forklare ham Japans og Jessos Geografi ved Hjælp af hans Kaart og Glober, men, da hans Instrux paabød ham den yderste Varsomhed, og han den næste Dag saa' sig omgiven af 80 store Baade, hver med 10 à 12 Mand, lettede han Anker og stod Nordøst hen ud fra Kysten.

Det var hans Hensigt at kaartlægge den sydligste Del af den kurilske Række, og, som det vil ses af hans med-

følgende Kaart, har han forsøgt paa at udføre dette Arbejde og saaledes fuldføre sit Hverv fra 1738. En flygtig Betragter vil dog finde dette Kaart ikke alene meget utilfredsstillende og urigtigt, han vil ikke alene staa ganske desorienteret overfor disse vildt henkastede Øklumper, der ikke synes at have nogen Hjemmel i den af os kjendte Virkelighed, men han vil endog være tilbøjelig til at mistænke Spangberg for et grovt Bedrag. Dette er dog vist meget uretfærdigt, og efter et nøje Studium af Nutidens Søkaart turde den efterfølgende Opfattelse staa sin Prøve. For at kunne forstaa hans Sejlads og Kaart gjælder det hovedsagelig kun om at bestemme hans første Anløbsplads under Kurilerne, Øen *Figurnyj*, og at identificere den med Nutidens Benævnelse. Han opdagede denne Ø den 3dje Juli; Müller siger, at den ifølge Journalen ligger paa 43° 50′ N., og uagtet Spangbergs Længder, der hvilede paa Skibsregningen, som Regel vare noget fejlagtige, hvilket blandt andet fremgaar af Øen Nipons alt for vestlige Beliggenhed, har han dog her truffet det rigtige. «Figurnyj» er *Sikotanøen* og indtager paa Kaartet dennes astronomiske Sted (efter Golovnin paa 43° 53′ N. og 146° 43′ 30″ Ø.). Denne Opfattelse bekræftes af et Kaart over de russiske Opdagelser, udgivet i Sct. Petersborg 1787, og af Capt. Broughton, der beskrev Øen i Efteraaret 1796 og gav den Navnet Spangbergs Ø efter dens første Opdager[109]). Med dette Fixpunkt er det ikke vanskeligt at forstaa og følge Spangberg. Han arbejdede under meget ugunstige Forhold; det var stadig Regn, Kysterne laa ind-

hyllede i en tæt Taage, og det lykkedes ham sommetider ikke at opdage Land i 4 Favnes Afstand[110]). Fra Figurnyj løb han sydvest hen, men opfattede under disse vanskelige Forhold Smaaøerne Taroko[111]) og Jessos Nordspids som én sammenhængende Kyst (Seljónyj, den grønne Ø) og ankrede i Bunden af Walvischbay, hans *Taalmodighedsbugt.* Herfra saa' han Bugtens vestlige Grænselinje, han berørte dens Spids, Cap Notske, opdagede Sirokots Halvøen og Dele af Øen Kona-siro, som han henholdsvis kaldte Konosir og Tsyntronnoj, men, i det han vendte ud for Cap Notske og gik øst ud i det stille Hav mellem Sikotan og Tarokoøerne, naaede han ikke over til selve den kurilske Række, og kun hans nordligste Ø i Gruppen, de tre Søstre, kan muligvis være Sydspidsen af Jeturup. Han stod derefter ned langs Jessos Østkyst, opfattede den dybe Akischis Bay som et Stræde, der skulde adskille Seljónyj og Konosir, satte saa næsten i ret Syd hen over den store Bugt paa Midt-Jesso, uden at se Land i Bunden af den, ned til Cap Jerimo, hans Matmai, og havde saaledes besejlet hele *Øst-Jesso*, men, paa Grund af den tætte Taage og de utilstrækkelige Undersøgelser, paa Kaartet udstykket Kysten i tre Ølande: *Matmai*, *Seljónyj* og *Konosir.* I sin Fremstilling havde de Vries 1643 sammenkjædet en hel Del Øer til et Land Jeço, og nu gik Spangberg til den modsatte Yderlighed, en alt for vidtdreven Udstykning af samme.

Fra den 3dje til den 25de Juli beskjæftigede Spangberg sig med disse Undersøgelser. Han stødte flere Gange sammen med Nord-Jessos Beboere, Aïnofolket, hvis mest fremtrædende

Karaktertræk udførlig beskrives af ham, men, da hans Mandskab led af Skørbug, da Dødsfaldene begyndte at blive hyppige, (indtil den 29de August, da han ankom til Okotsk, mistede han 13 Mand, der i blandt Doktoren), besluttede han at vende ved Cap Jerimo og paa Hjemrejsen at holde Kursen saa tæt ind under Kurilerne, at han kunde oversejle de yderste Partier af De l'Isle's Jeço, hele Kompagniland og de vestligste Strøg af Gamalandet. —

Spangbergs Undersøgelser vare langt fra udtømmende. Det lykkedes ham kun tildels at løfte det Slør, der saa vedholdende skjulte den sande Form af denne rigt artikulerede og saa vanskelige Del af Kloden. Hans Recognosceringer forfulgte kun Oceansiden af disse Kyststrækninger, og han maatte overlade *Jessos* og *Sachalins* Kaartlægning til en langt senere Eftertid, til La Pérouse, til Krusenstern, Golovnin og andre. Men ikke des mindre betegner hans Togt et stort Fremskridt i vor geografiske Viden, thi ikke alene forjog han uigjenkaldelig Datidens kartografiske Opdigtelser fra Kaartene, ikke alene gav han et i Hovedsagen rigtigt Billede af de kurilske Øer lige til Jeturup, den næstsidste af dem, men han bestemte ogsaa Nordjapans Plads, og han løste fuldtud sin egentlige Opgave: at vise Russerne Vej til Japan og at føje ogsaa dette saa længe omtvistede Stykke af Nordostpassagen til de øvrige Undersøgelser i samme Øjemed.

Som alle hans Fællers led ogsaa Spangbergs Anseelse under de voldsomme Systemskifter og det Fortielsessystem,

der senere raadede i Rusland. Hans Rapporter bleve ingensinde offentliggjorte, de russiske Kartografer udnyttede vel hans Kaart, men de forstode ikke med skønsom Kritik at indpasse hans ufuldstændige Kystlinjer i det alt givne, eller at skelne Ret fra Vrangt, ja, de udelod endog hans Kurslinje og udelukkede derved enhver Forstaaelse[112]). Kaartet trængte derfor ingensinde igjennem i Vestevropa, og Cook maatte rehabilitere ham saa vel som Bering[113]). Derefter blev Stemningen vel noget gunstigere, og Coxe[114]) f. Ex. benyttede hans Fremstilling af Kurilerne, men næsten samtidig fremkom nye og tildels bedre Omrids af disse Egne, og han sank da ned i fuldstændig Glemsel.

Spangbergs heldige Hjemkomst var et Lyspunkt i den nordiske Expeditions Historie, og *Bering* var meget tilfreds med hans Resultater. Han tillod ham og hans Mandskab at rejse til Jakútsk for at udhvile sig og befalede ham næste Foraar at afgaa til Sct. Petersborg for personlig at give Regeringen Underretning om Togtets Udbytte. Hans foreløbige Indberetning, der sendtes i Forvejen, fremkaldte megen Opsigt i Kejserindens Kabinet og megen Omtale i Hovedstadens ledende Kredse[115]), og endnu i Jakútsk modtog han Ordre til at rejse Dag og Nat for at naa Sct. Petersborg. Men imidlertid havde hans gamle Fjende *Píssarjef* ogsaa været virksom. Underhaanden, særlig hos Walton, der levede i stadig Fjendskab med sin Chef, havde han opsnappet nogle Efterretninger om Togtet og indberettede til Senatet, at Spangberg slet ikke havde været ved *Japan*, men under *Korea*,

og han søgte at bevise denne Paastand ved at henvise til førspangbergske Kaart, der, som vi have set, skød Japan 11—12 Grader for langt ud imod Øst, lige syd for Kamtschatka. Denne Sladder fandt Tiltro i Senatet. Et Ilbud afsendtes for at standse Spangberg, og i Kirinsk Fortet ved Lenaen modtog han i Sommeren 1740 Ordre til at vende tilbage til Okotsk og gjentage den japanske Rejse, medens en Kommission af Søofficerer og lærde gave sig til at granske Sagen, og disse vise Mænd kom efter flere Aars Overvejelser til den Slutning, at Walton havde været paa Japan, Spangberg derimod sandsynligvis under Koreas Kyster[116]). I Sommeren 1742 foretog han saa sit 3dje Japans-Togt, men, da dette mislykkedes fuldstændig, sandsynligvis paa Grund af Spangbergs Vrede over Regeringens uretfærdige og taabelige Optræden, og da det ikke har nogen geografisk Betydning, skulle vi ikke opholde os ved det[117]). —

III.

Berings Opdagelsesrejse til Amerika. Vi skiltes fra *Bering*, da han 1740 stod i Færd med at afgaa fra Okotsks Havn med Paketbaadene »Sct. Peder og Sct. Poul« samt to mindre Førselsskibe og et Fartøj, der skulde føre Videnskabsmændene *Steller* og la *Croyère* til Bolsharætsk. Hovedexpeditionens Maal var *Avatschabay* paa Kamtschatkas Østkyst,

hvis glimrende Havne vare blevne opdagede af Berings Mandskab for et Par Aar siden. Han havde derfor afsendt Styrmanden Jelágin for at kaartlægge Bugten, opsøge en beskyttet Ankerplads indenfor dens Grænser og anlægge en befæstet Boplads (Osstrog) ved dens Bredder. Dette Arbejde fuldendte Jelágin i Sommeren 1740, og, da Paketbaadene i Slutningen af September løbe ind i Avatschabay, fandt de allerede ved en mindre Vig paa den nordlige Side, Niakina guba, nogle Kaserner og Hytter, et Fort opførtes i Løbet af Vinteren, og den gudfrygtige Bering lod bygge en Kirke, helliget Sct. Peder og Sct. Poul, og saaledes lagde han Grunden til den nuværende By *Petropovlóvsk*. Pladsen voxede hurtig op til at blive Halvøens vigtigste og behageligste By, men det vilde rigtignok ikke sige meget. Endnu 1779 var den saa ubetydelig, at Cooks Officerer længe forgjæves spejdede efter den i Kikkert for sluttelig at opdage c. 30 Bjælke- og Jordhytter paa den Landtange, der beskytter Havnen. I Midten af dette Aarhundrede havde den omtrent 1000 Indbyggere, men siden Salget af russisk Amerika synker Berings By ned i haabløs Tilbagegang. Den har nu kun nogen Betydning for Pelshandelen og tæller næppe 600 Indbyggere[118]).

Dens første faste Indbyggere hidførtes fra Forterne ved Kamtschatkafloden[119]), og i Løbet af Efteraaret ankom en Drift Rener fra Anadyrskoj Osstrog for at forsyne det store Kommando paa over 200 Mand med frisk Næring og skaane de medbragte Forraad. Dette var meget nødvendigt, thi vel havde Bering forladt Okotsk med henved 2 Aars Proviant,

men ved en Officers Fejl strandede det ene Skib under Udløbet over Okotskbarren, og Ladningen, der bestod af Skibsbrødet til den forestaaende amerikanske Rejse, ødelagdes, uden at det strax kunde erstattes. Nogle mindre Uheld i Avatschabay svækkede yderligere de medbragte Forraad, og Bering blev derfor nødt til i Løbet af Vinteren at lade store Transporter føres over Land fra Bolsharætsk. Afstanden er omtrent 30 danske Mile, og, da der paa Halvøen kun havdes Hundeforspand, dreves de indfødte sammen fra de fjærneste Egne for at udføre disse Pligtkjørsler. Kamtschadalerne hade Rejser, de havde allerede lidt skrækkeligt under Kosakkernes Misregering, de behandledes grusomt, mange døde af Overanstrængelser og Savn, og de tabte Taalmodigheden, Stammerne omkring Tigil gjorde Oprør. Kosakhøvdingen *Kolessof*, der stadig var drukken, forsømte Tilsynet med Transporterne, meget blev fordærvet eller gik til Spilde, og Forraadene kom kun ufuldstændigt eller for sent til Stede. Da Havet brød op 1741, maatte Bering opgive sin oprindelige og fortræffelige Plan: at anvende 2 Aar til den forestaa-Rejse, at overvintre under Amerikas Kyst, at besejle denne fra 60 ^{0} n. Br. til det nuværende Beringsstræde og vende hjem langs den asiatiske Kyst. I Slutningen af Maj 1741 kunde han forsyne sine Skibe med kun $5^1/_2$ Maaneds tarvelig, om ikke snarere meget slet Proviant, og hans Skibsinventar og Reservetakkelage var baade mangelfuld og utilstrækkelig[120]). Berings Modstandsevne begyndte at give efter. Efter 8 Aars usigelig Møje og Besvær, efter alle de udstandne Anklager

og Mistænkeliggjørelser maatte han gjøre sig fortrolig med Tanken om en utilfredsstillende Slutning i det mindste paa hans første Sejlads. Desuden kunde Spangbergs Skæbne kun have en højst uheldig Indflydelse, thi den fortalte ham og hans Ledsagere, at selv med de bedste Resultater vilde det næppe være muligt at overvinde de hjemlige Autoriteters Fordomme eller deres Mistillid til den nydannede Marines Ydelser. Formodningsvis (thi Forhandlingerne ere ikke kjendte) var det saadanne Stemninger, der beherskede Bering og Tschirikóf, da de den 4de Maj sammenkaldte et Skibsraad for at raadslaa om den forestaaende Rejse, og uagtet de, saa vel som de bedste af deres Officerer, mente, at Amerika[121]) skulde søges Øst til Nord for Avatscha, uagtet de vare bekjendte med Gvosdjefs Opdagelse af Beringsstædets amerikanske Kyster 1732, og uagtet deres Iagttagelser i Vinterens Løb i rigt Maal havde bekræftet Chefens tidligere Opfattelse, lode de sig dog bevæge til først at opsøge det legendariske *Gamaland* i Sydøst. Dermed var Laaget taget af Pandoras Æske.

Denne skæbnesvangre Beslutning skyldtes væsentlig Brødrene *De l'Isle*, og, da dette Navn paa den mest afgjørende Maade er knyttet til Berings Liv og Berømmelse, maa vi her sige et Par Ord om Brødrene. Den ældste og mest begavede, *Guillaume*, repræsenterede utvivlsomt sin Tids geografiske Viden, men døde allerede 1726 og kom kun i Berøring med Czaren under dennes Besøg i Paris 1717 og gjennem senere Korrespondancer; men ikke des mindre vare

hans Kaartværker den værste Anstødssten for Berings første Rejse. Den langt yngre Broder, *Joseph-Nicolas*, indkaldtes der i mod til Rusland 1726 paa hins Anbefaling og ansattes som det nydannede Akademis ledende Astronom. I denne Stilling syslede han i 21 Aar med det store Riges Kartografi, under hans Tilsyn udkom Akademiets Atlas 1745, og det formentes, at han førte meget værdifulde geografiske Samlinger med sig til Paris 1747[122]). Men, hvis dette har været Tilfældet, har han ikke forstaaet at gjøre den rette Brug af dem, og han har ikke nogen geografisk Betydning. — Da han rejste til Rusland, medtog han uden særlig Indbydelse den ældre Broder, *Louis*, og gjorde alt for at skaffe ham en videnskabelig Stilling i Landet. Louis synes at have været en elskværdig Døgenigt, der satte megen Pris paa et godt Bord og et fyldt Bæger, men brød sig saa lidt som muligt om videnskabelige Sysler og Besværligheder. Da han som ungt Menneske studerede Theologi i Paris, fandt Faderen det nødvendigt at sende ham til Kanada, hvor han antog Moderens Navn *La Croyère* og i 17 Aar levede et vildt Soldaterliv, indtil Brødrene ved Faderens Død kaldte ham tilbage fra Landflygtigheden. I Sct. Petersborg underviste Broderen ham i Astronomiens Grundbegreber, sendte ham paa en Maalingsrejse i Lapland og forskaffede ham endelig Stillingen som ledende Astronom paa Berings andet Togt. Dette var et stort Misgreb. *Louis de l'Isle de la Croyère* udfyldte kun højst utilstrækkelig sin Plads, hans akademiske Ledsagere, Müller og Gmelin, saa' altfor dybt ned paa ham, og, under Trykket af

denne Ringeagt, under det uordentlige og langvarige Rejseliv i det barbariske Land og uden medfødt Modstandsevne, sank La Croyère mere og mere ned i haabløs Sløvhed. Hans astronomiske Maalinger paa Kamtschatka ere værdiløse, og hans russiske Medhjælpere, særlig Krassilníkof, udførte denne Side af Expeditionens Arbejder. —

Allerede 1730 kom *Bering*, som vi have set, i et uheldigt Forhold til Joseph de l'Isle, og dette forværredes siden. 1731 paalagde Senatet denne at udarbejde et Kaart over den nordlige Del af det stille Hav for grafisk at fremstille de endnu uløste Opgaver for den geografiske Forskning. Han afleverede dette Kaart til Senatet d. 6te Okt. 1732[123]), altsaa 2½ Aar efter Berings Forslag til den store nordiske Expedition, men ikke des mindre undsaa han sig ikke ved 1750 — paa Grundlag af netop dette Kaart og en medfølgende Memoire — at tillægge sig selv Berings Initiativ og at offentliggjøre en aldeles forvrænget Fremstilling af hans 2den Rejse[124]). Han fastholdt alle sin ældre Broders Gjætninger om Gama- Kompagni- og Staatenland samt Jeço, skjønt de hvilede paa højst usikre Efterretninger og kartografiske Fordrejelser gjennem flere Slægtled, men kasserede paa det ubarmhjærtigste alle russiske Efterretninger af langt yngre og langt sikrere Oprindelse, saa at kun *Berings* og tildels *Ievreinofs* og *Lushins* Kaartomrids af de første kurilske Øer bleve optagne paa det officielle Kaart. Han forkastede hellere alle russiske Arbejder, der kunde gjøres tvivlsomme, end sin Broders Autoritet, og endnu 1753, over 20 Aar efter Spang-

bergs og Berings Rejser, søger han vedvarende at hævde Guillaume's og sine egne Urimeligheder i disse Landes Kartografi. Det var tildels denne haardnakkede Fastholden af Familiefordomme, der berøvede *Spangberg* hans velfortjente Løn og førte *Berings* sidste Togt mod en sorgelig Afslutning[125]).

Da den anden kamtschadalske Expedition forlod Sct. Petersborg, overgaves De l'Isle's Kaart saavel til *Bering* som til *La Croyère;* De l'Isle skrev dennes forøvrigt dygtigt affattede Instrux, og han udvirkede, at Senatet paalagde Bering og Tschirikóf at raadføre sig med *La Croyère* om Rejserouten til Amerika, en meget fornuftig Bestemmelse under Forudsætning af, at han havde været en indsigtsfuld og perfektibel Geograf, men nu betød det kun, at de skulde rette sig efter De l'Isle i Sct. Petersborg. I Skibsraadet d. 4de Maj 1741 fremdrog La Croyère strax det ovennævnte Kaart og henviste Expeditionen til først at opsejle Gamalandet, der kun kunde ligge nogle faa Etmaal i Sydøst og vilde give en god Vejledning til at finde Amerika. Men La Croyère var kun Talerør for Broderen, der i Memoiren havde bygget sit Hovedræsonnement herpaa. Han siger i denne, at Amerika kan opsejles fra Tschuktscherhalvøen, fra Kamtschatkaflodens Munding, men lettest og sikrest fra Avatschabay imod Sydøst til Gamalandets Nordkyst. For at støtte denne Antagelse tilføjer han: »Det gjør mig ondt ikke at have truffet andre Oplysninger om dette af Don Jean de Gama sete Land, end hvad der herom findes nedlagt — — paa de sidste Kaart af

min salig Broder, hans allerkristelige Majestæts første Geograf; men, da han har markeret Landets Beliggenhed til Kompagniland og til Jeço, og da jeg fra anden Side er sikker paa disse to Landes Beliggenhed, saa er jeg derved ogsaa bleven overbevist om Gamalandets rette Beliggenhed og Afstand fra Kamtschatka[126]).«

At disse skrøbelige Argumenter udøvede nogen Indflydelse paa Skibsraadet den 4de Maj kunde synes uforstaaeligt, naar ikke de hjemlige Myndigheders Optræden haves i Erindring. For to Aar siden havde *Spangberg* og hans Hjælpere sejlet tværs over baade Kompagni-, Staaten- og Jeçolandet og derved berøvet De l'Isle ethvert Holdepunkt, Bering og Tschirikóf vare fortrolige med disse Rejsers Udbytte og delte Spangbergs Opfattelse; de kunde derfor umulig tillægge De l'Isle's Anvisning, der støttede sig til forældede Forudsætninger, nogen stor Betydning, men paa den anden Side havde de hverken moralsk eller praktisk Selvstændighed nok til at gaa deres egne Veje, de almindelige Regeringslove og særlige Senatsbestemmelser bandt deres Hænder, de skulde overgive alle vigtige Beslutninger til Kommissionsbehandling, og de vare meget langt fra at være souveraine Skibschefer efter Nutidens Opfattelse. Under saadanne Forhold fandt de det opportunt og muligvis nødvendigt at rette sig efter de lærdes Mening for senere i enhver Henseende at kunne værge sig imod Akademiets Kritik. Kommissionen besluttede, at Expeditionen først skulde søge at opsejle Gamalandets Nordkyst, følge denne øst paa til Amerika og vende om saa be-

tids, at de kunde være hjemme i Avatschabay ved Slutningen af September, men derved førtes Skibene dybt ned i det stille Hav og bort fra Alëuternes Ørække, der som en Ariadnetraad hurtig vilde have fort dem over til det vestlige Fastland[127]).

IV.

I Løbet af Maj Maaned udrustedes Skibene og forsynedes med $5\frac{1}{2}$ Maaneds Proviant, 12 Favne Brænde, 100 Td. Vand og 2 Rofartøjer hvert. *Sct. Peter*, der førtes af *Bering*, havde en Besætning af 77 Mand, hvoriblandt Lieut. Waxel, Mesteren Khitrof, Styrmændene Hesselberg (Øselberg) og Juschin, Kirurgen Betge, Konduktøren Plenisner, den degraderede Ofzyn og Adjunkt Steller. Ombord paa *Sct. Poul*, fort af Kapitainlieut. *A. Tschirikóf*, fandtes Navigationsofficererne Tschegatschof og Plautin, La Croyère og Underkirurgen Lau, i det hele 76 Mand. Før Afrejsen havde *Bering* dog endnu en meget vanskelig Sag at bringe i Orden. Hans Instrux paalagde ham at have en bjærgværkskyndig Mand med til Amerika, men ved Spangbergs tredje, uforudsete Japanrejse havde han maattet afgive Mineralogen Hartelpol til dette Togt, og det var umuligt i Østsibirien at finde en teknisk dannet Mand, der kunde udfylde hans Plads. Bering henvendte sig derfor allerede i Februar til Adjunkt *Steller* og søgte at bevæge ham til at overtage Pladsen som Naturforsker og Mineralog under Rejsen. *Steller* var født i Windesheim i Franken 1709. Han studerede først Theologi og be-

steg endog Prædikestolen, da Naturstudiet pludselig drog ham bort fra Kirken. Han lagde sig efter Medicin og Botanik, tog Lægeexamen i Berlin og docerede sin Videnskab i Halle; men dels af Trang, dels af Lyst til Rejser begav han sig til Danzig, hvor han blev Saarlæge paa et russisk Skib, og landede efter en Række Omskiftelser som Adjunkt ved det videnskabelige Akademi i Sct. Petersborg. Efter eget Ønske gik han til Sibirien som Gmelins og Müllers Medhjælper, og, da disse Herrer fandt det altfor ubekvemt at rejse længere Ost paa end til Jakútsk, paatog han sig Kamtschatkas Undersogelse. Han var en videnskabelig Enthusiast, der ikke ændsede Hindringer og Farer, en skarp og lykkelig Iagttager, der har beriget Naturvidenskaben med flere klassiske Kapitler, et hidsigt og varmtfølende Gemyt, der angreb enhver Uret uden Persons Anseelse. Hans Pen kunde tilspidses til epigrammatisk Skarphed, og hans Tunge skaanede ingen. — I 1741 ønskede han at udstrække sine Undersøgelser til Japan og havde indgivet en Ansøgning til Akademiet om Tilladelse til at deltage i Spangbergs 3dje Rejse, da Bering søgte at hverve ham for Togtet til Amerika. Steller havde dog mange Betænkeligheder ved uden Ordre eller Orlov at forlade sit Granskningsfelt, og Bering maatte paatage sig alt Ansvar over for Senatet og Akademiet og lade et Skibsraad af samtlige Officerer tilsikre ham Hvervet som Expeditionens Mineralog, før han gik ind paa Tilbudet. Desuden skal Bering mundtlig have overdraget ham at gjøre Iagttagelser paa alle Naturrigets Omraader og tilsikret ham enhver fornøden

Hjælp under Togtet. Steller beskylder Bering for, at han ikke holdt disse Løfter, og, om han end til det sidste bevarede Højagtelse for dennes Sømandsdygtighed og ædle Karakter, udviklede der sig dog under Rejsen et meget heftigt Fjendskab mellem Steller og Søofficererne, særlig Waxel og Khitrof, og dette Fjendskab har fundet et meget prægnant Udtryk i Stellers Dagbog[128]), i denne Henseende mere en Pamphlet end en Rejseskildring. Desværre er det umuligt med vore nuværende Hjælpemidler at gjennemskue Forholdet. Om Berings amerikanske Rejse have vi nemlig kun »Sct. Peders« Journaler, førte af Waxel, Jushin og Khitrof, og en Beretning af Waxel, der alle ere benyttede af Sokolóf i det hydrografiske Departements Memoirer, samt Stellers Rejsedagbog, der ganske anderledes gaar i Detail end de officielle Beretninger, og, da Sokolóf kun har ringe literær Sans og endnu mindre Sympathi for de stridende Parter, særlig for Bering, har han ikke gjort noget Forsøg paa at skifte Sol og Vind lige mellem de stridende Parter. Stellers Kritik maa først og fremmest betragtes som Udslag af den Misstemning, der saa let og saa hyppig gjør sig gjældende mellem en Expeditions Chef og de medfølgende Naturforskere, mellem Mænd med afvigende Interesser og forskjellige Formaal. Bering og Steller, Cook og hans Naturforskere, Kotzebue og Chamisso ere kun nogle fremtrædende Exempler paa denne Uoverensstemmelse, og det er bekjendt nok, at Cook kaldte Videnskabsmændene »de fordømte Fredsforstyrrere,« og at han mere end én Gang truede med at sætte dem af paa en

eller anden Ø i Oceanet. Steller beskylder Bering for at tage for meget Hensyn til sine underordnede Officerer, men disse have formodentlig rejst Modbeskyldningen, at han tog for meget Hensyn til de lærde, i hvert Fald er det ofte bleven lagt ham til Last, at han — overensstemmende med Instruxen — drog la Croyère ind i Raadslagningerne i Avatscha. — Desuden var Steller et hidsigt Hoved og en lidenskabelig Natur, der holdt enhver Tanke fast til det yderste. Det fremgaar af mange Punkter i hans Beskrivelse, at han paa hele Rejsen var geografisk desorienteret og selv efter Hjemkomsten bildte sig ind, at de to Verdensdele kun vare adskilte ved en snever Kanal[129]). — Han lod sig lede af videnskabelige Iagttagelser, og, da »Sct. Peter« ikke sejlede længere borte fra Alëuterne, end at Søgræs, Robber og Fugle kunde vise sig, forestillede han sig stadig, at de vare inde under den nye Verdens Fastland. Søofficererne søgte derimod Vejledning i Lodskud, men, da deres Sejlretning førte dem ud paa Stillehavets store Dybder, hvis Rand meget stejlt stiger op til Alëuterne, kunde deres Maalinger ingen Vejledning give dem, og paa flere Punkter har Steller utvivlsomt Ret. Den væsentligste Grund for hans Klager maa dog søges i Chefens Sygdom, og det er let at indse, at Berings overlegne Sømandsdygtighed vilde have sikret Togtet et andet Udfald, hvis ikke Skørbugen, endog paa et meget tidligt Tidspunkt, havde undergravet hans Kraft. —

Efter en Rejsebøn afsejlede Skibene den 4de Juni 1741. Forhaabningerne vare store, den nye Verden skulde endelig

aabne sig for dem. Efter den vedtagne Plan styredes imod Sydøst, og trods uheldige Rivninger lod Bering Tschirikóf have Têten for derved at berøve ham enhver Grund til Klage. — De holdt Kursen til den 12te Juni om Eftermiddagen, og de befandt sig da, efter at have tilbagelagt 688 Mile i Sydøst, paa $46^{0}\ 9'$ n. Br. og $14^{1}/_{2}{}^{0}$ ø. L. f. Avatscha. Ifølge De l'Isle's Kaart skulde de altsaa forlængst have mødt *Gamalandets* Kyster, men de saa' kun Himmel og Hav, og Bering gav derfor Befaling til at vende. Med ugunstige og omløbende Vinde arbejdede de sig i de følgende Dage i N. t. Ø. op paa $49^{1}/_{2}{}^{0}$ n. Br., hvor *Tschirikóf* den 20de Juni i Storm og Tykning forlod Bering og styrede i Øst til Nord op imod Amerikas Kyst uden at søge Forbindelse med »Sct. Peter.« Dette var Togtets første alvorlige Uheld. I to hele Døgn opholdt *Bering* sig paa Adskillelsespunktet for atter at opnaa Forbindelse, og, da dette ikke lykkedes, sammenkaldte han et Skibsraad, hvori al videre Søgen efter »Sct. Poul« opgaves, og hvori det vedtoges — for at fjerne enhver Tvivl — endnu en Gang at løbe ned paa den 46de Bredegrad og opsøge Gamalandet. Ankommen paa denne Brede saas nogle Fugle, og de fortsatte da Kursen til $45^{0}\ 16'$ n. Br. og $16^{0}\ 23'$ ø. L. fra Avatscha, men selvfølgelig uden Udbytte. I de følgende 4 Uger løb Skibet mellem N. og Ø. op imod det vestlige Kontinent, men, da de ved deres sydlige Kurs vare komne ud paa Tuskaroradybet, der med flere 1000 Favnes Dybde løber lige ind under Alëuterrevet, fandt de ingensomhelst Vejledning om Land i deres Lodskud, uagtet de sejlede

næsten parallelt med den nævnte Ørække. *Bering* opholdt sig allerede stadig i Kahytten; de gjennemgaaede Gjenvordigheder, hans 60 Aar og en begyndende Skørbug knækkede hans Modstandsevne, og hans Officerer, *Waxel* og *Khitróf*, affærdigede Stellers Iagttagelser med haanlige Spydigheder. Først den 12te Juli toge de Forsigtighedsregler mod en pludselig Ankomst under Land. De bjærgede en Del af Sejlene om Natten og lagde bi. De havde da været omtrent halvanden Maaned i Søen, Vandforraadet var allerede halvt forbrugt og efter Skibsregningen, der fremviser en Fejl af over 8°, havde de tilbagelagt 46½° (ɔ: 54½°) fra Avatschas Meridian. I et Skibsraad den 13de Juli besluttedes det derfor at styre lige Nord, liggende N. N. Ø. an, og om Middagen den 16de Juli,× paa en observeret Brede af 58° 14′ og en Længde af 49½° o. f. A., saa' de endelig Land imod Nord. Landet[130]) var meget højt, Kysten sønderreven, snedækt, ugjæstmild og kranset af Øer, og bag disse hævede en snedækt Bjærgtop sig saa højt op i Skyerne, at den kunde ses 16 tyske Mile ude i Havet. »Jeg erindrer ikke« — siger Steller — »at have set et højere Bjærg i hele Sibirien og Kamtschatka.« Dette Bjærg var Vulkanen *Sct. Elias*, der har en Højde af c. 18,000 Fod; det var lykkedes Bering at opdage Nordamerika fra Øst af. — Da de havde Modvind, bevægede de sig meget langsomt imod Nord, og først den 20de Juli om Morgenen ankrede de op ved den vestlige Side af en Ø, som de gave Navnet *Sct. Jlii* (Sct. Elias) efter Dagens Helgen. Samme Dag gik *Khitróf* med 15 Mand i Stor-

× Steller Tagebuch, p. 25 siger dog: Wir sahen das Land bereits den 15ten Julius, weil ich es aber zuerst angegeben hatte, und es freylich noch nicht so merklich war, das man es hätte in Prospect [illegible]
[illegible]

baaden ud for at opsøge en Havn og for at undersøge Øen og dens nærmeste Omgivelser. *Steller*, som havde ønsket at ledsage ham, landsattes derimod med det Mandskab, der hentede frisk Vand paa Sct. Elias, og søgte, saa godt det lod sig gjøre i nogle faa Timer, at undersøge Øens naturhistoriske Forhold. Khitróf omsejlede Øen[131] og traf paa adskillige Spor af menneskelig Beboelse. Paa en af Naboøerne fandtes saaledes et Træhus med Ovn, en Barkkurv, en Træspade, nogle Muslingskaller og en Hvæssesten, hvorpaa der syntes at være poleret Kobberredskaber. I en Jordhytte traf en anden Afdeling en Del røget Fisk, en brækket Pil, Levninger af Ild o. a. desl. Fastlandets Kyst, der var bjærgrig med snedækkede Toppe, saa's i en Afstand af 8 Mile, og en beskyttet Havneplads fandtes paa Nordsiden af den store Ø. Alle Øerne vare skovrige, men Trævæksten saa lav og spinkel, at brugtbart Tømmer til Mersræer ikke var for Haanden[132]). Paa sin dristige Vandring, kun af og til ledsaget af en Kosak, trængte *Steller* ind i disse Skove, hvor han opdagede en Kjælder, der ligeledes indeholdt Fødemidler og forskjellige menneskelige Redskaber, og, da en Del af disse sendtes om Bord paa Skibet, lod Bering nedlægge — som en Art Erstatning — en Jærngryde, 1 Pd. Tobak, en kinesisk Pibe og et Stykke Silketøj[133]).

V.

I Literaturen hersker endnu fuldstændig Usikkerhed med Hensyn til Berings Ø, *Sct. Elias*, og dens Beliggenhed under Amerikas Fastland. Denne Usikkerhed skyldes dels Müller, dels Cook. Müller er forvirret og unøjagtig. Han siger[134]), at Bering saa' Amerikas Fastland paa en Polhøjde af 58 ° 28 ' og en Længdeforskjel fra Avatscha af 50 ° (i Virkeligheden 58 ° 14 ' og 56 ° 30 '), men han angiver hverken Brede eller Længde for *Eliasøen*, hvilket er Hovedsagen, og paa Kaartet 1758, hvor han dog er noget mere detailleret end i Beskrivelsen, har han paa Bredegraden 58 ° 28 ' skrevet „*Kyst opdaget af Bering 1741*". Paa saa løse Angivelser lader sig intet opbygge. Men i Skibsjournalen, som Müller dog formodentlig maa have kjendt, sættes *Eliasøens* Brede efter Observation til 59 ° 40 ' og Længden efter Skibsregningen til 48 ° 50 ' øst for Avatscha, men, da Berings Skibsregning paa Grund af den stærke Strøm, der i disse Farvande ofte løber med 20 Mil i Døgnet, havde en Fejl af c. ÷ 8 Grader, bliver Længden omtrent 56½ ° øst for Avatscha, og paa dette saaledes tilnærmelsesvis astronomisk bestemte Punkt ligger *Kajakøen* (Cooks Kayes Ø), der har en Polhøjde af 59 ° 47 ' og en Længde af 56 ° 44 ' ø. f. Avatscha, og det maa derfor være Opgaven at skaffe Bevis for, at denne Ø virkelig er Russernes *Guanahani* ɔ: Sct. Elias. *Cook* danner Grundlaget for den hidtil gjældende Opfattelse, men ingen kan paa dette

Punkt være mere usikker eller mere varsom end han. Han siger[135]: »Müllers Fortælling om Rejsen er saa forkortet og hans Kaart saa yderlig unøjagtigt, at det næppe er muligt ved hin eller ved dette eller ved at sammenligne begge, at paavise en eneste Plads, som denne Søfarer enten saa' eller betraadte. Skulde jeg danne mig en Mening om *Berings* Rejse under denne Kyst, vilde jeg antage, at han kom ind under Land i Nærheden af Mount Fairweather. Men jeg er paa ingen Maade vis paa, at den Bugt, jeg opkaldte efter ham, er det Sted, hvor han ankrede op. Heller ikke véd jeg, om det Bjærg, jeg kaldte Mount Sct. Elias, er det samme fremtrædende Bjærg, som han gav dette Navn, og jeg er fuldstændig ude af Stand til at fastsætte Beliggenheden af hans Kap *Sct. Elias.*" — Det skulde synes, at saa usikre og tilbageholdende Ytringer ikke egnede sig til kritikløs Gjentagelse, men ikke des mindre hentes de faa Minder, Nutidens Kartografi har bevaret om dette Afsnit af Berings Opdagergjerning, hovedsagelig fra Cooks Kaartblad, thi den store Søfarers nærmeste Efterfølgere (Dixon 1785, La Pérouse 1786, Malespina 1791 og Vancouver 1792), ved hvis Arbejder Nordvestkysten videnskabelig kaartlagdes, fastholdt med nogle betydningsløse Ændringer den Cookske Opfattelse paa dette Punkt. Efter denne laa Berings Bay paa 59° 18' n. Br. og 139° V., men Cook havde ikke selv undersøgt samme, ja, han fandt kun »Antydning« af en Bugt, og *La Pérouse* og *Vancouver*, hvis Undersøgelser gik langt mere i Detail, og som paa det angivne Sted ikke fandt nogen Bugt, maatte derfor opsøge

en passende Plads til samme i Nærheden. La Pérouse forlægger Berings Bay 10' længere imod Syd, til den nuværende Alsekhflod N. V. for Mount Fairweather, hvis laguneagtige Munding han kalder *Rivière de Bering*, og Vancouver mente, i La Pérouse's Bay *de Monti*, Dixon's *Admiralitets Bay*, paa 59° 42' N., at have fundet Berings sande Anløbspunkt. Vancouvers Opfattelse har hidtil hævdet sig. Navnene Beringsbay, Admiralitetsbay, eller, som Russerne kalde den, *Jakutat*, findes Side om Side, men det sidste Navn er dog ifærd med at fortrænge det første og med Rette, thi *Bering* har aldrig været i eller ved denne Bugt[136]). —

Men medens den Cookske Kartografi lagde Berings amerikanske Anløbspunkt alt for langt imod Øst, have Russerne gjort sig skyldige i den modsatte Fejl. Paa det Kaart, Admiralitets-Collegiet medgav Kaptain *Billings* paa hans store Stillehavsexpedition, betegnedes Sydspidsen af *Montagueøen* i Prince Williams Sund (Øens russiske Navn er Tschukli), som Berings Forbjærg Sct. Elias, og Admiralitetet gav ham Ret til, saasnart Expeditionen havde naaet dette Punkt, at tillægge sig en højere militær Rang, hvad han ogsaa gjorde[137]). Med vanligt Skarpsind er derimod Admiral *Krusenstern* kommen Sandheden saa nær, som det, uden Berings eget Kaart og Skibsjournalen, vel var muligt. Han gjør opmærksom paa, at efter Stellers Fremstilling maa »Sct. Peder“ have anløbet Amerika vestligere end Jakutatbay, og han anser det for meget sandsynligt, at Ankerpladsen maa søges ved en af Indgangene til Comptrollersbay, enten mellem Kap *Suckling* (der

paa russiske Kaart sommetider kaldes Kap Sct. Elias) og *Point Le Mesurier*, eller mellem *Kajak* og *Wingham* Øen. Vi skulle snart se, at denne sidste Antagelse er rigtig. *O. Peschel* har ikke vovet at slutte sig helt til Krusensterns Opfattelse, men han gjør dog opmærksom paa Beringsbay's urigtige Beliggenhed, han forlægger Anløbspunktet Vest for Kajakøen, og han ivrer imod, at Eliasbjærget opfattes som Berings Forbjærg, noget, der turde være temmelig overflødigt[135]). — Hele denne Usikkerhed er saa meget mere paafaldende, som der i *Sauers* og *Sarytschefs* Rejseværker lige fra dette Aarhundredes Begyndelse har foreligget gode Elementer til at fastsætte Berings Anløbspunkt og Sct. Elias's Identitet med den nuværende *Kajakø*, og, efter at det russiske Admiralitet (1851) har offentliggjort Berings eget Kaart, kan der ikke længere herske Skygge af Tvivl. Dette Kaart meddeles her, og en Sammenligning mellem Eliasøen og Kajak er derfor mulig (Kaart IV). Øernes astronomiske Sted, deres Stilling til Fastlandet, deres Omgivelser, deres Kystlinjer, deres Udstrækning i Længde- og Brederetningen, Dybdeforholdene omkring dem — alt beviser, at de ere identiske, og Sauers og Sarytschefs Beskrivelser, der ere aldeles uafhængige af *Sct. Peders* Journal, falde nøjagtig sammen med dennes Omtale af *Elisaøen*. Sauer siger, at Øen fra sin sydligste Spids løber imod Nordøst (»trend north 46 ^{0} east«), at den er 12 engelske Mile lang i lige Linje og indtil 2½ Mil bred, at der Vesten for Øens nordligste Del findes en anden mindre Ø (Wingham) med adskillige Holme nærmere Fastlandet, hvorved en godt beskyt-

tet Havn dannes bag en Barre med omtrent 7 Fod Vand ved Ebbetid, altsaa netop paa det Sted, hvor *Khitróf*, som vi alt have set, fandt en brugbar Havn for Sct. Peder[139]). Saavel i *Journalen* som hos *Steller* skildres *Sct. Elias* som bjærgrig navnlig imod Syd, som stærkt bevoxet med lavstammet Naaleskov, og særlig fremhæver *Waxel*, at der ud for dens stærkt fremspringende Sydspids, Berings Kap Sct. Elias, saa's en enligstaaende Klippe i Havet, en »Kekur«, der ligeledes er indtegnet paa Kaartet. Hos Sarytschev og Sauer hedder det om *Kajakøen*, at den er bjærgrig, stærk skovgroet (med lavstammede Træer, siger Cook), dens Sydspids hæver sig højt over Resten af Øen og slutter meget stejlt i et nøgent, sadelformet hvidt Bjærg. En enligstaaende Klippe af samme Stenart, en pyramideformet Stensøjle (»Kekur«, »Abspringer«) ligger nogle faa Favne fra Spidsen. I sine smukke Kystprofiler af Kajakøen har *Cook* ligeledes denne Klippe umiddelbart syd for Spidsen. — Kommer hertil, at *Berings* sande Længde og Brede bestemt vise hen til *Kajakøen*, at hans Sejlretning langs den nye Kyst kun er mulig under den samme Forudsætning, at den Retning, hvori Søfareren fra sin Ankerplads saa' *Eliasbjærget*, nøjagtig falder sammen med dettes Beliggenhed for Kajakøen, at de af ham anførte Dybdeforhold passe paa Kajakøen, men særlig ikke omkring Montagueøen, der omgives af langt anseligere Dybder, der ikke har nogen af de oven for beskrevne Ejendommeligheder, der desuden har en saa stor Omkreds, at Khitróf umulig i et halvt Døgn kunde omsejle den, samt endelig, at alt, hvad

Steller meddeler som Kjendetegn paa, at en stor Strøm udmundede nær Ankerpladsen, finder sin nærliggende Forklaring i den store Copper- eller Atnamunding i 60° 17' N., saa vil man næppe kunne værge sig imod den Overbevisning, at *Kajakøen er Berings Sct. Elias*, og at Vancouvers Kap *Hamond* er hans Kap *Sct. Elias*.

Desuden kan det erindres, at de indfødtes Overlevering ligefrem bekræfter denne Overbevisning. Medens Billings' Expedition opholdt sig i Prince William's Sund — fortæller Sauer — kom en gammel Mand ombord og meddelte, at hans Stamme om Sommeren gjorde Jagtudflugter til Kajakøen[140]). For mange Aar siden, medens han endnu var Dreng, var det første Skib ankommen under Øen og havde ankret op tæt ved dennes vestlige Side. Der sendtes en Baad i Land, men da den kom nærmere, flygtede alle de indfødte, og først, da Skibet atter var sejlet bort, vendte de tilbage til deres Hytter, hvor de i deres underjordiske Forraadskamre fandt nogle Glasperler, Blade (Tobak), en Jærngryde og nogle andre Ting. Sarytschef giver en i Hovedsagen overensstemmende Fremstilling af dette Møde, og det hele stemmer nojagtig med *Stellers* Beretning[141]).

Denne Række Kjendsgjerninger er — saavidt mig bekjendt — ikke tidligere bleven sammenstillet, men Sokolóf fremsætter, uden Bevis, at Berings »landfall« var Kajakøen, og denne rigtige Opfattelse begynder at arbejde sig ind i de amerikanske Kaartværker, hvor man i de seneste Aar vil finde

Kap *Sct. Elias* indtegnet paa den rigtige Plads samt en „*Beringshaven*" nord for Kajakøen[142]). —

VI.

Det er meget vanskeligt at danne sig et helt upartisk Billede af *Berings* Ophold under Kajakøen. Steller er omtrent vor eneste Kilde, men netop paa det Punkt, hvor han vanskeligst kan korrigeres, slipper han sine heftigste Ræsonnementer løs paa den videnskabelige Ledelse af Expeditionen. Den 16de Juli, da de saa' den amerikanske Kyst for første Gang, siger han: »Man kan let forestille sig, hvor glade alle bleve ved endelig at se Land. Ingen undlod at lykønske Kaptain-Kommandøren, hvem Opdageræren først og fremmest tilkom; dog denne hørte ikke alene meget ligegyldig og uden særlig Glæde paa alt dette, men — seende mod Land — trak han endog paa Skulderen i alles Nærværelse,« og han tilføjer, at denne Opførsel kunde have paaført Kommandøren en Anklage paa allerhøjeste Sted, hvis han var forbleven i Live[143]).

Men da *Bering* saa i de følgende Dage ikke gjorde noget omfattende Forsøg paa en videnskabelig Undersøgelse af Landet, da han endog — efter Stellers Forsikring — søgte at overtale denne fra et Besøg paa Øen, og da Steller kun ved en Række Eder og Trusler (thi saaledes maa Stedet S. 30

formodentlig forstaas) kunde tiltvinge sig et kort Ophold paa Øen uden Hjælp og betryggende Ledsagelse, steg *Stellers* Vrede til Harme, der naaede sit Højdepunkt, da Bering den følgende Morgen pludselig befalede, at »Sct. Peder« skulde styre bort fra Øen. »Den eneste Grund hertil« — siger han — »var slov Tværhed, modløs Frygt for en Haandfuld vilde og fej Hjemve. I 10 Aar havde Bering rustet sig til det store Foretagende, i 10 Timer varede Undersøgelserne!« Og et andet Sted siger han spydigt, at de vare rejste til den nye Verden »kun for at føre amerikansk Vand til Asien«.

Disse Beskyldninger maa forekomme enhver Nutidslæser meget alvorlige, men Bering har desuden havt det Uheld, at hans anden Rejse væsentlig har naturhistorisk Interesse, og at særlig Naturforskere have beskjæftiget sig med den. Disse ville paa Forhaand være tilbøjelige til at give Steller Ret, hans Opfattelse truer derfor ogsaa med helt at undergrave Berings Anseelse, og det følger af sig selv, at *W. H. Dall* ved denne Lejlighed har en hel Del Grovheder til overs for ham. Han siger: »Bering saa' Land den 18de Juli. Den 20de ankrede han under en Ø. Mellem 2 Forbjærge, som han kaldte Sct. Elias og Sct. Hermogenes, saa's en Bugt, hvorhen der sendtes 2 Baade for at hente Vand og for at undersøge Kysten. Med karakteristisk Dumhed (imbecility) besluttede Bering næste Dag, den 21de Juli, atter at gaa til Havs. Idet han styrede imod Nord, forvildede Kommandøren sig imellem de forskjellige Øer, han sejlede hid og did, landede lejlighedsvis, men foretog ingen Undersøgelser og viste den fuldstæn-

digste Udueligbed til at bestride sin Stilling. Han krøb i Seng, og Løjtnant Waxel overtog Skibets Ledelse[144]).

Dette er ikke Historieskrivning, det er kun en Række Fejl og Uartigheder, og, i hvert Fald paa denne Side af Atlanterhavet, hører det ikke til god Tone at behandle en hæderlig og ulykkelig Forgænger paa en saadan Maade. Det var ikke den 18de Juli, at Bering først saa' Land, fra Kajakoen sejlede han ikke imod Nord, men mod Sydvest, han kunde altsaa heller ikke forvilde sig imellem Øer, fordi der ingen Øer findes, han sejlede lige saa lidt hid og did, men holdt Kursen efter forud vedtagne Bestemmelser og kaartlagde de Kyststrækninger, han mødte paa sin Vej. Men det snurrigste turde dog være, hvad den nautiskdannede Forfatter fortæller om Bugten mellem Kap *Sct. Elias* og Kap *Sct. Hermogenes* (Marmot Øen under Kodjak), thi disse to Punkter ligge længere fra hinanden end Kjøbenhavn fra Bremen, og har *Bering* været utilgivelig uduelig, synes han paa den anden Side at have besiddet et mærkeligt Fjærnsyn. — Efter dette kan det selvfølgelig ikke forundre nogen, at Forfatteren opfatter Sygdom som en Art Forbrydelse og dadler, at en 60aarig Skørbugspatient søger Sengen! Hvis *W. H. Dall* havde gjort sig den Ulejlighed at studere den Bering-Literatur, han selv anfører i sin Bibliografi over Alaska, vilde han have været i Stand til at fælde en selvstændig Dom over Søfareren og sikkerlig have undgaaet at sige en Række Taabeligheder. Nu vise hans Bemærkninger kun, hvor vanskelig det er at udrydde Fordomme, og hvor sejli-

vede falske eller skæve Domme kunne være. Døden forhindrede Bering i selv at forsvare og forklare sin Handlemaade, ingen har siden den Tid søgt at komme ham til Hjælp, og jeg betragter det derfor som min Pligt, selv om jeg derved skulde faa Skin af at hjemfalde til Biografernes Skødesynd, at anføre alt, hvad der kan siges til Berings Forsvar. Det maa da først erindres, at Bering den 21de Juli ikke havde mere end 3 Maaneders Proviant tilbage, at denne Proviant var ussel og usund, at hans Besætning og han selv allerede led af Skørbug i den Grad, at $1/3$ af Mandskabet 14 Dage senere stod paa Sygelisten, at han befandt sig over 56 Længdegrader borte fra sit nærmeste Tilflugtssted, med et kun lidet søvant Mandskab, at den amerikanske Kyst i hine Breder, hverken efter Berings Skjøn eller efter vort nærværende Kjendskab, i nogen Henseender egnede sig til Overvintring for ham, og at han hverken kjendte Havet, dets Øer og Grunde, dets Strømforhold eller de herskende Vindretninger. Alt maatte paatvinge ham Hastværk. *Steller* siger ogsaa udtrykkelig, at det var en Række saadanne Overvejelser, der bestemte Bering, og fej Hjemve kan næppe have havt nogen stor Indflydelse paa en Mand, der fra Barnsben havde tumlet sig om i Verden og levet en halv Menneskealder i Sibiriens Ødemarker. »Den gode Kaptain-Kommandør« — saaledes udtrykker Steller sig — »var alle de andre Officerer højt overlegen i Forstand paa Fremtiden, og i Kahytten sagde han til mig og Hr. Plenisner: Vi mene nu at have fundet alt, og mange gaa svanger med store Forhaab-

ninger, men de betænke ikke, hvor vi have anløbet Landet, hvor langt vi have hjem, og hvad endnu kan hænde os. Hvo véd, om vi ikke kunne møde Passatvinde, der ikke ville lade os slippe tilbage. Selve Landet kjende vi ikke, og med Forraad til Overvintring ere vi heller ikke forsynede« [145]). — Det maa indrømmes, at hans Stilling var meget vanskelig. Men hertil kommer endnu to Ting, som *Steller* enten ikke har kjendt rigtigt eller fortier. Ifølge sin Instrux var Bering berettiget til at anvende to Aar og to Rejser til Amerikas Opdagelse, at gjentage Togtet næste Aar med nye Midler og friske Kræfter, og i sin Motivering ligeoverfor Besætningen gjør han udtrykkelig opmærksom herpaa [146]). Under saadanne Forhold vilde det derfor have været urigtigt af ham at vove det alleryderste; men desuden kommer den gamle Modsætning mellem *Berings* nautisk-geografiske og *Stellers* fysiske Interesser atter til Udbrud. Som Opdager af den gamle Skole var Berings Hovedopgave at bestemme de elementærgeografiske Forhold: Fordelingen af Land og Vand under den nye Kyst, og han sejlede bort fra Kajakøen, ikke for hurtigst mulig at naa hjem til Avatscha, men for at forfølge det nyopdagede Land videre imod Vest og Nord. Alle Kilder ere enige paa dette Punkt, og det var kun Sygdommen og *Aljaskahalvøens* langtudløbende Kyst, der forhindrede ham i at styre op imod den 65 Bredegrad, hans egentlige Maal. Selv *Steller* fører Bevis herfor, og om han end (S. 44) gjentager sine tidligere Beskyldninger imod Bering, har dette dog ikke stort at sige, da han var udelukket fra Raadslag-

ningerne og maatte gjætte sig til, hvad der blev vedtaget, og især da han bestemt modsiger sig selv; thi senere (S. 49) fortæller han, at først den 11te Aug. besluttedes det i et Skibsraad — paa Grund af det tilstundende Efteraar og den store Afstand — straks at tiltræde den umiddelbare Tilbagerejse til Kamtschatka, men selvfølgelig kan denne saa ikke være tiltraadt før. Indtil den 11te August, i 3 Uger efter Afrejsen fra Kajakøen, forfulgte Bering sin nautiske Opdagergjerning langs den nye Kyst, og der synes ikke at kunne lægges ham andet til Last, end at han, hvad man paa Forhaand kunde vide, har tillagt denne en større Betydning end de fysiske Undersøgelser, *Steller* repræsenterede. Ved Stellers forøvrigt tilfældige Medrejse fik Berings Expedition et moderne Tilsnit, der slet ikke var tilsigtet, og som Bering kun under gunstige Forhold ønskede at udbytte. Vi kunne beklage hans Hastværk, og vi kunne særlig beklage os over, at en saa skarpseende Naturgransker som Steller ikke fik Lejlighed til at undersøge Egnene Vest for Sct. Eliasbjærget, førend den evropæiske Handel og hvide »Adventurier« naaede derhen; men det synes mere end tvivlsomt, om nogen af den Grund har Ret til at rejse Beskyldninger imod Expeditionens Chef.

Det var meget tidlig om Morgenen den 21de Juli, at Chefen pludselig og mod Sædvane viste sig paa Dækket og befalede at lette Anker for at staa til Havs. Han tilsidesatte derved de Hensyn, han plejede at tage, og som han i Følge sin Instrux skulde tage til Skibsraadet; han optraadte som

souverain Skibschef, og uagtet begge hans Løjtnanter fandt det urigtigt saa hurtigt at forlade den ny-opdagede Kyst uden tilstrækkelig Vandforsyning, afviste han alle Indvendinger og meddelte dem, at han fuldtud tog alt Ansvar paa sig for denne Beslutning. Han var overbevist om dens fuldkomne Nødvendighed — sagde han — han turde desuden ikke opholde sig længere paa den aabne Ankergrund, Tiden tillod ham ikke at opsøge den af Khitróf Dagen i Forvejen fundne Havn, og Vinden bar bort fra Landet. Den ene Fjerdedel af Vandtønderne forblev ufyldt[147]).

Med stærk østlig Blæst løb Sct. Peder den Dag 40 Kvartmil imod Vest og Sydvest, og i de to følgende Døgn fortsattes den samme Hovedretning. Det var Regntykning, Kysten var usynlig, men Dybden stadig 40—50 Favne. I et Skibsraad, hvorom *Steller*[148]) har en meget forvirret og urigtig Beretning, bestemtes det den 25de Juli at gaa med smaa Sejl imod *Petropovlovsk* og stødvis, naar Vejr og Vind tillod det, at løbe mod Nord og Vest for at undersøge den forladte Kyst. De holdt vedvarende den sydvestlige Kurs, men allerede næste Morgen, den 26de Juli, vare de inde under *Kodjakarkipelet.* Paa $56\frac{1}{2}^{0}$ n. Br. og i en Afstand imod Nord af 16 Kvartmile saa' de en høj, fremspringende Landspids, som *Bering* gav Navnet *Kap Sct. Hermogenes* efter Dagens Helgen, og som han troede at være en Del af det forladte Fastland, hvorfor den ogsaa gjenfremstilles saaledes baade paa Müllers og paa Krasilnikofs haandskrevne Kaart i Admiralitets-Arkivet. Paa sin 3dje Rejse undersøgte *Cook*

Kodjakgruppen, som han dog ogsaa antog for en Del af Fastlandet, og fandt, at Berings Forbjærg var en lille Ø Øst for Afognok, men af Højagtelse for Bering fastholdt han det oprindelige Navn; *Krusenstern* kalder den ligeledes Sct. Hermogenes Øen, men Russerne have senere paa Grund af de mange Murmeldyr, som findes paa den, kaldt den *Evratscheyøen*, og, efter at Amerikanerne ere komne i Besiddelse af Landet, er Navnet bleven oversat til *Marmotøen*[149]). — I sin Dagbog har Steller ikke alene ikke et Ord om Sct. Hermogenes Øen, men hans Beretning er paa dette Punkt endog fuld af grove Urigtigheder.

»Følgelig gik vi« — siger han — »indtil den 26de Juli hele Tiden under Land, da disse Herrer mente, at man altid maatte forfølge Landet langs Kysten, medens det havde været tilstrækkeligt, om man efter Tilbagelæggelsen af hver 100 Verst havde gjort Forsøg paa at styre 1 à 2 Grader imod Nord«. Han bebrejder dem saaledes ikke at have fulgt den Methode, de netop i de samme Dage besluttede at følge og senere fulgte, og hans Historie om, at de i de første 5 Dage sejlede under Land, beviser kun sammen med en Række andre Punkter i Værket, at hans Dagbog ikke altid er opstaaet samtidig med Begivenhederne, men nedskreven senere efter Erindringen, og dens Brugbarhed som Bevismateriel er derved betydelig forringet.

Langs *Kodjaks* Sydøstkyst var Sejladsen meget farlig. Den sædvanlige Dybde var 25 Favne, Farvandet var meget urent, Vejret tykt og taaget med Regn, og Vinden heftig.

Først den 31te Juli klarede Vejret saa meget op, at de kunde faa en Observation, og de befandt sig da paa en Brede af 54° 49' og havde passeret Kodjakarkipelet.

Overensstemmende med den en Gang vedtagne Plan styrede de herfra mod Nordvest for atter at opsejle det forladte Fastland og bestemme dets Hovedretning, og om Natten mellem den 1ste og 2den August løbe de pludselig ind under Land, med kun 4 Favne Vand under Kjølen. Det var tyk Taage, Vindstille og en rivende Strøm, men det lykkedes dem at vende i Tide og slippe ud paa 18 Favnes Dybde, hvor de ankrede op og afventede Dag. Om Morgenen Kl. 8 saa's i en Afstand af 4 Kvartmil en mindre Ø, der havde en Udstrækning af 3 Mile i øst-vestlig Retning; et langt Rev løb ud i Havet fra Østspidsen, der viste sig for dem i ØSØ. til Ø. Om Aftenen lettedes atter Anker i tyk Taage, og næste Morgen saa's Øen i en Afstand af 7 geogr. Mile imod Syd. Dens Brede beregnedes til 55° 32', men, da alle Berings Bredebestemmelser paa Hjemrejsen fra Amerika fremvise Fejl paa fra 30' til 45' under den sande Brede, maa det antages, at Øen ligger under 56° og nogle Minutters n. Br. Han kaldte Øen *Sct. Stefan* efter Kalenderdagen, men hans Mandskab eller Løjtnanter maa have kaldt den Taageøen, *Tumannoj*, da allerede Krasilnikofs haandskrevne Kaart i Admiralitetsarkivet har dette Navn. Senere forvirredes disse Egnes Kartografi. Navnet *Sct. Stefan* forsvandt, *Cook* kaldte en anden Ø Taageøen, det blev almindelig at betragte den af Bering opdagede Ø som identisk med *Ukamok* (Tschirikófoen,

Vancouver's Ø), hvor Russerne havde en Koloni, og saaledes forsvandt til sidst ogsaa selve Øen af Kartografien, og, uagtet Admiral *Krusenstern* i en skarpsindig Afhandling har underkastet den herhenhørende Literatur en indtrængende Kritik og paavist, at der, hvor Bering saa' Sct. Stefan, have baade Cook, Sarytschef og Vancouver ligeledes set en Ø, forskjellig fra Ukamok, og, uagtet han af disse Grunde gjenoptog Berings Sct. Stefan paa sit Kaart, har Kaptainløjtnant Sokolóf, der senest i den russiske Literatur har behandlet Berings amerikanske Rejse, fuldstændig undladt at tage Hensyn til Krusensterns Kritik, idet han gjentager, at Sct. Stefan er identisk med Ukamok. Hans Afhandling er desværre meget overfladisk, og ligeoverfor Krusensterns vægtige Grunde har han kun en Paastand; men, om end det russiske Admiralitets Kaart over det nordlige stille Hav 1844 har en Tumannoj-Ø (ɔ: Taageø, Sct. Stefan), indtegnet noget nordøst for Ukamok, maa det vel indrømmes, at, saalænge der fra amerikansk Side ikke foreligger en ny og omhyggelig Opmaaling af Aljaskahalvøen og dens sydlige Omgivelser, kan dette Spørgsmaal ikke fuldkommen afgjøres, i hvor sandsynligt det end er, at Bering og Krusenstern have Ret[150]).

Den 3dje August fortsattes Sejladsen imod Nordvest, og paa en Brede af 56° (efter Steller) saa' de Aljaskahalvøens høje, snedækte Bjærgtoppe i N. N. V. halv Vest, men paa Grund af taaget og uroligt Vejr søgte de med østlig Vind at løbe tilbage paa deres egentlige Kurslinje. Under denne Sejlads kom de allerede Dagen efter, den 4de Aug., ind un-

der *Jefdokjejefskiøerne*, der opdagedes i S. S. Ø. $^{3}/_{4}$ Ø. i en Afstand af 20 Kvartmile fra 55 ° 45 ' n. Br. Det er en Gruppe af 7 klippefulde og høje Øer, der paa russiske Søkaart endnu bære det oprindelige Navn, men i Vestevropa er dette blevet fortrængt, og efter den største af Øerne kaldes de sædvanlig Sémidi- eller Sémidinøerne.

Den 7de August befandt de sig syd for Jefdokjejefskiøerne, men nu begyndte Ulykkerne at vælte ind over dem. De fik Modvind, der med faa og ringe Afbrydelser holdt sig gjennem de følgende Maaneder, »Sct. Peter“ tumledes rundt af den oprørte Sø i det ganske ukjendte alëutiske Øhav, og Besætningen førtes ud paa en skæbnesvanger og lidelsesfuld Odyssé, der søger sin Lige i Opdagelsernes Historie. Samtidig tog Skørbugen overhaand indenbords, Kommandøren var stærkt angreben og utjenstdygtig, og de disciplinære Baand slappedes med hans Sygdom. Under saadanne Omstændigheder sammenkaldtes den 10de August et overordentligt Skibsraad, hvori saa vel Over- som Underbefalingsmændene deltoge, og heri blev det endelig vedtaget — da September Maaned var fastsat som den yderste Termin for deres Hjemkomst, og de allerede befandt sig i Midten af August, da *Avatscha* laa mindst 1600 Kvartmile borte fra deres nuværende Standpunkt, da Efteraaret stod for Døren med mørke Nætter og Storme, og da 16 Mand af Besætningen alt laa syge af Skørbug — at opgive Kaartlæggelsen af den amerikanske Kyst og øjeblikkelig tiltræde den direkte Hjemrejse paa den 52 ' Bredegrad, Avatschas Parallel.

Hele Personalet lige til Baadsmandsmaten underskrev denne Beslutning.

Under stærk Modvind, i taaget og raat Vejrlig og af og til overfaldne af stærke Storme arbejdede de sig langsomt frem indtil den 27de August. Tilstanden ombord blev stadig slettere, og det oplystes, at ved uordentlig Uddeling af Vandet var dette opbrugt paa 25 Td. nær, der umulig kunde slaa til for de 1200 Kvartmile, de ifølge deres Overslag endnu havde tilbage. Det blev derfor nødvendigt endnu engang at opsøge Landet imod Nord for at indtage Vand, og den 27de August sattes Sct. Peters« Stevn imod Aljaska. De stege $1^1/_2$ Grad, og efter 3 Dages Forløb stode de foran en Mængde høje Øer, bag hvilke Fastlandets Kyst hævede sig i det fjærne.

Den 30te August laa »Sct. Peter« for Anker under *Shumaginsøerne*, en Gruppe af 13 skovløse, temmelig golde Klippeøer under Aljaskas Kyst. Journalen bestemmer deres Beliggenhed til $54^0\ 48'$ n. Br. og $35^0\ 30'$ Ø. for Avatscha, men medens Breden kun har den oftomtalte Fejl, viser Længden en Uoverensstemmelse med den sande Afstand af $6^1/_2$ Grad. Under disse Øer indtraadte det første Dødsfald ombord paa Skibet. Det var en Matros *Shumagín*, der døde mellem Hænderne paa sine Ledsagere, medens de den 30te søgte at bringe ham i Land, og Øerne fik Navn efter ham. I det hele var Tilstanden meget sørgelig; *Bering* var saa medtagen af Skørbug og Stilleliggen, at han ikke kunde staa oprejst, og de syge, der slæbtes i Land og laa henslængte

paa Kysterne, gave disse et trist og sørgeligt Præg. Forvirring og Usikkerhed greb om sig, Kommandoforholdene opløstes, og de næstbefalende, Waxel og Khitróf, skjændtes, medens Stillingen krævede Fasthed og Handledygtighed. Den eneste, der bevarede Koldblodighed og Omtanke, var *Steller*. Han søgte strax i Land, undersøgte Øens Plantevæxt og samlede en stor Mængde antiskorbuttiske Planter, særlig Kokleare og Bær, hvor med det efter 8 Dages Forløb lykkedes ham atter at bringe Kommandøren saa vidt til Kræfter, at han kunde bruge sine Lemmer, og ved Brugen af de samme Midler fik det angrebne Mandskab atter »faste Tænder«. Men Steller tænkte ogsaa paa Fremtiden. Skibets Medicinkasse indeholdt »Plastre og Salver til en halv Hær«, men kun yderst faa virkelige Lægemidler, og han foreslog derfor Løjt. Waxel, der fra nu af førte Kommandoen, at sende en Del Matroser i Land for at indsamle antiskorbuttiske Planter, men dette betimelige og gode Raad forkastedes.

Han gjorde desuden hele sin Indflydelse gjældende for at skaffe Besætningen sundt Vand, han fulgte selv med Vandbaaden i Land, og, da Folkene vilde øse Tønderne fulde fra den første den bedste Pyt, der tilmed stod i Forbindelse med Havet ved Højvande, henviste han dem til friske Kildevæld højere oppe paa Øen, men Mandskabet sendte Prøver ombord, og herfra fik de den Besked: Vandet er godt nok, fyld kun Tønderne dermed, og saaledes gik det til, at en ny Sygdomsaarsag — trods Stellers kyndige Protest — føjedes til

alle de øvrige. Vandet var brakt og blev aldeles salt ved at henstaa i Tønderne.

I det hele var Opholdet under Shumaginsøerne meget uheldigt. »Sct. Peter« laa for Anker syd for dem i en meget udsat Stilling, og dette Ophold forlængedes paa en utilbørlig Maade. Om Aftenen den 29de Aug. saas Ild paa en af Øerne, og *Khitróf* ønskede af den Grund at undersøge dem nærmere, uagtet *Waxel* bestemt modsatte sig under de farlige Forhold at afgive begge Rofartøjerne. Ved at henvende sig til *Bering*, der opholdt sig i Kahytten og næppe var klar over Stillingen, satte hin sin Vilje igjennem og forlod Skibet med Jollen og 5 Mand. Han blev borte i fire Døgn og tvang »Sct. Peter« til at blive for Anker, medens en gunstig Østvind kunde have ført dem flere 100 Mile imod deres Hjem. Jollen søndersloges under en Naboøs Kyster, »Sct. Peter« maatte staa tilsøs, og forøvrigt kom der ikke andet ud af Expeditionen, end at Løjt. Waxel med stort Besvær maatte redde de 6 Skibbrudne, samt et forøvrigt ikke meget interessant Sammenstød med Aljaskahalvøens Innuitfolk, udførligt skildret af Müller og Steller. —

VII.

Alëuternes Opdagelse. »Sct. Peter« forlod *Shumaginsøerne* den 6te September og sejlede syd paa for at naa

den egentlige Kurslinje. Vejret var meget slet, Taage, Modstorm og Regntykning afvexlede med hinanden, Vinden var næsten uafbrudt Vest, af og til blæste det en ren Orkan, og, fik de en sjælden Gang Medbør, varede denne kun nogle Timer. »Jeg kjender intet værre eller besværligere Livssæt i Verden« — saaledes fortæller en af »Sct. Peters« Officerer — »end at besejle et ikke-kaartlagt Hav. Jeg taler af Erfaring og kan i Sandhed sige, at jeg i de 5 Maaneder, jeg tilbragte paa denne Rejse og ikke saa' noget astronomisk Fixpunkt, ikke har sovet mange rolige Timer, da jeg levede i stadig Fare og Usikkerhed[151]).

Som en sidste Udvej tænkte de allerede paa at vende tilbage til Amerika eller at opsøge Japan, i flere Døgn dreve de for en Orkan, den 23de September havde de det andet Dødsfald ombord, og den 24de saa' de — til deres største Skræk — atter Land imod Nord. De befandt sig da omtrent paa den 51de Bredegrad, de mente at have tilbagelagt 14 Grader fra Shumaginsøerne og antoge, at de endnu havde 21° 39' til Avatscha, hvilket selvfølgelig var meget fejlagtigt. De befandt sig tværtimod i Omegnen af det nuværende *Atkha*, og, da de bag Øerne saa' et højt snedækt Bjærg, som de efter Kalenderdagen kaldte Sct. Johannes, troede de i samme at have en Fortsættelse af det amerikanske Fastland.

I de næsten 17 Dage, fra den 25de September til den 11te Oktober, forbleve de stadig under smaa Undersejl, og den vestlige Storm forslog dem 5 hele Længdegrader imod Sydøst til en Brede af 48 Grader. »Vinden fór imod os« —

fortæller Steller — »som ud af en Kanal, og med en saa frygtelig Piben, Brølen og Duren, at vi hvert Øjeblik ventede at miste Mast eller Ror, eller at selve Skibet skulde knuses imellem Bølgerne. Søernes Anløb løde som Kanonskud, vi saa' Død og Undergang for os, og selv den gamle erfarne Styrmand, Andreas Hesselberg, forsikrede, at han i 50 Aar ikke havde set en lignende Søgang« [152]). Ingen formaaede at staa paa sin Post. Skibet drev der hen, hvor den fortørnede Himmel vilde føre det; Halvdelen af Mandskabet var syg og svag, den anden Halvdel »sund af Nødvendighed«, men fortumlet og sansesløs under den store Fare. I mange Dage blev der ikke kogt ombord, og de havde intet andet spiseligt end noget forbrændt Skibsbrød, og selv dette var i Færd med at slippe op. Der fandtes hverken Raad eller Mandshjærte hos nogen, og deres Mod var lige saa »vaklende som deres Tænder.« Officererne tænkte af og til paa at vende tilbage til Amerika, men forandrede deres Beslutninger med Vejret. I den første Uge af Oktober blev det meget koldt, stærke Hagel- og Snebyger fore hen over Skibet og gjorde Arbejdet ombord end mere utaaleligt. Den 6te slap Skibsbrændevinen op, og, da den sydvestlige Storm vedblev at rase, foreslog *Waxel* for Alvor at sejle tilbage til Amerika og opsøge en Vinterhavn, da Skibet — paa Grund af de mange syge — om nogle faa Dage maatte overgives modstandsløst til Bølgerne.

Bering afviste dog denne Tanke og opfordrede derimod Besætningen til at samle en kirkelig Offergave, der for Rus-

sernes Vedkommende skulde gaa til Expeditionskirken i Petropovlóvsk og for Lutheranernes til Kirken i Viborg i Finland, hvor Bering tidligere havde boet.

Steller var her som overalt paa hele Rejsen geografisk desorienteret og bildte sig ind, at de vedvarende sejlede omkring den 51—53de Bredegrad, medens de i Virkeligheden befandt sig paa den 48de Parallel, og hans Beklagelse over, at Officererne ikke vilde søge ned paa denne Linje for at træffe bedre Bør, har derfor intet paa sig. *Müller* angiver Skibets rigtige Sted, naar han siger, at de den 12te Oktober befandt sig paa 48° 18′ n. Br., men ogsaa han fejler, idet han fortæller, at Vejret ikke tillod dem at tage nogen Observation, thi paa denne Tid havde de netop i flere Dage klart Vejr og Solskin, og om Middagen den 11te bestemtes Breden til 48° 15′ og Længden efter Skibsregningen til 27° ø. f. Avatscha[133]). I de følgende 10 Dage var Vejret noget gunstigere. Det var jævnlig klart med stærk Frost, og der faldt en Del Hagel og Sne, men det lykkedes dem dog at tilbagelægge en halv Snes Længdegrader paa $49\frac{1}{2}$° n. Br. Ikke des mindre forværredes Tilstanden i høj Grad indenbords. Det daarlige Vand, Mangel paa Skibsbrød og Spiritus, Kulde, Væde, Utøj og Angst undergravede de sidste Rester af Besætningens Modstandsevne, og Dødeligheden tog overhaand. Den 19de døde Grenaderen Kisselof, den 20de Tjeneren Charitonof, den 21de Soldaten Luka Savjalof, ja, selv tilsyneladende sunde Mennesker styrtede om paa deres Poster af Overanstrængelse og Nød.

Saa truede Vandbeholdningen med at slippe op, de havde kun 15 Td. tildels meget daarligt Vand tilbage, og *Waxel* tænkte allerede paa atter at opsøge Landet imod Nord, da en fygende Medbør satte dem saa langt imod Vest, at de antoge at have passeret alle amerikanske Landsdele. De besluttede derfor at holde Kursen omkring den 52de Bredegrad, men til deres største Forbavselse løbe de allerede Dagen efter ind i den aléutiske Ørække og gjorde nogle nye Opdagelser. Den 25de Oktober saa' de i en Afstand af 8½ geografiske Mile imod N. V. en høj, snedækt Ø, som de kaldte den *hellige Markiana* (Sct. Marcus); ved en Observation om Middagen bestemtes Øens Brede til 50° 50' n. Br., men, da denne Ø er den nuværende *Amschitka*, og da dennes Sydspids, ifølge Admiral Sarytschef, ligger paa 51° 25', ses det, at »Sct. Peters« Bredebestemmelser vedvarende vare ½ til ¾ Grad under den sande Polhøjde, og dette fik siden en højst uheldig Indflydelse paa deres Beslutninger. Den 28de Oktober opdagedes *Kiska*, som Bering kaldte Sct. Stefan, samt 3 (egentlig 4) mindre Øer øst for samme, og, da de af den sydvestlige Vind forsattes imod Nord, løbe de den 29de om Morgenen ind under et lavt Øland, der antages at have været de nuværende Semitj- eller *Semitschøer*, nogle lave Smaaøer, der ligge øst for *Attú*. Disse Øer, der præsenterede sig for dem som én, kaldtes den hellige Abrahamsø. Ifølge Skibsjournalen saa' de dem om Morgenen Kl. 10 i en Afstand af 6 Mile imod Vest og om Middagen 10 Mile i V. S. V. »Sct. Peter« har altsaa sejlet Nord om disse, Øer, men, da desuden Breden den

nævnte Dag beregnedes til 52° 31', mindst 45° for langt imod Syd, og da Expeditionen utvivlsomt den 29de og 30te Oktober har passeret Blijniegruppen (de nærmere Alëuter), er det mere end sandsynligt, at Strædet mellem den vestligste af Semitschøerne og Attú er blevet set fra Skibets Dæk, om end Officererne ikke have omtalt denne Ø i Journalen og kun løselig antydet den paa Kaartet[154]). Den omtales derimod baade af Müller og Steller. Den vestligste af Semitschøerne og Attú maa være hins *Forførelsesøer*, og Steller opbyder alt sit Skarpsind for at paavise, at de vare de to første *Kuriler*. Intet viser bedre end denne Paastand, hvor forvirret Stellers Opfattelse var, og hans skaanselsløse Angreb paa *Waxel*, hans umenneskelige Sigtelser have da heller ikke det mindste for sig. Forraadte og solgte af to samvittighedsløse Anførere — siger han — gik vi fra den 31te Oktober imod Nord fra den 51de til den 56de Bredegrad! — Hvor urimeligt! Allerede den 30te befandt de sig nord for den 53de Bredegrad, det blæste en skarp Sydvest-Vind, de havde flere Dødsfald daglig, Rorgængerne maatte ledes hen til Rattet af dødssyge Kammerater, der næppe kunde stavre afsted, Skibets Takkelage fløj i Stumper, de raadne Sejl gjennemhulledes, Vejret var raat og fugtigt, Nætterne mørke og lange, al Skibsregning omtrent ophørt. — Er det under saadanne Omstændigheder ikke al Ære værd, at *Waxel* endnu formaaede at holde Skibet noget til Vinden og nærme sig *Kommandørøerne* fra Attú? En kort Tid sprang Vinden om til Øst, og den 4de November (Steller har den 5te), paa en

beregnet Brede af 53° 30′, saa' de højt Land i Vest i en Afstand af omtrent 16 Mil. — Det er umuligt at beskrive den Glæde, som dette Syn fremkaldte ombord paa Skibet. De syge og halvdøde krøbe endnu engang op paa Dækket for at se Land med egne Øjne, og alle takkede Gud for den naadige Frelse. Den dødstrætte Bering oplivedes ikke lidet, og alle tænkte paa, hvorledes de efter saa uhyre Lidelser skulde pleje deres Sundhed og udhvile sig. Hengjemte Brændevinsdunke kom atter for Dagens Lys, for at de ved Vodka'ens Hjælp kunde fejre Hjemkomstens Glæder paa rette Maade, og i den første Overraskelse glædede selv Officererne sig over, at deres Skibsregning slog nogenlunde til.

Alle vare enige om, at de havde Indløbet til *Avatschabay* foran sig, og i *Kobberøens* bratte Fjeldstyrtninger søgte de med Iver efter de fremspringende Klippenæs, der omgive hint Løb. Kanalen mellem denne Ø og *Beringsøen* skjultes for dem, de opfattede begge Øer som et Land og som *Kamtschatka*, og, da de senere saa' den nordligste Del af Strædet gjennem Efteraarstaagen, vare de en kort Tid ikke utilbøjelige til at tro, at de laa foran deres Hjemhavn. Men snart begyndte en frygtelig Tvivl at gribe dem. I Følge Skibsregningen skulde de endnu befinde sig 40 Mile fra Avatscha, en Middagsobservation underrettede dem om, at de mindst befandt sig en Grad nordligere end denne Plads, og inden Aften antoge Kystlinjerne foran dem en saadan Skikkelse, at alt Haab om at være hjemme maatte opgives. Men, da *Bering* paa sin første Rejse ikke havde truffet Land flere Dagsrejser

ost for Kamtschatkaflodens Munding, fastholdt de endnu Troen paa, at de befandt sig under Fastlandets Kyst. Om Natten stode de nord i for at holde sig fri for Land, da de frygtede Storm, med stort Besvær bjærgedes de rebede Mers-sejl, men det afmægtige Mandskab maatte lade Resten staa, og om Natten sønderslog en østlig Storm Styrbordsvanterne paa Stormasten, saa denne ikke længere kunde føre Sejl. Næste Morgen, en klar og herlig Novemberdag, samledes hele Besætningen til en sidste Raadslagning.

Alle, der kunde krybe eller gaa, Officerer som Menige, slæbte sig hen til Chefens Kahyt for at høre deres Dom. Jeg har allerede gjentagende gjort opmærksom paa, at *Bering* ikke havde den souveræne Magt, som en Skibschef i vore Dage er forlenet med, og den frygtelige Sygdom, der havde overmandet ham, forringede end yderligere hans Indflydelse, men ingensinde viste Regeringslovenes Bestemmelser sig i et slettere Lys end ved denne Lejlighed. *Waxel* og *Khitróf*, der vare blevne enige om at sætte Skibet ind paa den foranliggende Kyst, søgte før og under Raadslagningen at bevæge Mandskabet til at stemme for denne Beslutning, men *Bering* satte sig derimod og opbød de sidste Rester af sin Energi for at redde Expeditionen. »Vi have endnu en brugbar Fokkemast« — sagde han — »vi have 6 Fade Vand tilbage, og efter saa mange udstandne Lidelser maa vi vove det yderste for at naa' Avatscha.« Waxel og Khitróf søgte strax at tilintetgjøre Virkningen af denne fornuftige Tale, men de underordnede vare dog blevne tvivlraadige og vilde kun

underskrive paa den Betingelse, at Officererne udtrykkelig forsikrede dem om, at den nærliggende Kyst var Kamtschatka. Dette paatog Khitróf sig, og halvt ved Tvang, halvt ved Overtalelser lykkedes det at skaffe et Flertal for Løjtnanternes Forslag. Dog endnu engang søgte *Bering* at redde sin Overbevisning og tilkaldte den degraderede Løjt. Ofzyn, der havde ledet Undersøgelserne fra Obj til Jenisej og nu tjente som Matros ombord paa »Sct. Peter,« men, da denne Mand strax sluttede sig til Chefens Anskuelse, blev han med grove Skjældsord jaget ud af Kahytten. Under saadanne Forhold fandt *Steller* det unyttigt at understotte Bering eller overhoved at sige noget, og han indskrænkede sig til at attestere Besætningens store Afkræftelse og Sygdom. Da Raadet skiltes, var det vedtaget at sætte Skibet ind paa Kysten, hvor Løjtnanterne i en flad Bugt ventede at finde en Havn.

I Magsvejr for Nordøstvind og med mange Sejl oppe drev »Sct. Peter« imod Kysten uden Styrelse og Kommando. Kommandøren laa dødssyg i Kahytten, Waxel og Khitróf søgte Ro, og først, da Skibet laa kun fire Kvartmil fra Land, fik Steller *Bering* til at befale, at de skulde møde paa Skandsen. I en Kvartmils Afstand begyndte de at lodde, og 1 Verst fra Kysten kastedes Ankeret. Det blev Nat med klart Maaneskin, Ebben løb ud over den stenede Forstrand og fremkaldte en haard Brænding, som Skibet gled ind i. Det slyngedes som en Boldt paa Kystbølgernes Top, Ankertovet brast, og hvert Øjeblik ventede de, at Skibet skulde sønderslaas mod Grundens Klipper. Forvirringen blev ubeskrivelig. For ikke

at sejle med Lig i Lasten heves to afdøde Kammerater, som de havde ønsket at begrave i Land, overbord, det andet Anker gik ligeledes tabt, men i det yderste Øjeblik, da de vare i Lag med at kaste det tredje og sidste Anker, lykkedes det *Ofzyn* at bringe Orden tilveje, Ankeret blev indenbords, Skibet gled hen over Kystrevet, og nogle Øjeblikke efter kunde Baadsmanden og Ofzyn ankre op i et stille Kystvand. »Sct. Peter« var foreløbig frelst; i den stille og lyse Novembernat (Natten til den 6te Nvbr. 1741) red Skibet for Anker omtrent midt for den nordøstlige Længdeside af Beringsøen, næppe 300 Favne fra Land. Saaledes endte denne frygtelige Sejlads[155]). Ved et mærkeligt Held var Skibet kommet ind i den eneste sejlbare Rende, der øst fra fører ind til Øens Kyster.

Men endnu staar tilbage noget nærmere at bestemme Strandingspunktets Beliggenhed, hvorom man i Literaturen ikke vil finde paalidelige Oplysninger; thi vel siger Steller, at *Bering* strandede paa den nordlige Side af Øen, men dette maa ingenlunde forstaas bogstavret. Efter at »Sct. Peter« havde passeret Nordspidsen af *Kobberøen*, der ligger parallel med Beringsøens Hovedretning, førtes Skibet i Vest og Sydvest af den nordøstlige Vind, og det maatte da støde paa Kysten omtrent ud for eller nogle Minutter nord for Naboøens Spids. Paa dette Sted viger Beringsøens Østkyst stærkt imod Vest og danner den Bugt, som Officererne saa' foran sig, og 4 à 5 Kvartmile nord for det nuværende Kap Khitrof bør Strandingsstedet søges. I *Waxels* Journal sættes det til

$55^0 5'$ n. Br., men Fr. Lütke har en Brede af kun $54^0 58'$ og en Længde vest for Gr. af $193^0 23'$, og paa hans store Kaart over en Del af Alëuterne, med russisk og fransk Text, betegner han Strandingsstedet paa det nævnte Punkt med den Tilskrift: »C'est près de cet endroit que le commandeur Bering a fait naufrage.« (Se Kaartblad III.) Men dette Punkt ligger omtrent midt paa Østsiden af Øen, denne strækker sig herfra endnu mindst 28 Minutter længere imod Nord til Kap Waxel, og kun fra et aldeles lokalt Synspunkt, saaledes som det i Strandingsmomentet maatte stille sig for Steller, kan den tilbagevigende Kystretning betegnes som Nordsiden af Øen. At den her fremsatte Opfattelse er den rigtige, fremgaar desuden af mange Steder i Stellers Dagbog og af de skibbrudnes Vandringer paa Øen[156]).

VIII.

Opholdet paa Beringsøen. Det var et højt og frastødende Klippeland, som Bering efter henimod 4 Maaneders Sejlads kastedes ind under. De snebare, plutonske Fjældsider styrtede brat og vildt sønderrevne ned i Havet, og stejle Dalslugter med sydende Bjærgbække førte ind i det skovløse Indre. Der laa kun Sne paa de højeste Bjærgtoppe, og i den raa Novembergus viste Kysterne sig for de Skibbrudne i hele

deres nøgne Tristhed, men des større blev Overraskelsen, da de saa' sig indførte i et overvældende rigt, af Mennesket uberørt Dyreliv. *Kommandørøerne*, som Gruppen nu kaldes, bestaar af to større Øer og nogle faa Klippeholme. Den østligste af hine er *Kobberøen* (Ostrof Mednij), en lang og smal Ø (c. $7^{1}/_{2}$ dansk Mil lang og $^{2}/_{3}$ Mil bred), der fra Ende til anden er opfyldt af stejle, spidse og skarpteggede Fjælde, som fra begge Sider løbe tværs paa Øens Hovedretning, SO.—NV., og falde af mod Havet i bratte, ofte lodrette Styrtninger med en smal, næppe 100 Alen bred Kystfod. I en noget forstørret Maalestok gjælder det samme om *Beringsøen*, der i Følge Steller er $23^{1}/_{2}$ geogr. Mile lang og indtil $3^{1}/_{4}$ Mil bred. Den ligger omtrent 30 g. Mil fra Kamtschatka mellem $54^{0}\,40'$—$55^{0}\,25'$ n. Br. og $165^{0}\,40'$—$166^{0}\,40'$ ø. L. Gr. Kun paa Vestsiden, indenfor Søløveøen og en mindre Klippeø, findes en nogenlunde brugbar Havn, hvor Russerne senere have anlagt Øens eneste Koloni, bestaaende af nogle faa Aleuter, der dyrke Grøntsager og Kartofler, men forøvrigt nære sig ved Pelsdyrjagt og Fiskeri. For Fangstens Skyld have de udenfor Kolonien bygget nogle Jordhytter hist og her paa Øens Kyster, der ellers ere ubeboede. De temmelig høje Fjælde, der løbe tværs paa Øens Hovedretning fra NV. til SØ., træde næsten overalt umiddelbart ud til Stranden, og kun hist og her omkring Bækkene skyde halvrunde Strandsletter sig 1 à 2000 Alen ind i Landet. I Berings Tid fandtes paa disse Sletter et overvældende rigt Dyreliv, aldeles uberørt af Menneskets Jagtlyst og Griskhed og udformet efter

Naturens egne Love, hvorfor store videnskabelige Interesser knytte sig til »Sct. Peters« Stranding. I sine forskjellige Værker giver Steller os Skildringer af dette Dyreliv, uovertrufne i Kraft og Troskab. Hans Dyrelivsbilleder have gjort Berings anden Expedition udødelig, Naturforskerne ville atter og atter vende tilbage til den, og det forekommer os, at Steller ikke havde nogen Grund til at beklage sig over, at *Bering* førte ham bort fra hans egentlige Granskningsfelt: Kamtschatka — en Klage, O. Peschel i vor Tid har fremsat — thi paa *Beringsøen* fandt han dog først det Omraade og de Emner, hvis Beskrivelse har foreviget hans Navn. Med Undtagelse af Fjældrævene hørte Øernes højere Fauna udelukkende til Havpattedyrene. Det vigtigste Pelsdyr dengang var Søodderen (Enhydra lutris Lin.), der levede familievis paa Kysterne hele Aaret, dog særlig om Vinteren, og hvis fløjelsbløde Skind betaltes med henimod 100 Rubler ved den kinesiske Grænse. Det blev derfor Gjenstand for en hensynsløs Jagt, og *Nordenskiøld* siger, at det er fordrevet ikke alene fra Beringsøen, men ogsaa fra de fleste andre Jagtgrunde, hvor det tidligere dræbtes i tusindvis. Dette er dog ikke ganske correkt og maa, som alt, hvad denne Forfatter skriver om disse Egne og tidligere Rejser, benyttes med Varsomhed. Søodderen kan endnu forekomme paa Beringsøen, og paa den nærliggende Kobberø forekommer den ret hyppig og værnes netop af saadanne Lovbestemmelser som dem, Nordenskiöld kræver for dens Beskyttelse. Det største Antal Havdyr tilhørte dog Øresælernes Familie, nemlig: Søløven, hvoraf

11

Trannet bruges, og Søbjørnen, der endnu i vor Tid er Verdens vigtigste Pelsdyr. Med stor Omsigt har den russiske Regering siden Slutningen af forrige Aarhundrede værnet om dette Dyr og underkastet det en rationel Drift, der sikrer den en stor aarlig Indtægt og gjør det muligt, at det amerikanske Selskab, der har forpagtet Driften, aarlig kan dræbe c. 30,000 Stkr. og dog forøge Bestanden. Ogsaa her er Nordenskiölds Fremstilling uvederhæftig og vildledende; han angiver Jagtudbyttet meget for højt og fremkaldte i sin Tid en hel Del Misforstaaelser mellem den russiske Regering og Selskabet. — I det hele er det ydmygende for Vestevropa, at kun det udskregne, det tyranniske Rusland har forstaaet at værne om dette nyttige Dyr. Da russisk Amerika, det nuværende Alaska, 1867 solgtes til de forenede Stater, gik nogle af de bedste Sælgrunde, Pribyloføerne, med i Kjøbet, og den amerikanske Regering har befundet sig overmaade vel ved at fastholde de russiske Lovvedtægter for Sæljagten; thi det Par Smaaøer, der ikke ere stort større end Møen, forrente alene det uhyre Territoriums Kjøbesum. — Øresælerne indfinde sig i Foraarstiden ved Kommandorøerne, hvor de paa Strandsletterne leve i 100,000vis indtil August—September Maaned. De fik den største Betydning for den skibbrudne Expeditions Ophold, og efter at Søodderne i mange Miles Omkreds vare afdrevne, indgik de som et dagligt Ernæringsmiddel i Mandskabets Kost.

Men det interessanteste Dyr paa Beringsøen var dog Søkoen (Rhytina Stelleri), et meget stort og svært Dyr, der var

8 à 9 Meter langt og vejede c. 3 Tons. Den var beslægtet med Dygongen og Lamentinen i de sydlige Have, dens Opholdssted synes at have været indskrænket til Kommandøroernes Kyster, hvor den fandtes i store Mængder, dens Kjød var meget behageligt, den blev Gjenstand for ivrig Efterstræbelse, og de sibiriske Jægeres Rovdrift gjorde det endog i mindre end en Menneskealder af med hele Arten. Det sidste Individ skal være dræbt 1768, og det er kun meget ufuldkomment lykkedes Museerne at forskaffe sig Skeletter af Dyret. I »Vegas Rejse« søger Nordenskiöld vel at godtgjøre, at Søkøer ere forekomne langt senere, ja, endog saa sent som 1854, men da han hovedsagelig støtter sine Antagelser paa nogle Alëuters Udsagn, der — hvad Leonhard Stejneger for nylig har godtgjort — forvekslede Søkoen med en Tandhval uden Rygfinne, synes der ikke at være fremført noget som helst, som egner sig til at omstøde Baer's, Brandts og Middendorffs Resultater[157]).

Uden denne animalske Rigdom vilde det være gaaet *Berings* Expedition, som det senere gik den ulykkelige *La Pérouse*, hvis Mindesmærke har fundet en Plads ved Siden af Berings i Petropovlóvsk. Den vilde være gaaet sporløst til Grunde paa Beringsøen, ingen af Deltagerne vilde have gjenseet Asien, ja, ingen vilde have overlevet Vinteren 1741—42; thi da »Sct. Peter« strandede, havde de kun nogle faa Fustager salt Kjød, en Smule Byggryn og en Del Mel tilbage, men dette havde ligget nedstampet i Lædersække i to Aar, og under Strandingen gjennemvædedes det af Krudtslam og Salt-

vand og egnede sig kun lidet til Føde. Hvor skæbnesvanger kunde derfor ikke Waxels og Khitrofs Opposition imod Bering være bleven!

Det var Natten mellem den 5te og 6te November, at »Sct. Peter« naaede ind under Kysten. Den 6te var klar og stille, men Mandskabet fastholdtes ombord af Arbejde og Svaghed, og kun *Steller* og *Plenisner* kunde gaa i Land med et Par syge. De gave sig øjeblikkelig til at undersøge Landet ved Vandringer langs Kysten til begge Sider. Var det en Ø eller et Fastland? Kunde de vente at træffe menneskelig Hjælp og at naa hjem over Land? — Efter et Par Dages Undersøgelse var *Steller* ikke langt fra at være klar over Spørgsmaalet, om det end varede et halvt Aar, inden de helt havde overbevist sig om Landets Ønatur. I Modsætning til *Kamtschatka* var Egnen skovløs, og han fandt kun nogle krybende Pil af en Fingers Tykkelse. Kystfaunaen var helt ny og ejendommelig, selv for ham, og havde ingen Sky for Mennesket. Allerede da de stødte fra Skibet, saa' de Søoddere, som de af Vankundighed først antoge for Bjørne eller Jærve; Fjældrævene flokkedes om dem i et saadant Antal, at de uden Møje kunde nedstøde en Skok i et Par Timer; de kostbareste Pelsdyr stirrede forbavsede paa dem, men havde endnu ikke lært at undfly Mennesket, og rundt omkring Kysterne saa' Steller med Forundring hele Hjorde af Søkøer græsse paa Strandens kraftige Algeskove. Ikke alene han havde aldrig set dette Dyr før, men selv hans kamtschadalske Kosak kjendte det ikke. *Steller* sluttede heraf, at Øen maatte

være ubeboet, og da Kamtschatka ikke havde Øens Hovedretning, men Planteverdenen ikke des mindre stemmede overens med Halvøens, og da han endvidere fandt en opskyllet Vinduesramme af russisk Arbejde, kom han til den Overbevisning, at Landet maatte være en hidtil ukjendt Ø i Kamtschatkas Nærhed.

Bering delte denne Opfattelse, men de øvrige Officerer fastholdt endnu deres Illusioner, og, da *Waxel* den 6te om Aftenen kom i Land, talte han endog om at sende Bud efter Skyds. *Steller* tænkte derimod paa at indrette sig for Vinteren. I Sandbankerne ved en nærliggende Bjærgbæk gravede han og hans Ledsagere en Grube, dækkede den med Drivtømmer og Klædningsstykker og tættede Siderne med dræbte Fjældræve. Han gjorde desuden alt for at skaffe frisk Fuglevildt, Robbekjød og Plantenæring til de syge, der lidt efter lidt førtes i Land og henlagdes under Sejl og Klæder paa den aabne Strandbred. Tilstanden var forfærdelig. Nogle døde paa Dækket, saa snart de førtes op fra Lukafernes kvalme Luft, andre i Baaden og endnu flere paa selve Kysten. Al Disciplin ophørte og de sunde grupperede sig i Smaaselskaber efter Behag og Overenskomst. Overalt saas syge og døende. Nogle klagede over Frost og Kulde, andre over Hunger og Tørst, og de fleste vare saa tilredte af Skørbug, at Tandkjødet som en brunsort Svamp voxede hen over Tænderne og dækkede dem. De døde sønderreves af Rævene, før de kunde stedes til Jorde, og disse Dyr, der flokkedes i uoverskuelige Skarer, skyede end ikke at angribe de syge.

Det varede mere end 8 Dage, inden de sidste syge kom i Land. Den 10de November førtes *Kommandøren* fra Borde, godt beskyttet imod den ydre Lufts Paavirkning, og henlagdes for Natten under et Telt paa Stranden. Det sneede stærkt. Steller tilbragte Aftenen hos ham og undrede sig meget over hans Oprømthed og besynderlige Tilfredshed. De overvejede deres Stilling, de samtalede om, hvor de befandt sig, og lige saa lidt som Steller mente *Bering*, at de vare naaede til Kamtschatka, eller at deres Skib kunde reddes. Næste Dag førtes han paa en Baare til Sandhulerne og nedlagdes i en Grav eller Hytte ved Siden af Stellers. De faa arbejdsdygtige søgte at tilvejebringe Hytter, der kunde optage alle: der hidslæbtes Drivtømmer, der gravedes Huler, der byggedes Tag, og der førtes Proviant op fra Skibet. *Steller* var Kok og Læge og Sjælen i alle disse Foretagender. Den 13de November fuldendtes Kasernen eller Hospitalet, hvori de syge anbragtes, dækkede af Klude og Klædningsstykker, men endnu tog deres Elendighed til. *Bering* var alt opgivet af Steller, *Waxel*, der havde holdt sig oprejst under Sejladsen, svævede nu mellem Liv og Død, og de frygtede for at miste den eneste navigationskyndige Officer, der endnu besad en Smule Indflydelse, da Khitrof ved sit heftige og urolige Væsen havde gjort sig meget forhadt. Desuden vendte de udsendte Folk tilbage og fortalte, at de mod Vest ikke kunde finde nogen Landforbindelse med *Kamtschatka* eller opdage mindste Spor af Beboelse. Det blev stormfuldt, i flere Dage kunde Baaden ikke gaa ud, og Fartøjet, deres eneste Haab,

laa meget udsat paa en aaben og stenet Strand, for et daarligt Anker, og truede med at drive til Søs eller slaas i Stykker paa Klipperne. De 10—12 Mand, der overhoved kunde arbejde og halve Dage igjennem maatte staa i iskoldt Havvand, segnede tilsidst under saadanne Byrder. Mangel, Kulde, Væde, Afmagt, Sygdom og Fortvivlelse vare daglige Gjæster, og først, da Skibet den 28de November af en velkommen Storm slængtes helt op i Land og boredes dybt ned i Sandet, blev deres Tilstand mere sikker, og de kunde med større Ro hengive sig til Arbejde for Livsopholdet.

I December befandt hele Besætningen sig i 5 underjordiske Hytter ved Bjærgbækken nær Strandingsstedet. Skibsprovianten fordeltes saaledes, at hver Mand daglig fik 1 Pd. Mel og en Smule Byggryn, saalænge Forraad havdes, men forøvrigt vare de henviste til Jagt og levede næsten udelukkende af de ovennævnte Havdyr og en strandet Hval. Hver Hytte dannede en økonomisk Familie, der daglig udsendte et Parti paa Jagt og et andet til at slæbe Ved fra Stranden, og det lykkedes dem paa denne Maade at kæmpe sig igjennem Vinteren, der paa Beringsøen udmærker sig mere ved rasende Snestorme (Purgas), end stærk Kulde.

Imidlertid udførte Døden sin sørgelige Høst iblandt dem. Før de naaede *Beringsøen*, havde de allerede 12 døde, deraf Størstedelen under de sidste Dages Sejlads. Ved Landsætningen eller umiddelbart derefter bortreves endnu 9 Mand, men saa indtraf det næste Dødsfald først den 22de November. Det var den 70aarige, højt fortjente Styrmand, *Andreas Hes-*

selberg, (Øselberg), der i 50 Aar havde pløjet Søen, og hvis Raad, fulgt i rette Tid, kunde have frelst Expeditionen. Saa kom ikke færre end 6 Dødsfald hurtig efter hinanden, og i Førstningen af December døde endelig *Kommandøren* og Underskipperen. Det sidste Dødsfald indtraf den 6te Januar 1742, og i det hele bortrev Døden 31 Mand af 77 under dette skrækkelige Togt.

Da Bering opbød sine sidste Kræfter for at hindre «Sct. Peters» Stranding, kæmpede han for Livet. Allerede i Okotsk havde han paadraget sig en ondartet Koldfeber, der svækkede hans fysiske Modstandsevne, og paa Amerikarejsen slog Skørbug sig til. Hans 60 Aar, hans svære Legemsbygning, de udstandne aandelige Gjenvordigheder, hans nedbrudte Mod og hans Tilbøjelighed for Ro forværrede denne Sygdom, men han vilde dog — siger Steller — uden Tvivl være kommen over den, hvis han havde naaet hjem til Avatscha og kunde have nydt frisk Næring og den Hygge, der følger med et opvarmet Værelse; men i Sandhullet paa Beringsøens Strand var hans Tilstand haabløs. Havdyrenes Spæk, det eneste forhaandenværende Lægemiddel, indgød ham en uovervindelig Afsky, de frygtelige Lidelser, han saa' omkring sig, Græmmelse over Togtets Udfald og Bekymring for Mandskabets Fremtid forværrede Sygdommen; af Sult, Kulde, Uhygge og Sorg pintes han langsomt til Døde, ja, «han blev saa at sige levende begravet; thi, da Sandet stadig rullede ned over ham fra Hulens Sider og dækkede hans Fødder, vilde han tilsidst ikke have det fjærnet, eftersom det dog forskaffede ham lidt

af den Varme, han ellers savnede. Og saaledes hobedes Sandet op paa ham til midt paa Underlivet, saa at hans Rejsefæller efter hans Død maatte grave ham ud for at kunne stede ham ordentlig til Jorde.» Han døde den $^{8}/_{20}$ December 1741, to Timer før Dag, af en Betændelse eller «Brand» i Underlivet.

«Ligesaa bedrøvelig hans Død maa forekomme hans Venner» siger Steller — «ligesaa beundringsværdig var den Frejdighed og de alvorlige Forberedelser, hvormed han gik Døden i Møde«. Han takkede Gud, fordi han lige fra Ungdommen af havde staaet ham bi og ladet hans Gjerning lykkes, paa alle Maader søgte han at opmuntre sine Ulykkesfæller til Haab og Virksomhed, til Tro paa Forsynet og Fremtiden, og, uagtet han selv var overbevist om at være henslængt paa et ukjendt Lands Kyster, vilde han dog ikke gjærne nedslaa de andres Mod ved at udtale sig bestemt derom. Den 9de December jordedes hans Lig i Nærheden af Bopladsen mellem Underskipperens og Forvalterens Grave, og ved Afrejsen plantedes paa hans Gravhøj et simpelt Trækors, der samtidig skulde tjene til Tegn paa, at Øen var tagen i Besiddelse af den russiske Krone. Dette Trækors ombyttedes 1822 med en Mindesten, og senere, saavidt vides i Sekstierne, rejste 24 Mænd ham en Mindestøtte i Guvernørens Have (den gamle Kirkegaard) i Petropovlovsk, hvor der ligeledes findes et Monument til Minde om den ulykkelige La Pérouse, og hvor Cooks Efterfølger, Kapt. Gore, fandt sit sidste Hvilested [158].)

Med *Bering* sank den Aandskraft i Graven, der havde holdt de store Foretagender i Live og ført dem frem imod Maalet. Vi have set, hvorledes hans Planer fødtes, hvorledes han igjennem lange og kummerfulde Aar kæmpede i Sibirien for at forene og lede Formaal og Interesser, der kun højst vanskelig lode sig forene og lede; hvorledes han ved sin stille og haardnakkede Virksomhed søgte at slaa Bro over det Svælg, som fandtes mellem Midler og Maal, mellem Evne og Vilje, — saa typisk for hele det daværende russiske Samfundsliv; hvorledes han overvandt de Hindringer, som en uvillig Øvrighed, en fjærn Centralmagt, et ublidt Klima, slette Hjælpere og et ikke søvant Mandskab bød ham at overvinde. Vi have fulgt ham paa hans sidste tragiske Togt, der tager sig ud som Slutningsoptrinet i et Sørgespil og ligesom dette afsluttes med Heltens Undergang.

Han reves bort midt i sin Gjerning. Ved hans Initiativ var et stort Fastland bleven videnskabelig undersøgt, en uhyre arktisk Kystlinje, større end nogen anden paa Kloden, bleven kaartlagt, en ny Vej til den vestlige Verden funden og Banen brudt for russisk Kolonisation hinsides det stille Hav, ligesom hidtil ukjendte Rigdomskilder, et sibirisk Eldorado, aabnedes paa de alëutiske Øer for Pelsjægeren og Lykkeridderen. Russiske Forfattere have sammenlignet Bering med Columbus og Cook, og han var unægtelig for sit Adoptiv-Fædreland, hvad disse Mænd vare for Spanien og England: en stor Opdager, en hærdet, udholdende og ærlig Pioner for menneskelig Vidskab, Kultur og Handel. Europas yngste Marine førte han

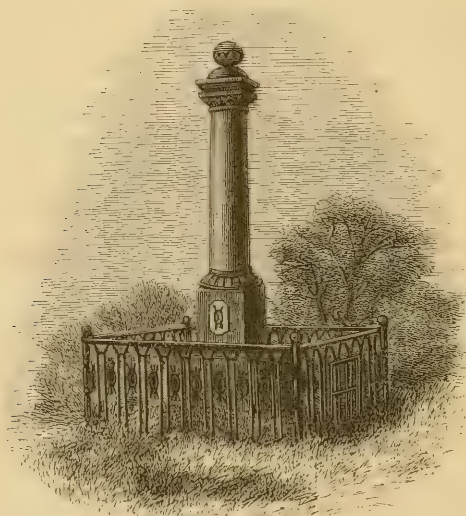
ud paa Forskningstogter, der altid ville staa som hæderfulde Blade i dens Historie og som talende Vidnesbyrd om, hvad nordisk Udholdenhed formaar at udrette selv med ringe Midler. — Og dog lykkedes det ham kun stykkevis at fuldende, hvad han havde tilstræbt igjennem 16 Aar. Hans eget Togt til Amerika kan kun betragtes som en Recognoscering, der den følgende Sommer skulde have været gjentaget med friske og rigeligere Kræfter; *Tschirikof*, der paa Togtet 1741, omtrent samtidig med Bering, opdagede en sydligere Del af Nordamerikas Kyst, kom saa svækket tilbage til Avatscha, at han 1742 ikke kunde foretage noget af Betydning; [159]) ved de store Ulykker, der væltede ind over Expeditionen, hindredes *Laptjef* i at fuldføre Beringshalvøens Kaartlægning, og saaledes laa endnu til alle Sider omkring Chefens Gravhøj uløste Opgaver, der fra den dansk-russiske Forsker gik i Arv til hans store Efterfølger: Cook og til endnu langt yngre Søfarere. Tilmed indtraf hans Bortgang paa et højst skæbnesvangert Tidspunkt; thi i de samme Decembernætter, da han kæmpede med Døden i Sandhullet paa Beringsøens Strand, styrtedes Birons, Münnichs og Ostermanns Herredømme i Sct. Petersborg, det gammelrussiske Parti, Modstanderne af Peters Reformbestræbelser, kom til Magten, og under Elisabeths slove Regering overlodes alle moderne Bestræbelser, ogsaa den nordiske Expedition, til Straadød. I Avatscha og Okotsk saa' det sørgeligt ud. Mandskabets Rækker vare udtyndede af Sygdom og Død, Forraadene stærkt medtagne, Takkelage og Sejl fortærede af Vejr og Væde, Skibene mere eller mindre usødygtige, Østsibirien ud-

tømt og hærget af Hungersnød, og kun *Berings* ærlige Udholdenhed kunde endnu have samlet de svindende Kræfter til en sidste Anstrængelse. Den 23de September 1743 standsede en kejserlig Ordre alle videre Foretagender. Imidlertid var «Sct. Peters» skibbrudne Mandskab allerede i August 1742 kommen tilbage til Avatscha paa en Skude, sammentømret af Togtskibets Rester, i Forvejen var Tschirikof afgaaet til Okotsk, til denne Plads kom ligeledes Spangberg fra sin 3dje japanske Rejse, og lidt efter lidt samledes de forskjellige Expeditioners Mandskab i Tomsk, hvor det, først under Spangbergs og Tschirikofs, senere under Sven Waxels og andre Officerers Tilsyn, forblev lige til 1754. Saaledes endte den store nordiske Expedition.

Men *Berings* Vanskæbne forfulgte ham ud over Graven. Under Kejserinde Elisabeth foretoges intet fra Regeringens Side for at gjøre Resultaterne af de store og kostbare Undersøgelser bekjendte eller for at sikre Opdagernes Eftermæle. Berings og hans Medarbejderes Rapporter, der omfatte hele Vognlæs af Manuskripter, begravedes i Admiralitetets Arkiv; kun hist og her sivede en sparsom eller halv urigtig Meddelelse ud til Almenhedens Kundskab, ja, nogle af Datidens Geografer paastode endog, at den russiske Regerings Fortielsessystem kun tilsigtede at stænge det øvrige Evropa ude fra den indbringende Søfart, som den nordiske Expedition havde grundlagt gjennem Ishavet. Vankundigheden var saa stor, at *I.-N. de l'Isle* turde forsøge i selve det franske Akademi at betegne sig som den egentlige Ophavsmand til Expedi-

tionen, at berøve Bering hans saa dyrekjøbte Hæder og fortælle Verden, at denne Søfarer paa sit sidste Togt ikke havde udrettet andet end at strande og dø. I Forening med Buache udgav han et Kaart og en Bog for at bevise disse Paastande, og Navnet *De l'Isle* havde dengang en saa stor Anseelse, at dette muligvis vilde være lykkedes ham for en Stund, hvis ikke G. F. Müller med stor Kraft havde tilbagevist disse Usandheder[160]) i et paa fransk affattet, anonymt Stridsskrift. Men selv *Müllers* Beretning i Saml. Russ. Geschichte (1758), det første sammenhængende, der blev offentliggjort om Expeditionerne, lider, som vi have set, af store Svagheder ikke alene i Retning af historisk Nøjagtighed, men ogsaa i skønsom Kritik over de geografiske Resultater, hvortil Bering naaede, og det vilde have været umulig for *Cook* at yde Opdageren den længe savnede Oprejsning, hvis han ikke havde kunnet støtte sig til D'Anville's Kaart og Dr. Campbells Afhandling. Det var Vestevropa, der i forrige Aarhundrede sikrede Berings Eftermæle, indtil endelig det russiske Admiralitet i vore Dage har ladet det store Arkivstof bearbejde og delvis offentliggjøre, men endnu mangler meget i, at et i Enkelthederne nøje udført Billede kan gives af de Foretagender, som her ere skizzerede, eller af den Mand, der var Sjælen i dem alle. Vi kunne ikke som Professor Baer tage Ordet for, at der i Sct. Petersborg rejses Bering et synligt Minde som Bod for lang Glemsel og gammel Miskjendelse, til Ære for Russernes første Søfarer og første store Opdager; vi ville anse vor Opgave for løst, hvis det er lykkedes os i disse Blade

at give et tilforladeligt Omrids af en Personlighed og et Liv, der fortjener at ihukommes, saavel af det Land, der nød godt af hans Virksomhed, som af det Folk, der altid maa henregne *Vitus Bering* til sine gode og trofaste Sønner.

Berings-Mindesmærket i Petropovlovsk. (Efter Whymper.)

Tillæg og Kilder.

Kapt.-Komm. Berings Indberetning til Admiralitets-Collegiet fra Okotsk d. 5. Dcbr. 1737.

(I forkortet Oversættelse.)

Som Følge af de mig fra Hs. Kejsl. Højhed tilsendte Befalinger ser jeg, at det kejs. Admiralitets-Collegium behager at mene, at Expeditionen trækker hen i Uvirksomhed paa Grund af min Skødesløshed, noget der fremkalder Frygt og ikke ringe Bekymring hos mig for at paadrage mig en ufortjent Vrede; dog ske heri kun H. K. Højheds Vilje og det k. Collegiums naadigste Resolution. Thi uagtet jeg ved den mig overdragne Expedition fra Begyndelsen og indtil nu altid har vist en fast og flittig Omhu for saa hurtig som mulig at bygge Fartøjer, at gaa til Søs og faktisk bringe den til Udførelse, — saa trækker det dog i Langdrag paa Grund af uventede Hindringer, paa hvilke jeg end ikke havde tænkt, og som det har været mig umulig paa nogen Maade at forandre; thi indtil vor Ankomst til Jakutsk var der ikke blot ikke bragt et eneste Pud Proviant til Okotsk for Mandskabet,

men der var ligeledes heller ikke bygget Fartøjer til Overførelsen af denne Proviant og Skibsfornødenhederne, og lige saa lidt var der bygget Magasiner paa Anløbspladserne ved Maja og Judomafloden; der fandtes ingen Arbejdsfolk og ingensomhelst Anordninger vare trufne ved de herværende Cancellier, hvilket dog var paalagt dem i Følge H. K. Højheds Ukaser. Vi have udført alt dette. Vi have bygget Transportfartøjer, have forlangt Arbejdsfolk fra Jakutsk, og med stor Møje have vi bragt Provianten paa disse Fartøjer til Judomskoje Krest, ja, med overmenneskelig Anstrængelse og Møje have vort Kommando og disse Arbejdsfolk — da man, selv efter mit Forlangende, kun sendte et ringe Antal — bragt det ved Judomskoje Krest værende Proviantforraad (12000 Pud Mel og Gryn) til Okotsk. Ligeledes have vi ved Maja's Anlægsplads, ved Judomas Munding, ved «Korset» og ved den Urakske Anlægsplads opført Magasiner og Boliger for Arbejdsstyrken, samt 4 Vinterhytter mellem Judomskoje Krest og Urak som Tilflugtssteder for samme om Vinteren; endvidere have vi i Overensstemmelse med Planen ved den fornævnte Urakske Anløbsplads bygget i 1736: 15 og i nærværende Aar 1737: 65 Fartøjer til at flaade Provianten ned ad Urakfloden, af disse er ved den nævnte Anløbsplads endnu forhaanden 42, men de øvrige ere i 1736 og 37 afgaaede med Proviant. Alt dette er sket ved vort Kommando, men ikke ved Cancellierne eller den Okotske Øvrighed.

Men i Jakutsk, hvor jeg den Gang opholdt mig, have vi bygget to Fartøjer, «Baaden» *Irkutsk* og Dobbeltsluppen

Jakútsk, og 1735 afsendt dem paa de dem anviste Togter. Vi have anvendt Omhu paa at proviantere dem og desuden afsendt 4 Barger med Proviant til Lenamundingen til deres Forsyning; men da saa 1736 den Ulykke timedes paa Baaden Irkutsk, at den kommanderende Løjt. Lassenius og mange af Mandskabet døde, de øvrige ligeledes henlaa syge, og der ikke var noget Haab om deres Helbredelse, saa blev jeg nødt til, da jeg frygtede for, at Togtet ellers ikke vilde komme i Stand, at sende en hel ny Besætning af Kommandør og Mandskab fra Jakutsk i Steden for de døde og syge. De syge førtes til Jakutsk for at plejes; jeg anvendte stor Omhu paa dem, og ved Guds Bistand befriedes de fra Sygdommen. For de samme to Skibe afsendte jeg af mit Kommandos Proviant 1736 to Lægter med Forraad og i indeværende Aar 1737 ligeledes et Fartøj til Lenamundingen, da den didhen i 1735 sendte Proviant allerede var i Færd med at slippe op. Men fra Vojevodens Kancelli i Jakutsk modtoge vi ingen som helst Understøttelse, og derfor maatte mit Ophold i Jakutsk trække ud, indtil jeg havde besørget alt dette. Ligeledes var det mig umuligt, uden først at have sendt et mindre Forraad af Proviant til Okotsk, selv at rejse did med hele Mandskabet (hvilket skete i Juli Maaned 1737), da jeg ellers maatte frygte for at dræbe dem alle ved Sult og saaledes bringe Expeditionen uden Mandskab til en for tidlig Afslutning og paadrage mig selv et tungt Ansvar. Men selv nu har jeg ikke taget hele Kommandoet til Okotsk. Nogle ere forblevne i Jakutsk for at ordne Expeditionens Anliggender der og

fremsende Proviant, andre ved Majahavnen, ved Judomskoje Krest, ved Urakanløbspladsen som Vagt ved Magasinerne og til Overførelse af Fornødenheder til Okotsk, thi selv nu er det ikke muligt at føde et saa stort Antal i Okotsk. Men da desuden Vojevodens Cancelli i Jakutsk i lang Tid nølede med at udnævne Kommissærer til at modtage og tilstille mig Proviant, lagdes herved ligeledes Beslag paa mange af mit Mandskab. Allerede den 2den Juni 1735 forlangte jeg, at den skulde udnævne 3 Kommissærer til Modtagelse og videre Forsendelse af Expeditionsprovianten, samt Medhjælpere efter Skjøn: nemlig én i Jakutsk, en anden ved Majahavnen og en tredje ved Judomskoje Krest, eftersom saadant er aldeles nødvendigt. Men det Jakutske Cancelli udnævnte og afsendte dem til hine Pladser først i indeværende Aar 1737 og da kun i Følge gjentagne Forlangender fra mig. Men hvis jeg havde forsømt alle disse Anordninger og havde fremskyndet Afrejsen til Okotsk, vilde det Jakutske Cancelli — i min Fraværelse — i det hele slet ikke have foretaget noget af det ovennævnte og det vil snart blive klart, i hvor vidt det i Fremtiden vil udføre disse Transporter til Judomskoje Krest. — — — Men da de Besværligheder, vi have havt at kæmpe med, saaledes ere iøjnefaldende, og om end Expeditionens snarlige Iværksættelse følgelig er usandsynlig, maa jeg ikke desmindre med frelst Samvittighed erklære, at jeg ikke indser, hvorledes jeg i højere Grad skulde have kunnet fremskynde Expeditionen, eller hvorledes jeg skulde kunne forstørre den Iver, jeg har anvendt fra Begyndelsen af, og søger jeg derfor gjennem

denne Indberetning til det k. Adm.-Collegium ydmygst om en hensynsfuld Bedømmelse, hvorved det vil ses, at Exped. ikke ved min Ligegyldighed er trukken i Langdrag.

Men det er paa Grund af disse Hindringer, som og fordi der i Okotsk var fuldt op af Arbejde, at jeg ikke i kort Tid har kunnet bygge de for Rejsen nødvendige Søskibe, saa meget mere som Kommandoet ogsaa maatte arbejde paa Spangbergs Skibe, der nu ere færdige. Men ogsaa i Okotsk, paa Katten (Koschka), hvor de nævnte Fartøjer og Paketbaadene bygges, var alt bart og øde, ingen som helst Bygninger fandtes, ingensteds kunde man bo, Træer og Græs voxer ikke derpaa og findes ikke i Nærheden, thi alt er fuld af Kiselsten, men uagtet denne Plads er saa øde, er den dog saare egnet til Skibsbyggeri, til Stabelafløb, til at føre Skibene til Søs og som Tilflugtssted for disse Skibe, thi den ligger ved selve Havet, og ved Kysten findes ikke noget hertil mere egnet Sted. Derfor byggede Mandskabet efter Kapt. Spangbergs Anvisning paa nævnte Koschka et Rum for Officererne, Kaserner og Hytter til sig selv. Og til disse Bygninger kjørte de selv Ler, strøg Teglsten, tilslæbte Brændsel 6—7 Verst borte fra og hentede fersk Vand i en Afstand af 2 à 3 V.; thi i hvor vel Koschkaen ligger ved Okhotas Munding, er Vandet i Floden, paa Grund af det daglig indstrømmende Havvand, dog saare salt. Fremdeles har Mandskabet bygget Magasiner og et Krudtlager og over alle disse Bygninger vedlægger jeg herved 3 Rids, over hvad der er udført i de forløbne Aar 1735, 1736 og i det løbende Aar 1737, hvert

Aars Bygninger for sig. Endvidere tilbereder mit Mandskab her i Okotsk Tvebakker (til Sørejserne) og flaader de til Paketbaadene nødvendige Bjælker, Knætræ osv. over 30 V. ned ad Floden, til Smedearbejdet brænde de selv Kul, og den nødvendige Tjære til Paketbaadene maa tilberedes og afhentes paa Kamtschatka, fordi dertil egnet Træ ikke findes omkring Okotsk. Hertil kommer endvidere, at Mandskabet selv maa forfærdige Hundeslæderne og paa disse selv føre Provianten fra Judomskoje Krest til den Urakske Anløbsplads, og desuden er der meget særegent Arbejde her i Okotsk, der foraarsager, at det maa tages bort fra Skibsbyggeriet, thi foruden den lovmæssige militære Proviant af Mel og Gryn er det aldeles umulig at faa noget som helst Levnedsmiddel for Penge, naar undtages, at vi ved Sommertid lade med Transporterne fra Jakutsk følge noget Kvæg hver Gang, som for Betaling efter virkelig Pris uddeles til Mandskabets Forsyning, men paa Grund af Vejens Længde og Jakuternes Ulyst til at sælge undtagen til Jassakkræverne eller af Nød, ankommer dette ikke i tilstrækkelig Mængde; og uagtet det var paalagt den Okotske Regering at tilberede Fisk for Expeditionen, fandtes dog intet som helst udrettet i denne Henseende, ja, den havde endog lagt Beslag paa Tunguserne, som paa min første Expedition forsynede mig rigelig med Fisk, og paa hvem jeg havde stolet. Men heri fandt jeg ikke heller den Orden som tidligere. Af disse Grunde ere vi nødte til at give Mandskabet Orlov om Sommeren, for at de kunne selv bjærge Føden ved Fiskeri, men derved opstaar alt

for megen Tidsspilde og Forsømmelse af Expeditions-Arbejdet. Mandskabet kunde vel deles i forskjellige Hold, til Skibsbyggeri, til andet Arbejde og til Fiskefangst, men netop paa Grund af Proviantens Knaphed, som oven for meddelt, er det ikke muligt at holde et tilstrækkeligt Antal, mange er desuden detacherede til Proviantens Transport, og i Okotsk findes derfor ikke saa mange Haandværkere ved Paketbaadenes Bygning som nødvendig, eller som det var bestemt ifølge det kejserlige Admiralitets-Collegiums Anordning. Men Mangel paa Proviant har gjort dette nødvendigt. Her i Okotsk findes kun et ringe Tal Arbejdere, og hele den øvrige Del, som vi ikke have Næring til før Foraaret, have vi sendt til Judomskoje Krest for at føre Provianten og nogle nødvendige Forraad paa Hundeslæder til Urak, samt for ved dennes Anløbsplads at bygge 20 nye Fartøjer til Flaadningen af Provianten i Foraaret 1738. Saadanne Skibe maa nemlig bygges hvert Aar; thi de som flaades ned ad Urak, kunne ikke atter føres tilbage paa Grund af det store Vandfald og Vandets umaadelige Fart, og derfor anvendes disse Fartøjer i Okotsk til forskjellige Expeditionsforetagender, men ved Bygningen af et saadant Fartøj arbejde 4 Mand i omtrent 10 Dage, og under Flaadningen ned ad Urak kan der heller ikke være færre end 4 à 5 Mand paa hvert Fartøj, saa at det kejserlige Admiralitets-Collegium gunstigst vil behage at tage i Betragtning, hvilket Forbrug af Mandskab og hvilket Arbejde her finder Sted, og alt dette udføres af vort Kommando; men fra den øverstbefalende i Okotsk, Skornjakof-Pissarjef have vi fra

min Ankomst og til Dato ikke modtaget den mindste Hjælp ved Transporterne, ved Skibsbyggeriet eller ved noget som helst andet; vi have heller ikke Haab om nogen saadan Hjælp i Fremtiden, og selv om vi vilde kræve Understøttelse af ham, vilde vi kun høste foruden Skriverier fuldt op af Bryderi, uden at han vilde udrette noget for os; thi allerede i Jakutsk negtede han i en under 28. Febr. 1737 til mig affærdiget Skrivelse at understøtte Provianttransporterne fra Judomskoje Krest til Okotsk.

Men foruden alt det her fremførte, foruden mine tidligere underdanigste Rapporter til det ksl. Adm.-Collegium, hvori jeg har fremstillet mine Bestræbelser for Expeditionens Fremme og paavist det umulige i dens snarlige Iværksættelse, paakalder jeg desuden alle mit Kommandos Over- og Underofficerers Vidnesbyrd. Hermed forelægges denne Rapport det kejsl. Admiralitets-Collegium allerydmygst fra Captain-Commandeur

Bering.

Fra Okotsk d. 5. Dcbr. 1737.

Til første Afsnit.

[1]) Berings Daabsattest findes i det ældst bevarede Bind af Horsens Byes Kirkebog. Med en meget regelret, men højst ulæselig Rundskrift staar under 12te Aug. 1681: »Jonæ Visiterers Vitus døbt«, og i Marginen med en anden Haandskrift: »Vitus Jonæ«. Navnet »Veit« i Steden for Vitus har selvfølgelig ingen Hjemmel for sig.

[2]) Hist. Tidsskrift. 5te Række. 1ste B. — O. H. Nysted: Nemus Genealogium. (Gehejmearkivet). — Provst Vitus Bering: Dilineatio stirpis Beringianæ. 1749. — Geograf. Tidsskrift VI S. 89.

»Visiterer« Jonas Svendsen med Tilnavnet Halmstad havde med sin første Hustru, Lisebeth Berendsdatter, Sønnerne [1]) *Svend J.*, der, som en gjældbunden Svend, blev indsat paa Kjøbenhavns Arresthus, blev gjort arveløs og for sine gale Stregers Skyld maatte rejse til Østindien. [2]) *Jonas J.*, kgl. Majestæts Birkeskriver til Taarnby Birketing paa Gammel-Amager, og [3]) Datteren *Anna Chathrine* J.datter, gift med Herluf Dahlhoff i Horsens. Med sin anden Hustru, Anne P.datter Bering, Sønnerne *Vitus J.*, der efter Moderen optog Navnet Bering (ikke Behring) og Jørgen Christoffer J. med Tilnavnet Blymester, der var Sorenskriver i Onsø, Thure, Aabøjgde osv. i Norge og boede paa Gaarden Ristum ved Moss. (Note 8.) *Vitus Bering* havde mange Børn, hvoraf 3 Sønner og 1 Datter overlevede Forældrene. Hans yngste Søn døde 1770, efterladende en Søn (den yngre Vitus Bering, der som Captain ledsagede Billings paa hans Expedition) og 2 Døtre, af hvilke en var gift med Flaadecapt. *Platen* i Bjelgorod og levede endnu 1823. Berings Breve og Efterladenskaber arvedes af denne Datter, men mine Forsøg paa at faa noget at vide om Familien Platen have ikke ført til noget. Berch fortæller, at Bering

havde en Broder i Rusland, en Understyrmand *Christian Bering*, men de danske Kilder kjende ikke noget til en saadan. Berch: Russernes første Sørejse. Sct. Petersborg. 1823. S. 115 (Russisk).

³) Horsens Byes Skifteprotokol 1719—25. S. 223 flg. Kongerigets Arkiv.

⁴) Gavebrevet findes i Kongerigets Arkiv. Aftrykt i Hoffmanns Fundationer og Geogr. Tidsskrift VI S. 92.

⁵) E. Schuyler. Peter the Great. London 1884.

⁶) Alm. Liste over russiske Søofficerer. Sct. Petersb. 1882 (Russisk).

⁷) Alm. Liste over russ. Søofficerer. — Stuckenberg: Russisk Encyclopædi. V. 1836 (Russisk). V. Berch: De første russiske Admiraler (Russisk). — Scheltema: Rusland en de Nederlanden. III. S. 287. — Garde: Efterretninger. IV. S. 63. — L. Daae: Normænd og Danske i Rusland. Norsk Hist. Tidsskrift. 2den Række IV.

Da Bereh antyder, at Bering havde mange Fjender i Marineministeriet, har jeg ved en Forespørgsel i Adminiralitetet søgt at faa Oplysninger derom, og Admiral *Th. Wesselago* har meddelt mig, at Berchs Beretning er aldeles uden Grund. Bering forlangte og fik sin Afsked 1724, fordi han var utilfreds med Avancementsforholdene.

⁸) Geografisk Tidsskrift VI. S. 91. Anm.

⁹) Horsens Byes Skifteprotokol 1719—25. S. 223 flg.

¹⁰) De bedste biograf. Notitser om disse Afsnit af Berings Liv findes i V. Berch: De første russiske Admiraler. II. S. 202 og i: Russernes første Sørejse. 1823. S. 90 o. m. a. St. Bering blev ikke valgt direkte, men Apraxin bekjendtgjorde Kejserens Hensigt og opfordrede de Marineofficerer, der havde Lyst til Rejsen, til at melde sig. Ifølge det hydrogr. Departements Memoirer (Zapiski). 9. B. S. 208 valgtes Bering efter Anbefaling af *Sievers* og *Senjavin*, men Weber fortæller, at *Bruce* til ham havde ytret, at han havde foreslaaet Bering til Expeditionens Chef. Weber: Das veränd. Rusland. III. S. 160. Nouvelle Bibleothèque Germ. XIII. S. 54.

¹²) Samlung Russ. Geschichte III. S. 50. P. Avrils Efterretninger om Amerika, indhentede i Smolensk 1686. — Vaugondie: Memoires. S. 4. Les géographes des 16ᵉ & 17ᵉ siecles ont toujours pensé que la mer separait l'Asie de l'Amérique. Se endvidere en meget interessant Afhandling om de første russiske Efterretninger om Amerika: det store Land, Bolshaja Zemlja, i det hydr. Departements Memoirer (Zapiski). 9de B. S. 78. — Navnet Anianstrædet er opstaaet ved en Misforstaaelse af Marco Polos Bog (lib. III. cap. 5). Hans Ania er vel det nnværende Anam, men de hollandske Kartografer henlagde dette Land til Nordøstasien, og kaldte det Stræde, der skulde adskille Konti-

nenterne, Anianstræde. Navnet forekommer første Gang hos Gerh. Mercator paa hans berømte Søkort 1569. Dr. Soph. Ruge: Fretum Anian. Dresden. 1873. S. 23.

[13]) Homanns Atlas 1705 og 1719. Kaartet i Jsbrandt Ides Rejse. Witsens Kaart.

[14]) Samml. Russ. Geschichte. III. — Strahlenberg: Das Nord. und Ostl. Theil von Europa und Asia. Stockholm. 1780. — Beiträge zur Kentnisz d. russ. Reiches. 16' B.

[15]) Weber: Das veränderte Rusland. III. S. 158.

[16]) Af den sibiriske, saakaldte Bojaradel, oprettet af Peter d. St.

[17]) V. Berch: Russernes 1ste Sørejse. S. 8—9.

[18]) G. F. Müller søger i »Schreiben eines Russ. Officiers von der Flotte» etc. S. 14 at tilegne sig hele Æren for vort Kjendskab til Deshnefs Rejse, men dette er ikke ganske holdbart. Se: Beiträge etc. 16' B. S. 44. Bering indsamlede sin Kundskab om Deshnef ikke paa Kamtschatka, men i selve Jakutsk og gav Müller Anvisning paa denne Sag. Se ogsaa: Nye Tidende om lærde og curiøse Sager. Nr. 16. Kbhvn. D. 20' April 1730. — A. Strindberg: P. J. v. Strahlenberg. Sv. Selsk. för Anthropol. och Geogr. 1879. Nr. 6.

[19]) V. Berch: Russernes 1ste Sørejse. S. 2—5.

[20]) Berings Rapporter til Admiralitetet i Russernes 1ste Sørejse. S. 14, samt hans egen Originalberetning i: Description géographique, historique de l'empire de la Chine. Par le Pére *J. B. Du Halde*. La Hague. 1736. 4' B. S. 562.

[21]) J. Bulitschef: Reise in Ostsibirien. Leipzig. 1858. S. 33.

[22]) Russernes 1ste Sørejse. S. 16. flg. — Du Halde. S. 564. — Beiträge. 16' B. — Samml. Russ. Geschichte. III.

[23]) G. W. Steller: Beschreib v. dem Lande Kamtschatka. Frankf. und Leipzig 1774. Krascheninnikof: The History of Kamtschatka. Glocester 1764. Du Halde. — Russernes 1ste Sørejse. S. 24—27.

[24]) En Art Bjørneklo. Sphondylium foliolis pinnatifides. Cleff. (Krashenin.: Kamtechatka.)

[25]) Harris' Collection of Voyages 2nd. Edit. London. 1748. II. S. 1021. (Navigant. Biblioth.)

[26]) Du Halde. IV. S. 563.

[27]) Berings Frygt for Tschuktscherne turde i vore Dage stille ham i et uheldigt Lys hos dem, der ikke kjende dette Folks Historie. Paa Berings Tid vare de dog meget krigerske, og baade Schestakof og Paulutski faldt i Kamp imod dem. Neue nordische Beiträge. I. S. 245. Anm. — J. Bulitschef: Reise

in Ostsibirien. S. 5. Hos G. F. Müller findes ingen Meddelelser om Paulutskis Fald. Han tillægger ogsaa Bering en Del Betragtninger, der lyde meget plausible, men de findes intet andet Sted. (III. S. 118).

[28]) Til Grund for denne Fremstilling ligger Skibsjournalen, ført paa hele Rejsen af Underløjt. P. Tschaplin. Russernes 1ste Sørejse S. 31—65. Baer har ogsaa benyttet den lidet, men ellers ingen af de vestevropæiske Forfattere. — I Beringsstrædet findes 2 Diomedøer. Grænsen mellem Rusland og Nordamerika gaar imellem dem. Den russiske Ø kaldes Ratmánof eller Imàklit, den amerikanske Krusenstern eller Ingálisek. W. H. Dall: Alaska. S. 249.

[29]) Nye Tidender om lærde og curiose Sager. Nr. 16. 20' April 1730.

[30]) At Bering selv er Forfatter turde fremgaa deraf, at Weber, der kjendte og omgikkes Bering, bruger ordret de samme Udtryk om hans første Exp. Weber: Das veränderte Rusland. III. S. 157.

[31]) Cook and King: Voyage to the parcific Ocean. 2d. Ed. III. S. 244. o. a. St. Neue Nord. Beiträge. 4' B. S. 108—10. Om Kosakken Kobelef paa Beringshalvøen. — Det eneste Sted, hvor jeg har fundet Vidnesbyrd om, at Amerika saa's fra »Gawriel«, er i et Kaart af J. N. De l'Isle: »Carte Génerale Des Découvertes De l'Amiral de Fonte«. Paris 1752, hvor han lige overfor Beringshalvøen indlægger en Kystlinje med Paaskriften: Terres vues par Mr. Spanberg en 1728, frequentées à présent par les Russes, qui en apportent de très belles fourrures«.

[32]) Beiträge zur Kenntn. etc. 16' B. S. 45. Anm.

[33]) Akademiets Kaart. 1737. Müllers Kaart. 1758. Pallas: N. Nord. Beiträge. 4' B. Kaartet.

[34]) A. Th. v. Middendorff: Reise in den Äussersten Norden und Osten Sibiriens. IV. 1' Abth. S. 56. — W. Struve: Table des positions etc. (Bullet. phys.-math. de l'Acad. de St. Petersb. I. 1842. S. 290). Om Berings Stedbestemmelser hedder det hos O. Peschel: »Auf der ganzen Erde gibt es vielleicht keine wichtigere Ortsbestimmung, als die von Petropawlowski (Awatschabucht), insofern von ihr die mathematischen Längen in der Beringsstrasze abhängen, welche die Erdveste in zwei grosze Inseln trennt. Mit lebhafter Freude gewarht man, dass schon der Entdecker Bering auf seiner ersten Fahrt trotz der Unvollkommenheit seiner Instrumente die Längen von Ochotsk, das Südspitze Kamtschatkas und der Ostspitze Asiens, bis auf Bruchtheile eines Grades richtig bestimmte. Er fand als östliche Abstände von Tobolsk für Ochotks 76° 7' (0° 16' zu östlich), für die Südspitze Kamtschatkas 89° 51' (0° 40' zu östlich), Ostspitze der Tschuktschenhalbinsel 122° 55' (0° 17' zu westlich). Geschichte d. Erdkunde. S. 655—56 og Anm. 2te Aufl.

I Harris' Collection of Voyages, 2d. Ed. II B. S. 1021 findes følgende af Berings Stedbestemmelser:

	Latitude.	Longitude from Tobolsky.
The Town af *Tobolski*	58° 5′	— —
Samarofsky Jam, upon the River Obb	60° 17′	— 30′
The Town of *Surgut* upon the River Obb	60° 51′	5° 18′
The Town of *Narim* upon the same River	58° 48′	14° 35′
Koetsky Ostrog	58° 19′	16° 60′
Losinojarsky Monastir	58° 17′	22° —
Makowsky Ostrog	58° 3′	23° 13′
The Town of *Tenriski (!)* upon the River Tenisei	58° 20′	25° 12′
Caschin Monastir	58° 37′	32° —
The Town of *Timakin* near the Mouth of the River *Ilim*	57° 25′	35° 16′
The Town of *Ilimski*	56° 40′	36° 44′
Utkutski Ostrog	56° 40′	38° 28′
Kirinski Ostrog	57° 50′	41° 1′
The Town of *Jakutski* upon the River Lena	62° 8′	57° 53′
Ochotski Ostrog, at the Mouth of the River Ochota	59° 13′	76° 7′
The Mouth of the *Bolschoyan Retschka* in Kamtschatka	52° 48′	89° 51′
Werchnoi Kamtschatka Ostrog	54° 48′	91° —
Nischnyj Kamtschatska Ostrog	56° 11′	98° 30′
The Mouth of the River of the Apostle *Thadeus* and the Cape	56° 3′(?)	96° 10′
The Elbow of the River *Swetoi Krest*	62° 20′	111° 32′
Eastern Point	65° 35′	115° 15′
The Elbow of the *Swetoi* Preobrazensky	65° 1′	120° 30′
The Eastern Point of *Tschuchotski*	64° 25′	122° 55′
The Island of *St. Lawrence*	64° —	122° 55′
The Island of *St. Demetrius*	66° —	125° 42′
The Place from which the Captain returned	67° 18′	126° 7′
The Southern Point of *Kamtschatska* or *Oskoi*	51° 10′	89° 61′

I Midten af det 18de Aarhundrede rejstes en heftig Polemik imod Berings Længdebestemmelser og navnlig søgte Samuel Engel, Vaugondie og Busching at paavise en østlig Forskydning af Asien ved disse. *S. Engel:* Remarques sur la partie de la relation du voyage du Capt. Cook qui concerne le détroit entre l'Asie et l'Amérique. Berne. 1781. — *M. D. Vaugondi:*

Memoire sur les pays de l'Asie etc. Paris 1774. *Buschings* Magazin. VIII, IX etc.

[35]) Cook and King: Voyage to the pacific Ocean. III. S. 473. In Justice to the memory of Bering, I must say, that he has delinated the coast very well, and fixed the latitude and longitude of the points better than could be expected from the Methods he had to go by. This judgment is not formed from Mr. Müller's account of the voyage, or the chart prefixed to his book, but from Dr. Campbell's account of it in his edition of Harris' Collection and a map there to annexed, which is both more circumstantial and accurate than that of Mr. Muller. Det Kaart, Cook her omtaler, er en Copi af Berings eget hos D'Anville. — Om Østkap siger Cook: I must conclude as Bering did before me, that this is the most Eastern point af Asia. S. 470.

[36]) Se f. Ex. Stellers forskjellige Arbejder, men særlig Fortalen til Kamtschatkas Beskrivelse, hvori det hedder, at Bering kom tilbage »ohne doch das geringste entdecket zu haben«. Fortalen er skreven af J. B. S. (Scherer).

[37]) I Petermanns Mittheilungen. 1879. S. 163 siger Dr. Lindemann, at Bering vendte om, »ohne seltsamer Weise weder die Diomed-Inseln, noch die amerikanische Küste gesehen zu haben«. Jeg formoder, at Forfatteren støtter sig til *W. H. Dall*, en højst uheldig Historieskriver. Han siger: »Bering, naturally timid, hesitating, and indolent, determined to go no farther for fear of being frozen in, and returned through the Strait — strange to say — without seeing the Diomedes or the American coast«. — Alaska and its resources. Boston 1870. S. 297.

[38]) Geschichte d. Entdeckungen im Norden. S. 463.

[39]) Grønlands hist. Mindesmærker. III.

[40]) Hazii: Karten von dem Russ. Reiches. Nürnberg. 1788. — T. C. Lotter: Carte géogr. de Siberie. Augsburg. Ud. Aarstal.

[41]) Harris' Collection of Voyages. II. S. 1021. Se Note 34.

[42]) Russernes første Sørejse.

[43]) Beiträge Z. Kenntn. d. Russ. Reiches. 16' B.

[44]) Tidligere findes Navnet paa det Kaart, der ledsager Gmelins Rejse. 4. B. 1752 og i Stellers: Reise von Kamtschatka nach Amerika. Men begge disse Mænd maa her betragtes som Echo af Müller.

[45]) Se Müllers egen Udsigt over Russernes tidligere Kjendskab til Halvøen i III B. af Samml. Russ. Geschichte. Endnu saa sent som 1762 kunde Kosakkerne kun færdes forklædte iblandt Tschuktscherne. Pallas: N. Nord. Beiträge I. S. 245. Og under Billings' Exp. ulmede Fjendskabet endnu. — Østkap ligger 600 eng. Mile fra Anadyrskoj Osstrog.

[46]) *J. D. Cochrane* har i Narrative of a Pedestrian Journey. London. 1825. App. S. 299 flg., søgt at fastsætte Paulutskis Marcheroute uden at det er lykkedes ham at blive overbevisende. I det hele ere Meningerne og Efterretningerne om Paulutski saa usikre, at det er umuligt ved Hjælp af den foreliggende Literatur at fælde en endelig Dom. Se Fr. Lutke: Voyage autour du monde. II. S. 238. flg. »Sauer dit que Pavloutsky vint jusqu'au détroit de Bering; ce qui, au reste, n'est pas en lui même vraisenblable«.

[47]) Pallas: N. Nord. Beiträge. I. Kaartet. — Martin Sauer: An account of Com. Billings Geog. and Astr. Expedition. 1785—1794. Kaartet.

[48]) I Nord. Beiträge. IV. S. 106 staar: Am 28sten May befand sich Kobelef bey dem sogenannten Herzberge (Serze Kamen), welcher östlich an den Meerbusen Notschan (ɔ: Hellig Kors' Bugt) anliegt, nach Berings Beobachtung unter 65° 10' n. Br. un 195° v. Meridian d. Insel Ferro. Bering legte ihm obgedachten Namen bey, weil ein darauf stehender Felsen eine Herzgestalt zeigte«. Denne Beretning, der er oversat efter en russisk Original, har jeg ingensteds kunnet finde bekræftet; men den viser Serdze Kamens Beliggenhed ved Hellig Kors' Bugt.

[49]) M. Sauer: An account etc. S. 252. Anm. — Fr. Lutke: Voyage autour du monde. II. S. 238. Anm. samt hans Kaart: Carte de la Baie de Sct. Croix. Levée par les emb. de la Corvette le Seniavine. 1828, hvor det oprindelige Serdze Kamen er indtegnet paa sin rette Plads med det originale Tschuktsher Navn: Linglingay.

[50]) G. W. Steller: Beschreibung v. d. Lande Kamtschatka. S. 15. Steller svinger frem og tilbage mellem Müllers Opfattelse og de Efterretninger, han selv modtog om de virkelige Forhold. Han traf sammen med Müller i Vestsibirien 1739, da denne var opfyldt af sine formentlig epokegjørende Opdagelser i Jakutsk' Arkiver. I »Reise nach Amerika« S. 6 hedder det: »So verblieb es nichts desto weniger auf Seiten der damals gebrauchten Officiere bey einer kurzen Untersuchung des Landes Kamtschatka, von Lopatka bis zu dem sogenannten Serze Kamen, welche bey weitem das Tschuktschiske Vorgebirge noch nicht ist«. Han har saa lidet virkelig Kjendskab til Berings Arbejde, at han i samme Nu kan tilføje: »Gwosdew ist viel weiter und bis 66 Grad Norderbreite gekommen«.

[51]) Hvor vaklende Opfattelsen har været, selv i de snevreste akademiske Kredse, ses af følgende. I en tysk Udgave af *Atlas* Russicus 1745 findes Serdze Kamen som et Bjærg midt inde paa Tchuktscherhalvøen (Efter en Calque, velvilligt tilstillet mig af Hr. A. Thornam; paa den alm. franske Udgave findes Navnet slet ikke). I de Kaart, der ledsager J. E. Fischers Sibirische Ge-

schichte 1768 og Gmelins Reiseværk 4' B. findes Serze Kamen og Kamennoje Serdze, men paa to forskjellige Steder i Beringsstrædet og begge afvigende fra Müller.

[52]) Cook and King: Voyage etc. I. S. 469. 2d. Ed. Thus far Bering proceeded in 1728, that is to this head, which Müller says is called Serdze Kamen, on account of a rock upon it, shaped like a heart. But I conceive that Mr. Müllers knowlegde of these parts is very imperfect. There are many elevated rocks upon this cape and possible some one or other of them may have the shape of a heart.

At four in the morning the Cape which on the authority of Müller, we have called Serdze Kamen, bore South South West. III. 261. 2d. Ed.

[53]) Gvosdjefs Rejse se Note 121.

[54]) Beiträge Z. Kenntn. etc. B. 16. S. 44. Anm.

[55]) Russernes 1ste Sørejse S. 83.

[56]) Ibid. S. 137.

[57]) Nouvelles Cartes des déscouvertes de l'Amiral de Fonte. Paris. 1753.

[58]) Philip Johann Tabbert, adlet 1707 *von Strahlenberg*, fødtes i Stralsund 1676 og toges til Fange efter Slaget ved Pultava som Kaptain i Karl XIIs Hær. Han sendtes til Tobolsk i Forvisning, rejste i nogle Aar med Dr. Messerschmidt i Sibirien og udarbejdede sammen med andre svenske Officerer flere Kaart over Sibirien, som ham uafvidende udgaves i Holland af Bentinck 1726 i L'Histoire des Tartares etc. og gjenoptryktes i en Række forskjellige Værker som »La Russie asiatique, tirée de la Carte donnée par ordre du feu Czar«. 1730 udkom Strahlenbergs eget Værk i Leipzig og udmærker sig ved stor og ofte nøjagtig Detailkundskab. Hans Fremstilling af Tschuktscherhalvøen fortjener Opmærksomhed som et Vidnesbyrd om Kosakkernes Kjendskab til denne Egn, men forøvrigt er der intet originalt i hans Afbilding af Østasiens Kystlinjer. Baer siger, at Strahlenbergs Bog og Kaart er lavet af en Leipziger Student, og at alt hvad den indeholder af Værdi er laant fra Messerschmidt. Beiträge etc. 16' B. S. 126. Se Note 18.

[59]) Nouvelle Cartes d. Déscouvertes. Paris. 1753.

[60]) Kaartet findes gjengivet i Nordenskiölds Vegas Rejse. II. S. 138.

[61]) Steller: Reise von Kamtschatka etc. S. 6. »Bey der Zurückkunft des Capitain Berings erhielt also die neugierige Welt nichts mehr als eine Charte und mangelhafte Erzählung von dem schon bekannten Lande Kamtschatka, nebst einigen mundlichen Aussagen der Anadyrskischen Kosaken, nach welchen das Tschuktschische Vorgebürge durch ofne See würcklich von

Amerika abgesondert sein sollte«. Mere fejlagtigt og ubilligt kan der ikke let skrives.

[62]) Kirílofs Kaart findes i en sammenbragt Kaartsamling paa det St. Kgl. Bibliothek: Russici imperii Tab. Generalis et Specialis. Vol XLIII.

[63]) Atlas Russicus. 1745.

[64]) Mærkelig nok synes intet Originalexemplar at være forbleven i Admiralitetets Arkiv. Berch paastaar, at et saadant ikke findes, selv har jeg forespurgt om det i 1883, og senere har Hr. A. Thornam gjennemsøgt hele Arkivets Kaartsamling, men uden Resultat.

[65]) Du Halde skriver: Ce Capitaine revint à Sct. Pétersbourg le premier jour de Mars de l'année 1730, & apporta une relation succinte de son voyage, avec la Carte qu'il en avoit dressée. Cette Carte fût envoyée au Sérénissime Roi de Pologne, comme une présent digne de son attention & de sa curiosité & Sa Majesteté, a bien voulu qu'elle me fût communiquée en me permettant d'en faire tel usage qu'il me plairoit. I'ai cru que le Public me scauroit quelque gré de l'avoir ajoutée à toutes celles que je lui avois promises.»

[66]) Müller siger: Hernn Bellin meinte die Beringsche Karte beym du Halde sey blosz nach der Relation des Capitaine Berings verfertiget worden — — — . Es ist aber nichts gewisser, als das diese Carte den Capitaine Bering selbst zum Urheber gehabt. S. R. G. III. S. 124. I det svenske geogr. Tidsskrift »Ymer« 1884 findes en interessant Notits af E. W. Dahlgren om Kopierne af Beringskaartet i Sverige.

Andet Afsnit.

[67]) Gmelin. Reise durch Sibirien. Fortalen.

[68]) Bering formulerede sit Forslag under følg. 5 §. 1) Da Bølgerne efter min Iagttagelse ere mindre øst for Kamtschatka [end i det aabne Ocean], og da jeg ligeledes paa Øen Karaginsk har fundet opskyllet store Fyrretræer, der ikke voxe paa Kamtschatka, saa antager jeg, at Amerika eller et andet mellemliggende Land ikke kan være saa langt fra Kamtschatka, f. Ex. 150—200 Sømile, og forholder det sig saaledes, kunde man indlede Handelsforbindelse med derværende Landbrugere til Fordel for det russiske Kejserrige, og dette kunde undersøges, hvis der byggedes et Fartøj med en Størrelse af c. 45—50 Læster. 2) Dette Fartøj burde bygges paa Kamtschatka, da man der finder mere brugbart Tømmer end andre Steder [ved Østkysten], ligesom ogsaa Provianten til Mandskabet, Fiske og andre Dyr der ere rigelige og billige.

Desuden vilde man faa større Hjælp af Kamtschadalerne end af Beboerne i Okotsk, og paa Grund af sin Dybde er Kamtschatkafloden bedre for Udsejlingen end Okhota. 3) Det vilde ikke være uden Fordel at opsøge Søvejen fra Okotsk eller Kamtschatka til Amurs Munding og videre til de japanske Øer, da vi have Haab om der at finde beboede Egne. Det vilde være rigtig at indlede Handel med dem, særlig med Japaneserne, der love det russiske Rige ikke ringe Fordele i Fremtiden. Hertil kan man bygge et Skib af samme Størrelse som det tidligere eller lidt mindre. 4) Udgifterne ved denne Expedition, foruden Lønningerne og det Materiel, man ikke kan forskaffe sig paa Stedet, men maatte medbringe herfra eller fra Sibirien, vilde med Transporterne beløbe sig til 10—12000 Rubler. 5) Hvis det erkjendes for rigtigt at kaartlægge Sibiriens Nordkyst og navnlig fra Obs Munding til Jenisej og derfra til Floden Lena, kan dette ske enten ved at sejle ned ad disse Floder paa Baade eller ogsaa ved Landrejser, da disse Egne staa under russisk Herredømme. Den 30te April 1730. Vitus Bering.

Disse Forslag ere første Gang offentliggjorde af Berch i «De første russiske Admiraler», og senere optrykte af Sokolóf i Zapiski etc. 9de Bind. Tillæget.

[69]) V. Berch: De 1ste russiske Admiraler. II. S. 226.

[70]) Nogle faa Aar senere fandtes følgende højere Officerer i den russiske Flaade: 1 Gen.-Admiral, 3 Admiraler, 3 Viceadmiraler, 3 Contreadmiraler, 3 Capt.-Commandører. Buschings Magaz. 9 B. S. 259. Før sin Afrejse 1733 ansøgte Bering om at blive forfremmet til Contreadmiral, og han indstilledes til dette Avancement af Admiralitetscollegiet, men Senatet udsatte Afgjørelsen. Zapiski etc. 9 B.

[71]) «Det gode Sindelag» (Blagonamæzennyj) 1818. II. S. 306—9.

[72-73]) Baer: Beiträge etc. 16 B. S. 73.

[74]) Middendorff: Reise. IV. 1ster Theil. S. 51. Zapiski etc. 9 B. S. 232.

[75]) Hele Afsnittet er udarbejdet efter v. Baers, Middendorffs og Sokolófs oftanførte Værker.

[76]) Da Steller siden paatog sig Kamtschatkas videnskabelige Undersøgelse, sagde Gmelin meget træffende, at han kunde have Held med sig, «wann er sich in die Herren des Seecommando schicken, und sich vor ihnen schmiegen würde, welches wir wegen der uns von dem regierenden Senat ertheilten Befehle, und gnädigst gegebenen Erlaubnisz, nicht wohl thun könnten». Gmelin. III. S. 177.

[77]) Zapiski etc. IX. S. 216. — Gmelin: Reise etc. II. S. 410. — Müller: III. S. 486.

[78]) Gmelin: Reise. II. S. 486.

[79]) Zapiski etc. IX. S. 235 flg.

[80]) Schuyler: Peter the Great. London 1884.

[81]) Iærne Sogns Kirkebog. Zapiski etc. IX. S. 213—15 og Anm. Van Haven: Efterretninger om det russiske Rige. — Alm. Liste over de russiske Søofficerer. Sct. Petersb. 1882. Mine Efterretninger om Spangberg ere ikke ganske udtømmende. Da han blev ansat som Løjtnant af 4de Rang 1720, maa han være født senest i Slutningen af det 17de Aarh. Paa denne Tid levede i Strandby i Iærne Sogn, lige nord for det nuværende Esbjærg, en velhavende Mand ved Navn Hans Spangsberg, der nedstammede fra en nærliggende Bondeby af samme Navn. Jeg har gjennemgaaet Sognets Kirkebog fra 1660 til 1710 og ikke fundet et eneste andet Navn, som passer. Jeg formoder derfor, at denne Hans Spangsberg er Martin eller Morten Spangsbergs Fader. En Søn af Hans Spangsberg ved Navn Christen døbtes 10/1 1697 og en anden er bleven døbt i Slutningen af Aaret 1698, men desværre mangle Bladene i Kirkebogen for dette Aar. Sandsynligheden taler for, at dette Barn har været Martin Sp., der altsaa har været 22 Aar gammel, da han traadte ind i den russiske Flaade. Hans Navn har været Gjendstand for en Række Forandringer: Span-Spang-Spangenberg, jeg har fastholdt det midterste for ikke at forøge Vilkaarligheden. Efter Oplysninger, velvilligst tilstillet mig af Admiral Th. Wesselago, forfremmedes Spangberg d. 15/12 1727 til Kapt.-Løjt., 7/9 1730 for udviste Tjenester under den Kamtschatd. Exp. til Kapt. af 3dje Rang. D. 5te Jan. 1731 ansattes han ved Berings 2den Exp. i April 1732 udnævnt til Chef for den japanske Afdeling. D. 18' Jan. 1733 efter den nye Stat indskreven som Kapt. med Oberst Rang. Da han efter 1745 stilledes for Retten, mener Sokolóf, at den danske Gesandt frelste ham fra Døden, jeg har dog ved at gjennemgaa de samtidige Indberetninger i Geheimearkivet ikke været saa heldig at finde noget derom. D. 31' Aug. 1747 degraderedes han til Løjt. i 3 Maaneder. 1749 kommanderede han det nybyggede Skib «Varachail» i Arkhangelsk, men den 8. Juni kuldsejlede det paa Barren, 28 Mand druknede, og han stilledes for Retten, men frikjendtes 15/12 1752. D. 5/9 1751 forfremmedes han til Kapt. af 1ste Rang.

[82]) Zapiski etc. IX. S. 235 flg. — Schuyler: Peter the Great. Gmelin: Reise etc. II. S. 409.

[83]) Gmelin: l. c. o. a. St.

[84]) I. Ch. Stuckenberg: Hydrographie des Russischen Reiches St. Petersb. 1844. II. S. 600—12 o. m. fl. St. — Krasheninnikof: Kamschatka.

II. S. 286 o. a. St. — N. Nord. Beiträge IV. S. 148. — G. Sarytschews Reise etc. I. S. 114—21.

[85]) Berings egen Rapport. S. 175 flg.

[86]) Gmelin: Reise II. — Zapiski IX.

[87]) Gmelin: Reise II. S. 410 flg. — Müller III. S. 152. — Zapiski IX. S. 308 flg.

[88]) Zapiski IX. S. 250 flg. — Beiträge zur Kenntnisz etc. Fortalen S. X. o. fl. a. St. — I. Sokolóf: Tschirikofs Reise til Amerika. St. Petersb. 1849 (Russisk). Særtryk af Sct. Petersburger Zeitung Nr. 114—115 og 116. 1849. — Den russ. Invalid. 1849. Nr. 121—123. — Den nordiske Bi. Nr. 121—3 og 133. 1849 (Russisk). Berings Hustru er bleven mistænkeliggjort for ulovlig Erhvervslyst, men der foreligger intet, hvorpaa en virkelig Anklage kan bygges. Zapiski IX. S. 209. Anm. Da hun i Aaret 1738 kom tilbage fra Sibirien, blev det, som Følge af de mange Deunnciationer, befalet ved en Senatsukase af $^{25}/_{9}$ 1738 at undersøge Kapt.-Com. Berings fra Siberien hjemvendte Hustru. Ved Undersøgelsen paa Sibiriens Grænser viste det sig, at hun medbragte en mistænkelig Mængde Pelsværk og andre Sager; men i Moskva aabnede hun selv de af Postvæsenet forseglede Kasser, gjorde forskjellige Foræringer og forsvandt til Sct. Petersborg, i det hun svarede Undersøgerne, at hun ikke hørte under sibirisk Ressort, men var en Sct. Petersborgerinde; Sokolóf véd dog intet som helst om, hvorvidt disse Sager vare erhvervede ved ulovlige Midler. — Hun var langt yngre end Bering; da hun 1744 søgte om Enkeunderstøttelse, angav hun sin Alder til 39 Aar.

[89]) Zapiski etc. IX. S. 254, 343 o. fl. St.

[90]) Arkivmeddelelser fra Admiral Th. Wesselago.

Admiralitetskollegiet til Capt.-Com. Bering, d. 26. Febr. 1736.

Deres Expedition er meget langvarig og tilsyneladende gaar den for sig uden Anvendelse af tilstrækkelig Omhu, hvad man kan se deraf, at De i næsten 2 Aar kun er naaet til Iakutsk. Hertil kommer, at det af Deres Indberetning fremgaar, at Deres Ophold i Iakutsk vil vedvare altfor længe, ligesom der om deres Afrejse derfra ikke er noget Haab. Som Følge af alt dette er Kollegiet saare utilfreds med Deres Anordninger angaaende Exp. og vil ikke lade det gaa hen uden en Stabsundersøgelse i Sagen. Hvis der for Fremtiden finder nogen som helst Forsømmelse Sted, saa vil der blive indledet Undersøgelse mod Dem for Overhørighed imod H. Kejs. Højheds Befalinger og for Forsømmelighed i et Statsanliggende.

Kollegiet til Capt.-Com. B., d. 31. Jan. 1737.

Eftersom De — trods Kollegiets udtrykkelig Paabud, hvori det erklærede sig utilfreds med, at Deres Exp. er saare langvarig og ikke ledes med tilstrækkelig Omhu, — ikke har meddelt Kollegiet Grunden til Forsinkelsen og i den senere Indberetning ikke skriver noget om, naar De vil forlade Iakutsk, saa skal, indtil De sender en saadan Meddelelse og indtil De begiver Dem paa den Dem betroede Expedition, den Dem tillagte dobbelte Gage fratages Dem, og De erholder kun ordinær Gage.

Kollegiet til Capt.-Com. B., d. 23. Jan. 1738.

Fra Capt. Tschirskóf er der i Kollegiet modtaget en Indberetning fra Okotsk med vedføjet Kopi af det Dem d. 22. April 1737 af Tschirikóf forelagte Forslag, angaaende Forholdsregler til en hurtigere Udførelse af den Dem overdragne Kamtschatkiske Exp. Dog, da der indtil den 8' Maj s. A. ikke heri er taget nogen Bestemmelse, har Kollegiet besluttet at æske Svar af Dem, om der er foretaget nogen Anordning efter dette Forslag af Tschirikóf, og saafremt, mod Forventning, noget saadant ikke er sket, da: hvorfor? eftersom der, if. den Dem 21. Februar 1737 tilsendte Befaling, er givet Dem Ordre til overhoved at vise Iver og Omhu med Hensyn til Expeditionens Virksomhed under Fare for samme Straf som den, der tildeltes de forhv. Lieutenanter Muravjef og Pavlof for Skødesløshed i dem overdragne Expeditioner.

(Disse Officerer degraderedes til Matroser).

Udtog af Admiralitets Kollegiets Protokol d. 11. Aug. 1738.

Eftersom forne Bering under den ham overdragne Expedition spilder Tiden med Skriverier og endnu ikke — overensstemmende med sin Instrux — har begivet sig til Kamtschatka, men blot til ingen Nytte spilder Tiden, saa indskærpes det ham herved, at han i Expeditionens Sager skal handle efter Instruxen og ikke holde overflødige Korrespondancer med Skornjákof-Pissarjef, samt hvis der for Fremtiden paa Grund af saadanne unyttige Korrespondancer skulde opstaa Forsinkelser i Togtet (i Afrejsen), han da udsætter sig for retslig Underdersøgelse og for det tungeste Ansvar for Domstolene, hvilket allerede gjentagende er indskærpet ham.

Udtog af Admiralitets Kollegiets Protokol d. 14. Aug, 1738.

Som Følge af en Indberetning fra Capt.-Com. Bering, der er forelæst i Kollegiet, og i hvilken han erklærer, at han anvender al Omhu paa Udrustningen af den ham overdragne Expedition, men at han møder store Hindringer til en snarlig og hurtig Iværksættelse af samme, og hvori han desuden paa-

beraaber sig alle Kommandoets Over- og Underofficerers Vidnesbyrd, — befales det: at indskærpe forne Bering, at han i den ham overdragne Expeditions Anliggender skal handle efter Instruxen med al Omhu og Skyndsomhed, men det paalægges de sibiriske Gouvernements Cancellier og Cancelliet i Jakutsk, overensstemmende med de Krav, som Bering og hans Officerer stille, at yde al mulig Understøttelse, i alt hvad der vedrører denne Expeditions Udrustning, og at der ikke i noget indtræder nogen Mangel. (Se Berings Rapport. S. 175 flg.)

Admiralitetets Overslag

over

Udgifterne til den store nordiske Expedition indtil 1742 incl.

I Sct. Petersborg modtoges			
til Lønninger og Mundering	30,383 Rb.	$5^{1}/_{2}$	K.
- Proviant	684 -	76	-
- Befordring	3,103 -	$67^{1}/_{4}$	-
Akademiske Instrumenter	73 -	52	-
Forskjellige Forraad	5,206 -	$54^{3}/_{4}$	-
	39,351 Rb.	$55^{1}/_{2}$	K.
Fra Kasán:			
Af Penge	4,754 Rb.	»	K.
Takkelage, Tømmer og Forraad	1,167 -	$25^{1}/_{4}$	-
Fra Arkangelsk	10,801 -	$47^{1}/_{2}$	-
	56,114 Rb.	$28^{1}/_{4}$	K.
Fra Ilimsk	2,178 Rb.	73	K.
Fra den sibiriske Landsregering indtil Slutningen af Aar 1738	229,525 -	33	-
Senere til forskjellige Tider	72,840 -	$79^{1}/_{2}$	-
Sum:	360,659 Rb.	$13^{3}/_{4}$	K.

Se: Zapiski 9 B. S. 452.

Styrkeliste over den store nordiske Expeditions Mandskab.

Rang	Expeditionsskibene: Paa Berings	Expeditionsskibene: Paa Tschirikofs	Expeditionsskibene: Paa Spangbergs	Dobbelt-slupperne: Paa Spangbergs 2 Slupper	Dobbelt-slupperne: Paa Ishavs-togternes 3 Slupper	Hvidehavsskibene	Sum
Kaptain-Kommandør	I	»	»	»	»	»	I
Kaptainer	»	I	I	»	»	»	2
Løjtnanter	I	I	»	I	3	2	8
Underløjtnanter	»	»	»	I	»	»	I
Styrmænd	I	I	2	»	»	»	4
Understyrmænd	2	2	»	2	3	2	II
Læger	I	I	I	»	»	»	3
Underlæger	I	I	»	2	3	2	9
Lægelærlinge	2	2	»	»	»	»	4
Styrmændslærlinge	»	»	2	»	3	2	7
Baadsmænd	I	I	»	»	»	»	2
Baadsmandsmat	2	2	I	2	3	2	I2
Kvartermestre	2	2	I	2	3	2	I2
Kommissærer	I	I	I	»	»	»	3
Hornblæsere	2	»	2	»	»	»	4
Underkonstabler	I	I	I	2	3	2	I0
Kanonerer	6	6	2	4	6	4	28
Skrivere	I	I	2	»	3	»	7
Underskippere (?) (Højbaadsmænd)	I	I	»	»	»	»	2
Matroser	I2	I2	I2	4	6	4	50
Kalfatrere	3	3	4	4	9	4	27
Sejllæggere	3	3	2	4	9	4	25
Tømrere	3	3	3	6	9	6	30
Skibskokke (Kyporov)	3	3	2	4	6	4	22
Sergenter	I	I	I	2	»	2	7
Korporaler	I	I	»	»	»	»	2
Soldater	24	24	20	52	78	52	250
Trommeslagere	I	I	I	»	»	»	3
	77	75	6I	92	I47	94	546

Saaledes var den oprindelige Sammensætning, der dog forandredes noget efter Omstændighederne. Desuden deltog en protestantisk(!) Præst og 6 græskkatholske gejstlige, samt 20 forskjellige Haandværkere. I Akademikernes Følge fandtes 5 Studenter, 4 Landmaalere, 2 Malere, 1 Tolk, 1 Instrumentmager, 1 Konvoj paa 14 Mand; dette Antal forøgedes i Sibirien med 8 Landmaalere, 2 Landmaalingselever, 1 Probérmester, 6 Ertskjendere og forskjellige Slags Haandværkere og Arbejdere. Ifølge Berings Indberetninger fandtes i hans Expedition, bortset fra Akademikernes Følge og Hvidehavstogtets Mandskab, følgende:

Aar	1737:	1738:	1739:
Fra Admiralitetet. . . .	259	254	256
- Sibirien	324	320	320
Sum . . .	583	574	576

[91]) Zapiski etc. S. 251.

[92]) Paa en Forespørgsel i det russiske Admiralitet om Grunden til Berings lange Ophold i Jakutsk, har Admiral *Th. Wesselago* meddelt mig følgende Oplysninger: I Jakutsk, der var Centralpunktet for hele Expeditionen, skulde Bering skaffe Træ, Jærn og alle Materialier til Bygning af Fartøjerne, og — hvad der var Hovedsagen — han skulde skaffe Proviant, hvoraf der til Expeditionens Forplejning aarlig fordredes 16,000 Pud. Ihvorvel Besørgelsen af Provianten var paalagt den sibiriske Regering, gjorde denne dog intet, trods indtrængende Tilskyndelser og uafbrudte Paamindelser, og B. selv maatte overtage dette Hverv. — Dernæst skulde hele det sammenhobede Materiale sendes til Okotsk, men dette var forbundet med uoverstigelige Hindringer, saavel naturlige som tilfældige. Førstnævnte laa i den øde og vilde Egn. De tilfældige Hindringer beroede 1) paa de stedlige Autoriteters Mangel paa Medvirken til Expeditionens Fremme, 2) paa de hyppige Rivninger og Uoverensstemmelser mellem Hovedfaktorerne, der mere bekymrede sig om deres personlige Interesser end om det almene Vel, og 3) paa Hovedlederens — Berings — svage Karaktér.

[93]) Steller: Reise etc. S. 114.

[94]) Beiträge etc. XVI. S. 117—18 og 143.

[95]) Stuckenberg: Hydrographie d. Russ. Reiches II. — Kracheninnikof: Kamtschatka. — Pallas: N. Nord. Beiträge IV. — Sarytschew: Reise etc. — Zapiski etc. IX. 331 fl. — Schuyler: Peter the Great. II. S. 544.

3dje Afsnit.

[96]) D. Laptjef skulde — paa Grund af Tschuktscherkrigen — fra Kolyma gaa til Anadyr og derfra sende Bud til Bering om et Fartøj eller selv afhente dette paa Kamtschatka og i begge Tilfælde omsejle Asiens Østspids og naa frem til Kolymas Munding. Da han 1741 ankom til Anadyr var Bering afrejst til Amerika, og han kunde derfor kun bygge nogle Baade, hvormed han kaartlagde Anadyrs nedre Løb 1742 og vendte 1743 tilbage til Jakutsk. Zapiski etc. IX. S. 314—327. Beiträge. XVI. S. 121—122.

[97]) Zapiski IX. S. 224.

[98]) Samml. Russ. Geschichte. III. S. 158. flg. St.

[99]) Baer siger: »Es hätte diesen Expedition auch die volle Anerkennung nicht fehlen können, die man ihnen jetzt erst zollen musz, nachdem die verwandte Nordküste von Amerika nach vielfachen Versuchen noch immer nicht ganz bekannt geworden ist. Auch hätten wir den Britten zeigen können, wie eine solche Küste aufgenommen werden musz, nämlich in kleinen Fahrzeugen, zwar mit weniger Comfort, aber mit mehr Sicherheit des Erfolges«. — Beiträge etc. XVI. S. 123 o. fl. St. — Middendorff: Reise etc. IV. 1ster Abth. S. 49. »Mit gerechtem Stolze dürfen wir aber in Erinnerung rufen, dasz zu seiner Zeit Rusland im Osten des Nordens durch seine »Nordische Expedition« nicht minder Grosses vollbracht, als die Britten im Westen«. Petermanns Mitheilungen. 1873. S. 11. »Der leitende Gedanke zur Aussendung jener Reihe grossartiger Expeditionen war der Wunsch . . . . eine »nordostliche Durchfart« zu entdecken«.

[100]) A. Stuxberg: Nordøstpassagens Historie. Stockholm. 1880. Th. M. Fries: Norøstpassagen. D. 30' Ap. 1880. — Nær og Fjern. 1880. Nr. 417. Prof. Fries fremstiller min Opfattelse af Nordøstpassagens Historie paa følgende Maade: »Han forkunnar nemligen högljudt, at hann genom »uomstödelige Kjendsgjerninger« och »uden Tvivl« har ådagalagt, att »Nordøstpassagens egentlige Opdagere« äro dansken Bering i förening med några ryska sjömän. I sanning en nordostpassage af egendomligt slag! Enhver af dessa upptacktsresande har visserligen blott lyckats fremtränga ett längre eller kortere stycke, til sjös eller lands, längs Kusten, men lägger man tilsammens alla dessa bitar, och blundar man välvilligt för luckorna dem emellam, så kan man jo få i hop en nordost-passage, ehura onekligen ej så litet besynnerlig. Tänker vi oss en Hr. Petterson 1875 resa från Stockholm til Kjöbenhavn, Hr. Sørensen 1877 från Kbhvn. til Kiel, Hr. Müller 1797 från Kiel til Berlin,

Hr. Schultze 1853 från Berlin til Triest och Sig. Rinaldini 1880 från Triest til Rom, samt adderar man sedan välvilligt tillsammen alla dessa af olika personer på olika tider företagne resor, så kan man, om man har lust, kalla detta en Romerresa från Stockholm. — Likarted er Hr. Lauridsens bevisföring, da han fremställar sin, förut af ingen anade upptäckt, att Nordostpassagen egentligen var uppdaged redan »137 År för Nordenskiöld«. — Professoren overser ganske den st. nord. Expeditions organiske Helhed.

A. E. Nordenskiöld: Vegas Reise. Kra. II. S. 191. I. S. 330. Anm. o. fl. St. I en udførlig og gjennemgaaende velvillig Anmeldelse af »Vegas Reise« i Beiträge zur Kenntn. etc. Zweite Folge. B. VI. Sct. Petersb. 1883. S. 325 udtaler Akademikeren Fr. Schmidt sig paa følgende Maade om Nordenskiölds Fremstilling af Nordøstpassagens Historie: Die dritte Gruppe bilden endlich die russischen Reisen im Eismeer und an den Küsten desselben, die ebenfals ausführlich behandelt werden. Hier fällt es uns nun auf, dass im Bestreben, Jedem das Seine zukommen zu lassen, die weniger bekannten Mitarbeiter an der Erweiterung unsrer Kenntniss, denen wir gewiss ihre Verdienste nicht absprechen wollen, fast möchte ich sagen auf Kosten unsrer berühmten gelehrten Forscher hervorgezogen scheinen, von denen namentlich *Wrangell* und auch *Baer* an mehreren Stellen Angriffe zu erdulden haben, die wir nicht für gerechtfertigt halten können. Auch *Lütke* — — — — kommt sehr kurz weg«. — Denne Udtalelse turde ogsaa finde Anvendelse paa andre Afsnit af A. E. Nordenskiölds Historieskrivning.

[101]) Sct. Petersburger Akad.s Memoirer (Bull. phys. math. Tom. III. Nr. 10).

[102]) Beiträge etc. III.

[103]) Vegas Reise. I. S. 330. Anm.

[104]) Beiträge etc. IX. S. 495. Baer skriver blandt andet: Es ist höchst erfreulich, die mit schweren Opfern erkämpften Verdienste unserer Marine-Officiere vom vorigen Jahrhundert von dem neuesten Reisenden in vollem Maasze anerkannt zu sehen. — Nach Herrn v. Middendorff ist nun gerade Tscheljuskin der beharrlichste und genaueste unter den Theilnehmern jener Expedition gewesen. Wir wollen ihn also gern vollständig *in integrum* restituiren«.

[105]) Zapiski Gidr. Depart. Morsk. IX. S. 308 flg. Tscheljuskins Originalberetning findes i samme Bind. S. 61—65. Den tyske Oversættelse i Petermanns Mitth. 1873. S. 11. flg. Middendorff: Reise etc. Ister Th. S. 79. flg. Se endvidere Fr. Lütke: Viermäl. Reise. — A. Ermann: Archiv XI og XXIII. Den russiske Udgave af Middendorff. I. — Vega Expeditionens vetensk. Iakttagelser. I. 471.

[106]) O. Peschel: Geschichte d. Erdkunde. 2te Aufl. S. 466.

[107]) G. F. Müller: Geschichte etc. III. S. 85. Anm. — Beiträge etc. XVI. S. 34 og Anm.

[108]) Beiträge etc. XVI. J. N. Buaches forskjellige Afhandlinger om Jesso i Memoires de l'Institut National. I. B. og V. B. S. 1—42. Paa det sidste Sted findes en interessant Sammenstilling af de forskjellige Tiders Kartografi af disse Egne, blandt andet de Vries' Kaart og Dele af Spangbergs Kaart. — Witsens Kaart over Store-Tartari findes i Homannns Atlas 1707 med Prom. Tabinum og Is-Caap. Jedso er en stor Halvø, der rager ud nord for Korea. — G. de l'Isle's Atlas 1714 har Jesso, Nipon og Asiens Østkyst landfaste med hinanden, og Østen derfor I. des Etats og et stort Arkipel: Terre de la Compagnie, samt Gamalandet, men det hele er saa ubestemt, at paa to ved hinanden staaende Kaartblade ere Jesso og Japan paa det ene forbundne, paa det andet adskilte. Paa Carte d'Asie 1722 er Jesso adskilt fra Nipon, men forøvrigt uforandret. — Om Russernes Kjendskab til Kurilerne før Spangberg se Memoire de l'Institut. V. S. 12. Anm.

[109]) D'Anville Memoire sur la Chine. Paris. 1767. S. 6—7. — Krusenstern: Reise um die Welt. $\frac{2}{1}$ S. 66. Berlin 1811. Recueil de Memoires Hydrographiques par le Contre-Amiral de Krusenstern. St. Petersbourg. 1827. S. 198. — W. R. Broughton: Voyage of Discovery to the Pacific Ocean. London 1804. S. 105. 115—16.

[110]) Zapiski IX. S. 353.

[111]) Krusenstern: Recueil etc. S. 207. Som det fremgaar af Kaartet kaldte Spangberg Nord-Jesso og Taroko Øerne *den grønne Ø*. Det er mærkeligt hos Krusenstern S. 198 at læse følgende Oplysning om dem: Le Capitaine Golovnin passant entre ces Islots et les cotoyant de très près, en remarqua surtout un qui a un mille de longueur, il est plat, étroit et couvert de verdure. Il le compare pour la figure à l'isle de Saltholm dans le Cattegat. L'isle Tschikotan fut vue du bord Castricum, mais supposant que c'était l'extrémité orientale de l'isle Jesso, on la nomma *Cap Canal*. Ogsaa Broughton synes at have opfattet Tarokoøerne som en Del af Nord-Jesso. Se Kaartet i hans Rejseværk.

[112]) Atlas Russicus 1745. — Müllers Kaart 1758 i Sammlung Russ. Geschichte. — Kaartet i Fischers: Sibirische Geschichte. — Krasheninnikof: Kamtschatka. Kaartet. Akademiets Kaart over de russiske Opdagelsesrejser. 1773.

[113]) Cook and King: Voyage etc. III. S. 391. For the group of islands, consisting of the Three Sisters, Kunashir and Zellany (which in D'Anville's Atlas are placed in the track, we had just crossed) being, by this means, demonstratively removed from that situation, an additional proof is obtained

of their lying to the westward, where Spangberg actually places them, between the long. 142^0 and 147^0. But as this space is occupied, in the French charts, by that part of the supposed Land of Jeso and Staten Island, Mr. Mullers opinion becomes extremely probable, that they are alle the same Lands; and, as no reasons appear for doubting Spangsbergs accuracy, we have ventured, in our general map to reinstate the Three Sisters, Zellany, and Kunashir, in their proper Situation, and have intirely omitted the Rest. — Sammenlign hermed O. Peschels Fremstilling S. 467. 2te Aufl.

[114]) W. Coxe: An account of the Russian Discoveries. Londen 1781. Kaartet. — Memoire sur les terres découvertes par la Pérouse. Par la citoyen Buache. Memoires de L'Institut. Sciences Morales et Politique. V.

Se Buache, samt et Kaart over de russiske Opdagelser, udgivet i Sct. Petersborg 1787 med Petuschkofs Route 1777.

[115]) Harris' Collection of Voyages. II. S. 1023. 2d. Ed.

[116]) Zapiski etc. IX. S. 363. flg.

[117]) Middendorff: Reise etc. IV. S. 100. Da Bering havde taget Skibene med til Kamtschatka, byggede Spangberg 1741 i Okotsk Paketbaaden »Sct. Johannes« og sejlede d. 23de Maj 1742 fra Bolsharætsk med 4 Skibe, der skiltes i Taage i Nærheden af Japans Kyster. Han vendte tilbage langs den kurilske Række og naaede Okotsk den 26de Aug. (Arkivmeddelelser).

[118]) Gilder: Ice Pack and Tundra. 1883.

[119]) Steller: Kamtschatka. S. 200.

[120]) 120) Zapiski etc. 9. B.

[121]) De før-Beringske Undersøgelser af Nordvest-Amerika strakte sig ikke sønderligt ud over Kalifornien og havde end ikke afgjort dette Lands rette Form. I de ældste Kaart over den nye Verden, f. Ex. hos Ortelius (1570) hos Mercator (1585), hos Ramusio (1606) og W. Blaew (1635) fremstilles Kalifornien som en Halvø; men hos de senere Kartografer som W. Samson (1659), Wischer 1660), J. Blaew, Jansen (1662), Fr. de Witt (1666) og Nic. Samson (1667) er Landet en Ø, og denne Opfattelse hævdede sig indtil G. de L'Isle 1720 i sit Atlas optog den gamle Kartografi af Halvøen. — Bull. de la Societ. de Geogr. Paris. II S. II B. S. 353. — Gvosdjefs Expedition til Beringsstrædet 1732 er kun lidet og højst ufuldstændig kjendt i Vestevropa. Den foretoges af Styrmand Ivan Fedorof, Sømanden Moschkof, der havde ledsaget Bering paa hans første Expedition, og Landmaaleren Gvosdjef. Fedorof er saaledes den egentlige Opdager af Amerika, fra Øst af, og Efterverdenen har tillagt Gvosdjef Æren alene fordi Fedorof og hans Fælles Indberetning gik

tabt og han selv døde Aaret efter Togtet. Om hele dette Foretagende findes interessante Meddelelser i: Zapiski etc. 9. B. S. 78 flg., hvortil henvises.

[122]) Beiträge etc. 16. B.

[123]) Beiträge etc. 16. B. S. 60. Anm.

[124]) De vigtigste Hovedlinjer af hans Kaart findes gjengivne med punkterede Linjer paa Kaartblad II og III, og Sokolóf har optrykt Memoiren.

[125]) Beiträge etc. 16. B. S. 102.

[126]) Zapiski etc, 9. B, Uddragsvis i Beiträge etc. 16. B. S. 103.

[127]) At Søofficererne kun under et saadant Tryk ere gaaede ind paa denne Sejlads, fremgaar paa flere Punkter af Stellers Rejsebeskrivelse, hvor han paa sin lidenskabelige Vis udtaler sig om den Haan, hvormed de affærdigede Kartograferne, efter at Gamalandet havde vist sig som en Legende. S. 16. 18. 51.

[128]) G. W. Steller: Reise von Kamtschatka nach Amerika. Sct. Petersburg 1793.

[129]) Steller kaldte dette Stræde «Canal du Pico». Se: Reise etc. S. 25. 55. etc.

[130]) Milet-Mureau: Voyage de la Pérouse. II. S. 142—44. Se ogsaa sammesteds: Vues de la Côte du Nord-Ouest de l'Amérique, der fremstiller det Landskab, Bering maa have set den 16. og 17. Juli.

[131]) Gawrila Sarytschew: Achtjährige Reise im nordostl. Sibirien, auf dem Eismeere und dem nordöstlichen Ocean. Leipzig 1806. II. S. 57.

[132]) Se: Cook and King: Voyage etc. II. S. 350.

[133]) Zapiski etc. 9. B. S. 370 flg. — Steller: Reise etc. Müller: Samml. Russ. Geschichte. III. 203 flg.

[134]) Müller. III. S. 198, 203.

[135]) Cook and King: Voyage etc. II. S. 383—4.

[136]) R. Greenhow: History of Oregon, California and the North-West Coast of North-America. 3d. Ed. New York. 1845. S. 216. flg. — W. H. Dall: Alaska and its resources. Boston. 1870. S. 257. 271. — Milet-Mureau: Voyage de la Pérouse autour du monde. II. S. 142—144 og Anm. — Vancouver: Voyage etc. — Oltmans: Untersuchungen über die Geographie des neuen Continent. Paris 1810. II.

[137]) Sarytschew: Reise etc. II. S. 44.

[138]) A. J. v. Krusenstern: Hydrographie d. grösz. Oceane. S. 226. — O. Peschel: Geschichte d. Erdkunde. 2te Afl. S. 463 og Anm.

[139]) Sauer: An account etc. S. 102. — G. Schelekof: Erste und zweite Reise. Sct. Petersb. 1768. S. 57.

[140]) Ifølge Wrangell, Dall o. a. bo saavel Indianere som Eskimoer i denne Egn. Klaner af den store Tinnéstamme, Ugalenserne, opholde sig om Sommeren ved Atnafloden, om Vinteren paa Kajakøen, men paa Fastlandskysten fra Isbugten til Atnafloden findes ogsaa Innuitfolk, Ugalakmiutterne. Se ogsaa Provst Vahl: Alaska: S. 39. De Folk, der under Berings Ophold fandtes paa Øen, maa i Følge Sauer have været *Tschugatscher*, Eskimoer, der bo omkring Prince Williams Sund.

[141]) Sarytschew: Reise. II. 57 flg. o. fl. St. — Sauer: An account etc. S. 198. flg. This perfectly answers to Stellers account of the Cape Saint Elias of Bering and is undoubtedly the very spot, where Steller landed, and where the things above mentioned were left in the cellar, Thus it is very plain, that Cape S. Elias is not the southern point of Montague island, but Kay's island. — G. Schelekoffs Erste und zweite Reise. St. Petersb. 1793.

[142]) Zapiski etc. 9. B. S. 303 flg. — The Coast and Geod. Survey. 1882. Kaartene.

[143]) Steller: Reise etc. S. 26.

[144]) W. H. Dall: Alaska and its resources. Boston. 1870. S. 300—301. Provst Vahl har i sit Skrift om Atlaska gjentaget Dalls Dom i en noget afdæmpet Form.

[145]) Steller: Reise etc. S. 26.

[146]) Ibid. S. 44.

[147]) Zapiski etc. 9. B. S. 385—6.

[148]) Steller: Reise etc. S. 44.

[149]) Krusenstern: Recueil de Memoires Hydrogr. II. S. 72. — Cook and King: Voyage. III. S. 384. — Samml. Russ. Geschichte. Kaartet. — Zapiski etc. 9. B. S. 287. — The Geod. Coast Survey. 1882,

[150]) Krusenstern: Recueil. II. S. 104 flg. — Vancouver: Voyage autour du monde. III. S. 92. — Zapiski etc. 9. B. — Samml. Russ. Geschichte. III. S. 200.

[151]) Samml. Russ. Geschichte. III. S. 223.

[152]) Steller: Reise etc. S. 82.

[153]) Samml. R. Geschichte. III. S. 224. — Zapiski etc. 9, B. S. 393.

[154]) Krusenstern: Recueil etc. II. S. 79—81, 84.

[155]) Steller. S. 98 fig. — Neue Nord. Beiträge. II. S. 264 flg.

[156]) Carte de l'isle de Bering, dressé sur les relèvemens pris de la Corvette Kamtschatka en 1818, et de la Corvette Sénjavine en 1827 par Fr. Lutké, Capt. de Veau. — I Recueil etc. II. S. 39 fastholder Krusenstern derimod Stellers Angivelse, uagtet han kjender Journalens egen Bredebestemmelse,

men denne søges bortforklaret ved den Antagelse, at Waxell ikke har bestemt Breden rigtig — en usandsynlig Antagelse. — I Vegas Rejse gjentager Friherre Nordenskiøld aldeles kritikløs Stellers Opfattelse, medens derimod A. Hovgaard i sin Skildring af Vegafærden har det rigtige.

[157]) Leonhard Stejneger: Fra det yderste Østen. Naturen. 8' Aarg. Kra. 1884. S. 65—69 fl. St. — Henry W. Elliott: A Monograph of the Seal Islands of Alaska, Washington. 1882. 4to. Nordenskiøld: Vegas Rejse. II. — Neue N. Beiträge. II. S. 279 flg. G. W. Steller: Ausf. Beschreibung v. sonderbaren Meerthieren. Halle. 1753. Se og E. Reclus: Géographie etc. VI. S. 794 og de der anførte Kilder.

[158]) Steller: Reise. Stuckenberg: Encyclop. 5. B. Sct. Petersb. 1836. — Morskoj Sbornik. 1867. Nr. 1. S. 31. — Berings Sønner, Timofej B., der var Collegieassesor, Johan B., der var Sekondmajor ved Karabinerregimentet, og Anton B., der var Kaptajn ved Musketererne, indgave 1764 et Bønskrift til Admiralitetet om en Erstatning for Afsavnet af deres Fader, og Cathrina den Anden forærede dem i den Anledning 5000 Rubler.

[159]) Om Tschirikof findes udførlige Efterretninger hos Sokolof: Tschirikofs Rejse til Amerika. Sct. Petersb. 1849 (Russisk). Zapiski etc. 9. B. Han døde 1748 i Moskva som Kaptajn-Kommandør.

[160]) Carte des nouvelles, découvertes du Nord de la Mer du Sud, dressée sur les mémoires de Mr. de l'Isle par Ph. Buache. 1750. — Explication de la Carte des nouvelles découvertes au Nord de la Mer du Sud par Mr. De l'Isle. Paris 1752. Se ligeledes Ph. Buache: Consideration Géographiques etc. Paris 1753. — Lettre d'un Officier de la marine Russienne à un Seigneur de la cour concernant la carte de nouvelles decouvertes au Nord de la Mer du Sud et le mémoire qui y sert d'explication, publiée par Mr. De l'Isle à Paris 1752. Trad. de l'Original Russe. 1753. En tysk Oversættelse af De l'Isles Explication og G. F. Müllers Brev findes paa Universitetsbibliotheket under Titelen: Erklärung der Charte von den neuen Entdeckungen etc. Aus dem Französischen übersetzt v. Johann Wictor Krause. Berlin. 1753. Se forøvrigt: Baer und Helmersen: Beiträge etc. 16' B. S. 57 flg. —

Liste over de vigtigste Navne.

Indholdsfortegnelse.

Kaart og Illustrationer.

Rettelser.

S. 30. 19. L. f. o. staar 18', læs: 18' N. og Længden 30° 17'.
Tschirikóf, læs: Tschírikof.

BERINGS KAART OVER HANS FÖRSTE REJSE

1.

G. F. Müllers Kaart over Beringshalvöen 1758.

Tschukotskoi Noss, hvis Udstrækning endnu ikke erkjendt

Tschuktschi

Diomed Öen

Grosdjets Land

St. Laurentsöen

Bering 1728

Vassilij Berchs Kaart over Berings Rejse 1728.

Diomed Öerne

Tschukotskoj Noss

St. Laurentsöen

Cap St. Thadeus

TZIOKOTZKAGO

Cap de Schelaginski

Nisnoy Ostrog

Werchnaya Simovia

I. de S. Dimitre

Cap de Tziokotskago

I. de S. Laurent

Fort d'Anadirsk

Cap de S. Thadée

PARTIE DE LA MER DORMANTE

Lena R.

Aldan R.

Jakutski

Kamtschatka

Karazinski Ostrow

Kamtschatka Ras

Krokina

Awahanski

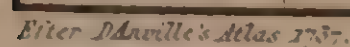
Bolchay Reezki Ostr.

Ostrowi Noymar

Cap d'Oskoi

Uldski Ostrog

Uldo R.

Efter D'Anville's Atlas 1737.

Axel F. Aamodt's lith. Etabl.

Reautograferet af W. Lynge

RSTE REJ

Længde fra Okotsk

SPANGBERGS KAART OVER KURILERNE OG NORDJAPAN 1738-39.

De punkterede Kystlinier ere indlagte efter Astronomen De l'Isles Kaart 1732.

. . . . Fællesrejsen 1738
——— Spangbergs Rejse 1739.
— — . — . — Waltons Rejse 1739

KAMTSCHATKA

Staaten Eiland

Kompagni Land

Matmai

NIPON

Længde fra Greenwich

KAART OVER OKOTSK.

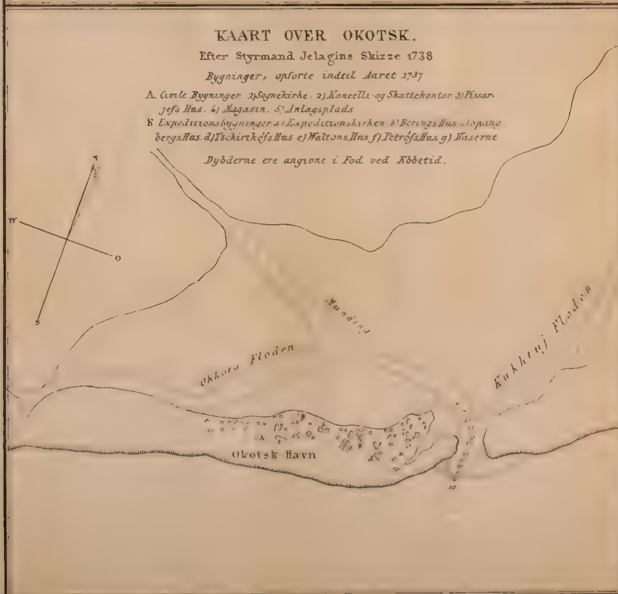
Efter Styrmand Jelagins Skizze 1738

Bygninger, opførte indtil Aaret 1737

A. *Gamle Bygninger. 1) Sognekirke. 2) Kancelli- og Skattekontor. 3) Pissarjefs Hus. 4) Magasin. 5) Anlægsplads*

B. *Expeditionsbygninger a) Expeditionskirken b) Berings Hus c) Spangbergs Hus. d) Tschirikófs Hus e) Waltons Hus f) Petrófs Hus g) Kaserne*

Dybderne ere angivne i Fod ved Ebbetid.

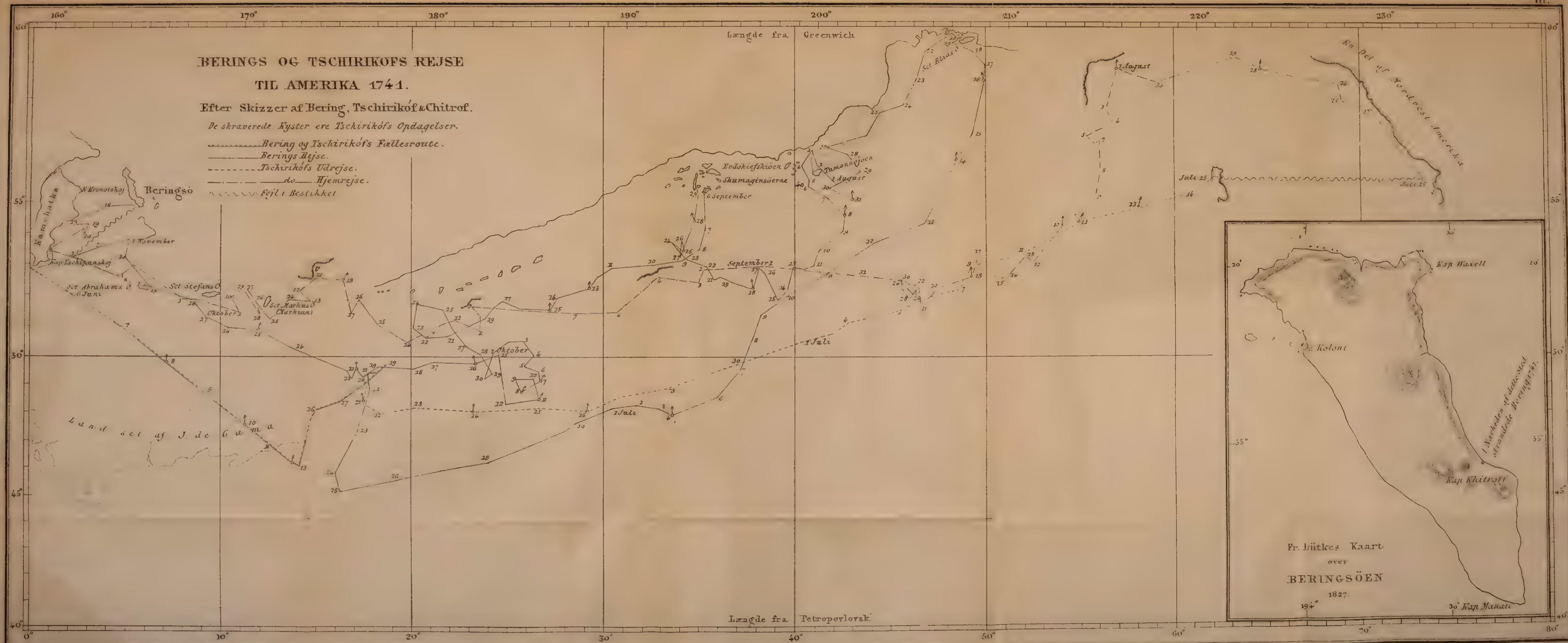
Efter Zapiski Gidr. Depart. IX B. *Axel E. Aamodt's lith. Etabl.* *Reautograferet af W. Lynge*

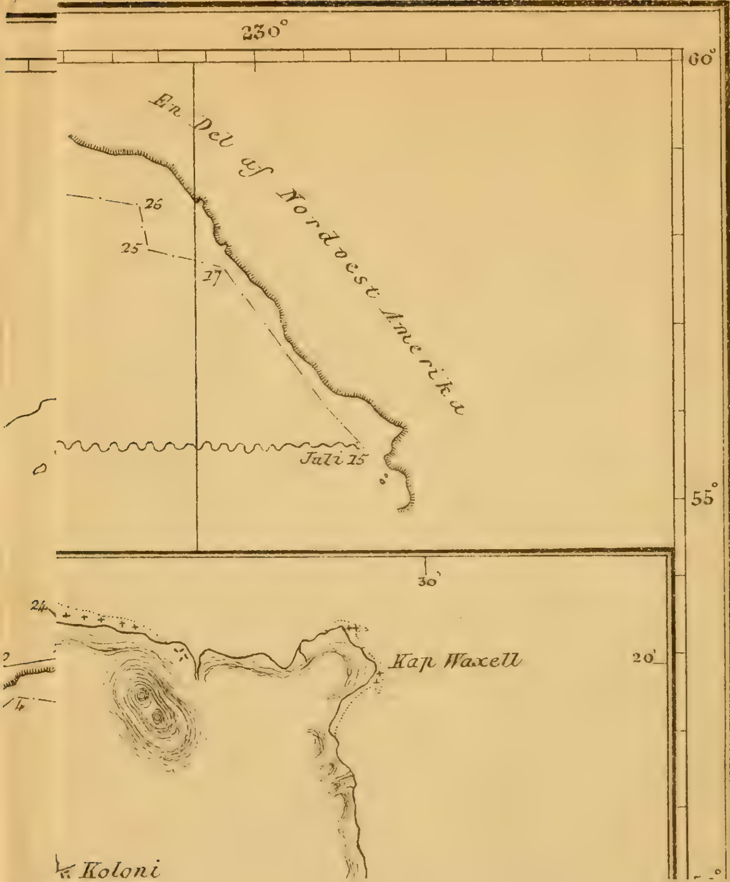
Efter Zapiski Gidr. Depart. IX B.

Axel E. Aamodt's lith. Etabl.

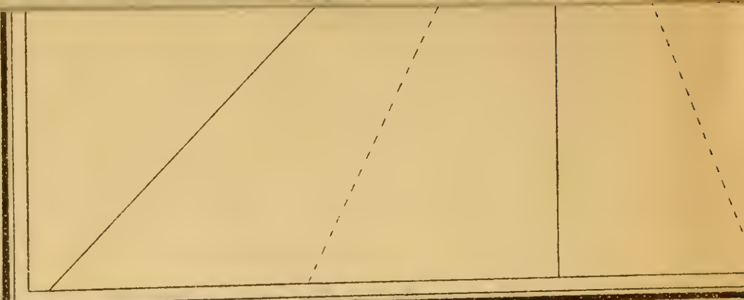
Reautograferet af W. Lynge

BERINGS OG TSCHIRIKOFS REJSE
TIL AMERIKA 1741.
Efter Skizzer af Bering, Tschirikóf & Chitrof.
De skraverede Kyster ere Tschirikófs Opdagelser.
Bering og Tschirikófs Fællesroute.
Berings Rejse.
Tschirikófs Udrejse.
do Hjemrejse.
Fejl i Bestikket
Længde fra Greenwich
Længde fra Petropovlovsk
Kamtschatka
Beringsö
Kap Tschipunskoj
Sct Abrahams Ö
6 Juni
Sct Stefans Ö
Sct Markus Ö
Land set af J. de Gama
Shumaginsöerne
6 September
Oktober
1 Juli
Sct Elias
En Del af Nordvest Amerika
Fr. Lütkes Kaart
over
BERINGSÖEN
1827.
Kap Waxell
Kap Khitroff
Kap Manati
Efter Zapiski Gidr. Depart. IX B.
Axel E. Aamodt's lith. Etabl.
Reautograferet af W. Lynge

III.

230°
60°
En Del af Nordoest Amerika
26
25
27
Juli 15
55°
30'
24
Kap Waxell
20'
Koloni

Efter Zapiski Gidr. Depart. IX B.

Axel E. Aamodt's

Efter Zapiski Gidr. Depart. IX B. Axel E. Aamodt's lith. Etabl. Reautograferet af W. Lynge

Kap Sct. Elias

KAJAKÖEN.

Opdaget 1741 af Bering og kaldet

SCT. ELIAS.

Efter Chitrofs Journal.

Etabl.

Reautograferet af W. Lynge.

fter Zapi

Pall Mall Budget: Enhver kjender Sophus Tromholt, i hvert Fald af Navn, som den store Autoritet paa Nordlysets Omraade; men ikke enhver ved, at han ogsaa er en genial, klar og livfuld Skribent, med en Aare af medfødt Humor, der ikke lader sig nedtrykke af selve Polarzonens lange Nat og monotone Snemarker.

The Athenæum: I disse smukt illustrerede og ikke paa et eneste Sted trættende, skjøndt overordentlig instructive Bind er der et beundringsværdigt Udtog af hans Undersøgelser over Nordlyset, der sikkert vil skaffe hans Bog en Slags Udødelighed blandt de Forskere, for hvem Dansk er et dødt Sprog.

Af skandinaviske Blades Anmeldelser anføres:

Efter det foreliggende første Hefte at dømme vil Bogen blive et meget interessant Arbejde. Man faar i dette Hefte en Skildring af Rejsen til Bossekop og Koutokæino, og bl. a. en Beskrivelse af Indretningen af en Polarstation og af det ensformige Liv, Videnskabsmændene førte deroppe et helt langt Aar igjennem, næsten udelukkende optagne af gjennem Kikkerter at iagttage Magnetnaalens Svingninger Døgnet igjennem, samt nøje at notere Barometerstand og Temperatur. Hr. Tromholt forstaar at skrive et livligt, tiltalende Sprog. Allerede første Side, der giver den nysgerrige Læser en Skildring af hans Person samt en for Nysgjerrigheden meget utilfredsstillende Gjengivelse af hans Udseende, er vittigt fundet paa.

„Politiken“ af 3. August 1885.

Forfatteren raader over et let Sprog, han skildrer med livlige Farver, og hvor han udbreder sig over disse Egnes storartede Natur, synes hans Pen at have laant noget af Nordlysets Vivacitet og Farvepragt. Vi følger ham med Fornøjelse paa hans Fart langs Kysten til Bossekop, faar en grej og oplysende Beskrivelse af den derværende metereologiske Stations Indredning, faar saa høre om den lange og besværlige Rejse langs og paa selve Altenelven til Koutokæino, hvor han opslaar sin Vinterstation, overalt krydrer hans gode Humør baade Rejsens Besværligheder og Skildringen deraf. Og Livet deroppe i denne Afkrog har i ham en livlig og sympathetisk Skildrer, der ved sit til videnskabelige Øjemed medbragte Fotografiapparat er saa heldig situeret, at han ved oplysende Tegninger kan komme sin Pen til Hjælp, hvor det fremmedartede i Natur og Folkeliv lægger Hindringer i Vejen for en fuldt anskuelig Skildring.

De udkomne to Hefter giver stærk Lyst paa de følgende.

„Bergensposten“ af 15. Septbr. 1885.

„Bogen er skreven livligt og giver udmærkede Skildringer af Lappernes Liv og Færden.

„Jyllandsposten“ af 23. Septbr. 1885.

